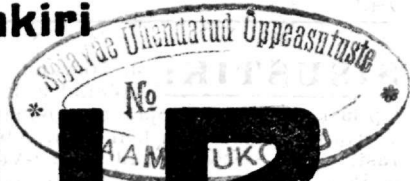

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 31/32.

Laupäeval, 13. augustil 1927.

IX aastakäik.

K. F. GSURI MAAL.

„VIIMANE KUULIPILDUR“.

Hind 40 mk.

SISUSTIK: J. Tõrvand. Kaitseväe kehalise jõu ja värskuse paraadi päevaks. — Kindralstaabi kolonel J. Rink. — Kdt. S. Ü. O. ülema kindralst. kol. J. Rink'i mälestuseks. — Õpilasi. Kõrgema sõjakooli ülema kindralst. kol. J. Rinki mälestuseks. — R. Tomback. Side organiseerimine rügemendi taandumise lahingus. — E. Laur. Meie lendava koosseisu tervislikest seisukorradest. — A. S. Eesti olud Rootsi-Vene sõja ajal 1788—1790 (Järg). — K. Ehrmann. Postkaarte laagrast. — J. Pert. Ohvitseride ja sõdurite portreid Vabadussõjast. — Sõjakirjandust. — Vabaduse Risti kavalerid kapt. mag. zool. E. Reinvaldt ja leitn. R. Riives. — Kaitseväe elu. — Langenud sõdurite mälestussammas Simunas. — Sport kaitseväes. — Sõjaväelisi teateid. — Vastused küsimustele. — Kroonika. — Kuulutused.

Kaitseväe kehalise jõu ja värskuse paraadi päevaks.

J. Tõrvand.

Järjekorraliselt on kogumas pealinna meie kaitseväe arvurikkas sportlaste pere, et Kadrioru põlistest puudest ümbritsetud staadionil osavõtta üleriiklistest kaitseväe spordivõistlustest. Meil saab jälle juhus olema näha meie tõu tugevamaid esitajaid, esmalt sirgetes ridades ja siis üksikutel võistlusaladel, kus igaüks osavõtjatest tahab välja panna kogu oma jõu ja energia tagavara, et kohale tulla — auks oma väeosale ja endale rõõmuks. Sadanded päikesest ja tuulest pruuniks põlenud, muskulrikkad ja hästi treeneritud kujud saavad pakkuma pealtvaatajale huvitava pildi.

Kuid meid, kaitseväelasi, seob tihedamalt võistluspäevadega mitte nende väline dekoratiiv külg, vaid võistluste sisu. Meie näeme üleriiklistes võistlustes võimalust ühistes oludes kontrolleerida oma aastase töö tulemusi kehakultuuri alal. Rahuldustundega võime toonitada, et sellel alal kaitseväes tehakse suurt ja tõsist tööd. Kõik meie vanemad juhid, samuti ka kõik ohvitserid ja üleajateenijad võtavad sellest tööst huvi ja armastusega osa. Aastate jooksul on kaitsevägi rikastunud terve rea asjatundlikult ettevalmistatud instruktoriga kehalise kasvatusel alal. Väeosades on spordi abinõusid, kohtadel on tekkinud või on tekkimas harjutusväljad. Tehakse kõik, mis võimalik, et kehaline kasvatus võiks normaalselt areneda, et teda ei takistaks välised põhjused. Kogu töö kehakultuuri alal on kaitseväes täiesti teadlik ja sihikindel. Meie tahame, et selle lühikesel ajal jooksul, mis nüüd noored kodanikud on kohustatud teenima, et selle aja jooksul saaks noorte kodukaitsjate keha korraliku ja tugeva treeningu, mis neid reservi laskmise ajaks varustaks jõu ja energiaga, mis väga tarvilikud ka hariliku igapäevase töö juures. Ja veel enam tunnil, kui kodumaa vajab kaitsjaid. Töös kehakultuuri alal kaitseväes ei püüta mitte üksikute ja ühekiilgsete rekordsaavutuste poole, küll aga tahetakse, et keskmine ta-

sapind kehakultuuri alal ikka ja ikka tõuseks. Arusaadav, et selle tõusu äratundmiseks on paremaks abinõuks üleriiklistest kaitseväe võistlustel. Ja tänava neilt võistlustelt meie tahame saada kinnitust oma lootustele, tahame saada tõendust, et meie aastane töö on vilja kannud. On aga ka arusaadav, et rekord ja massiline tulemala lähene mine on just selleks mõõdupuuks, millega võime hinnata tõusu või langust kehakultuuri alal. Selles mõttes on õigustatud rekordide poole püüdmine ja nende püstitajate austamine. Rekord ei tule iseenesest, vaid rekordiliste tagajärgede saavutamiseks on vaja kehtvat ja pinevat tööd, on vaja raugemata tahtejõudu. Selles töös jõuab aga kaitsevaelane edasi sedavõrra, kui võrra suudab koondata energiast ülesseatud sihi saavutamiseks. Muidugi mõista, pole kõik meie noored looduse poolest ühetaoliselt õnnistatud kehalise jõu ja tervisega. Kuid meie teame, et kavakindel töö kehalise kasvatusel alal ka füüsiliselt nõrgast inimesest võib anda kodumaale tugeva, terve ja tegevõimsa kodaniku, kes tõesti ka sõjakorral võib saada tubliks kodukaitsjaks. Suurem õnnetus sõjaajal on füüsiliselt nõrgad inimesed. Nad ei suuda välja kannatada raskusi, mis sõjaajal mõõdapäsematud. Meil aga on kaitseväe tervisline ja vastupidavusline kõrge tasapind eriti tähtis ja vajalik, sest Eesti ei suuda välja panna miljonilisi massisi, mis ka aeglaselt ja pikakamisi edasiliikudes lihtsa mekaanilise surumisega hävitavad nõrgemad jõud. Meie rännakud, meie löögid peavad olema kiired ja kantud äärmiselt arenenud võidutahest. Need löögid peavad olema kui terasest haamrilöögid aprate miljoniliste masside pihta, purustades vaenlase jõudude üksikuid osasid ja gruppisid, mis lõpuks viib lagunemisele vaenlase kogujõud. Sarnased löögid tuleb anda siis, kui seda ette dikteerib olukord. Ja olukord võib nõuda tegutsemist päikese kurnava kuu-

muse all, kui ka pakasel talvisel ajal. Selle juures pikad kiired rännakud päevade-ööde kestvusel paistavad tõenäolistena. Ja mida nõrgemad füüsiliselt saavad olema meie sõdurid, seda vähem lootust on, et suudame kohe ja kiirelt enesele soodsat olukorda ära kasutada. Füüsiliselt nõrgad ja raskustes treenerimata sõdurid saavad täitma vaid haigemajasid. Meie seda ei taha ja sellepärast püüabki kaitseväge juhatus kõik teha, et oma võimaluste piires kaasaadata rahva kehalisele kasvatusel, karastades kavakindla tööga kaitsevärke kutsumatavate noorte kodanikkude jõudu ja vastupidavust. Muidugi, see lühikene aeg, mis praegu kaitseväes teenitakse, ei võimalda päris hädisest noorest mehest tervet ja tugevat inimest teha. Ja et kaitsevärke praegu satub veel palju nõrke noori, kelledest õige raske on saada meie oludele vastavaid sõdureid, seda näitavad nii mõnedki kogemused rahuaja rännakutel ja sõjalistel õppustel. Kui nüüd lähemas tulevikus teenistuse aeg veelgi lüheneb, siis kaitseväge peaaegu enam ei suuda küllaldaselt täiendada seda noorte kehalist kasvatust, mida antakse neile enne kaitsevärke astumist ja mis sugune kasvatus tänapäev osutub ikkagi veel kaunis puudulikuks. Kehakultuuri vajadusest nii mitmelgi pool ei taheta veel aru saada. Selle tagajärjeks on sarnased juhtumised, nagu hiljuti ühedel kursustel, kus õpivad meie noored kesk- ja ülikooli haridusega sõdurid, kellest sõjavälja olude kohaselt harilikul rännakul jäi maha või ei suutnud õppust lõpuni viia kuni 20% rännakule väljaastunud. See ja mõned teised sarnased juhtumised kisendavalt nõuavad kõvendatud tähelepanu kehalisele kasvatusel enne kaitsevärke astumist. On küsitav, kas meie üldine kehalise kasvatus korraldus jõuab soovitava kiirusega e l u l e j ä r e l e. Praegu igatahes on olukord sarnane, et sport, tung kehalise kasvatusel järele, on saanud meil ühiskondliseks vajaduseks, eriti noorte juures. Selle juures aga puudub veel kindel üldine sportlase liikumise juhtimine riiklises mõttes ja ulatuses. Kehaline kasvatus kodus, koolis ja kaitseväes peaks moodustama ühe süsteemi, mille üksikud ajajärgud looks soodsad eeldused paremateks lõpusaavutusteks. Need lõpusaavutused tuleks kõige reljefsemalt ilmsiks just üleriiklised kaitseväge spordivõistlustel. Arusaadavalt aga ka neil rahuaja sõjalistel õppustel, kus püütakse raskuste intensiivsusega järele aimata sõjaaja olukorda.

„Terves kehas terve vaim“. Seda

Langenud sõdurite mälestussammas Simunas.
Avati 7. aug. s. a. (Vaata lhk. 772.)

klassikaja vaadet on kaitseväge omaks võtnud. Ja teisiti ei saagi, sest haiglane ja nõrk sõdur muutub sõjajal pahandavaks ballastiks ja sarnase sõduri meeoleolu ei või olla iialgi kuigi kõrge. Oma rõhutatud ilmema ja hädaldamistega on ta oma kaasvõitlejatele lihtsalt hädaohtlik, väsitades nende hinge ja moraalselt jõudu. Kogu meie kaitseväge peab olema kehaliselt tugev ja vastupidav. Selle kohta valitseb kaitseväes selge arusaamine. See arusaamine on meile allikaks, kust ammutame tahtmist ja püsivust kehalise kasvatusel alal ikka rohkem ja rohkem tööd teha — üldise tasapinna tõstmiseks ja üksikute suursaavutuste püstitamiseks. Eelseisvad üleriiklised võistlused näitavad, milleni tänapäev on väljajõudnud kaitseväge kehakultuuri alal. Need võistlused saavad olema jõu ja värskuse paraadiks ja ühtlasi katseks, kas oleme senini käinud õiget teed.

Tahaks loota, et võistlused õnnestuvad, et meie neilt võistlustelt saaks uusi kogemusi kehakultuuri arendamiseks meile tarvilikus suunas.

Tallinn. 8. augustil 1927.

Kindralstaabi kolonel Jaan Rink †

Kindralstaabi kolonel Jaan Rink sündis 18. aprillil 1886. a. Pärnumaal, Uue-Kariste vallas.

Vene sõjaväkke astus 1. sept. 1903. a. Lõpetas Vilno sõjakooli ja ülen-
dati ohvitseriks 24. märtsil 1906. a. Määrati teenistusse 165 jalaväe rüge-
menti, kus teenis noorema ohvitserina, jala-maakuulajate- ja side-komando
ülemana. 1912. a. astus Kindralstaabi akadeemiasse, mille lõpetas 1914. a.
Oli selle järele I korpuse staabis lühemat aega iseäraliste käskude täitjaks
ohvitseriks; siis 95. jal. rüg. kompanii ja pataljoni ülemaks ja XIV korp.
staabis iseäraliste käskude täitjaks staabi ohvitseriks, vanemaks adjutan-
diks ning korpuse staabi ülemaks. Ilmasõjast võttis osa 1. okt. 1914. a. kuni
6. dets. 1917. a.

Eesti kaitseväkke astus kol. Rink 21. nov. 1918. a. ja määrati 1. diviisi
staabi ülemaks. 24. veebr. 1919. a. nimetati ta Kindralstaabi Valitsuse üle-
maks ja 27. märtsil s. a. sõjavägede staabi ülemaks. Ühtlasi oli ta ka 15. okt.
s. a. peale sõjanõukogu liige. Täitis mitmel korral ka ülemjuhataja staabi-
ülema kohuseid. Läks omal soovil reservi 1. veebr. 1920. a.

Astus uuesti kaitseväkke ja määrati S. Ü. Õppeasutuste ülemaks 1. sept.
1923. a. Sõjanõukogu liige 7. nov. 1923. a. peale.

Kindralst. kol. J. Rink'i teeneid on Vab. Val. hinnanud I liigi 2. järgu
Vabaduse Risti, rahalise autasu ja normaaltalu annetamisega. Peale Vab.
Risti olid kol. J. Rink'il Läti Karutappjate ordu, Vene Stanisl. 3. ja 2. j., Anna
4., 3. ja 2. j. ja Vladimiri 4. j. aumärgid.

Suri sõjaväe keskaigemajas 30. juulil 1927. a.

Sõjaväe Ühendatud Õpeasutuste ülema Kindralstaabi kolonel Jaan Rink'i mälestuseks.

Valusal ohkel seisatame kurva saatustõe ees: on jälle varisenud kodumalda üks meie lugupeetavamaist ülemaist, üks meie andekamaist kaitseväge juhtidest — kolonel Jaan Rink, Vabariik Ieinaab... Ei ole 10 aastat tagasi, mil meie kodumaa vaevles sünnivaludes, mil ta tarvitas tulisemaid poegi kodukolde kaitse organiseerimiseks. Vabadussõjas püssirohu suitsus põlenud käsivarred panid esimesed aluskivid meie rahvuslikule iseseisvusele ja püstitasid Põhja taeva alla lipu võidu ja vabaduse täheks. Vabariik võis uhke olla oma kaitseridade ja nende juhtide peale! Ja siin olid kolonel Jaan Rinkil suured teened.

Kui asuti kodukolde korraldamisele — oli jällegi vaja andekaid juhte. Jälle ohverdas kolonel Rink kõik oma oskuse ja hea tahte kodumaa heaks. Ta töötahe ja visa võidupiüie aitasid lunastada maatükile, mida me kõik nii kallilt armastame, vabaduse; ta kodumaa-armastus ja piüie

valguse poole rakendassid hiljemgi tuhanded käed kodumaa kaitseks tööle.

1923. aastast asus kolonel J. Rink Sõjaväe Ühendatud Õpeasutuste juhtimisele. Ikka oma olemiselt vaikne, heasiidamlik — tuikasid noorte kaitseväge kasvandikkude südamed alati kiiremalt rinnus, kui silmasid oma lugupeetud ülema.

Ja kurvana seisame nüüd saatuse ees; ei aita pisar palgel, ei palav palve: kolonel Jaan Rink on surnud!

Jääb mälestus vaid kevadest, jääb mälestus vaid tublist Eesti mehest, kelle hingest elas tuline armastus kodumaa vastu ja kelle ohvrimeel aitas lunastada isamaale vabaduse ja iseseisvuse. Puhka rahus kodumaa kangelane! Vilu haud on saanud Su igaveseks unehälliks, kuid Sa jääd elama meie hinge, meie rahva ilusamasse mälestusse...

Ja kerge olgu sulle kodumaa muld!

Kdt.

Kõrgema sõjakooli ülema Kindralstaabi kolonel Jaan Rink'i mälestuseks.

1923. a. sügisel kolonel J. Rink, võttes vastu Sõjaväe Ühendatud Õpeasutuste ülema koha, ühtlasi asus juhtima Kõrgemat Sõjakooli (siis — Kindralstaabi Kursused).

Avades õppetöö 2. lennule, raius ta omast südamlikult soojust avamiskõnест kuulajate meelde motiivi: „...püüdkem paremusele, tehke hoolega tööd meeletades, et kõigile jätkub ruumi päikese all.“

Ruumi küsimus päikese all on viimasel ajal teravalt ette nihutatud kui üksikuult nii hulkadeit inimkonnast. Ka meie kodumaal on ta mõnikord päevakorral. Kurb oleks astuda tööle kahtlusega — kas kannab töö vilja.

Kolonel J. Rink Kooliülemana ja Vabadussõjast tuntud vanemana juhina (Kindralstaabi valitsuse ülem, hiljem sõjavägede staabi ülem), lõi töö algul päiksepaistse ja lootusrikka meeolu... Asuti tööle hoolega, püüti paremusele.

Töö kestel selgusid K. Sõjakooli juhi ja õpilaste piüietes mõningad raskused, mis ei lubanud saavutada jõukulule väärilist vilja: need olid mõningad meie meelet ja keelet võõrad õpejõud ja nende õpeviisid.

Otsiti abinõusid tekkinud raskuste kõrvaldamiseks. Kaitseväge endiste ja nüüdsete kõrgemate juhtide heakskiitmisel ja üldisel juhtimisel kõrvaldati raskused.

Kol. Rink'ile, kui Kõrgema Sõjakooli ülema langes selles töös, selles püüdmises paremusele, vastav osa. Üldine tulemus oli, et 3. lend võis 1926./27. õppeaastal töötada uutel, meie oludele sobivatel alustel.

Inimesena on J. Rink võitnud üldise lugupidamise ja armastuse. Kadunu oli päiksepaistne iseloom, kelle juures haihtuvad mured, kes tunneb enese olevat päikese all, kus olla on hea ja kus kõigile jätkub ruumi...

Kõrgema sõjakooli õpilased, seistes oma varajaselt mulda varisenud juhi värske kalmu juures, mõistavad nüüd vast selgemini kui muidu, et püüdkem paremusele, et jätkub kõigile ruumi päikese all, et inimesest sureb vaid keha.

Õpilasi.

S. Ü. Õ. ülema kindralstaabi kolonel J. Rinki matus 2. VII. 27. a.

Puusärgi väljakandmine leinamajast.

Puusärk lafetil.

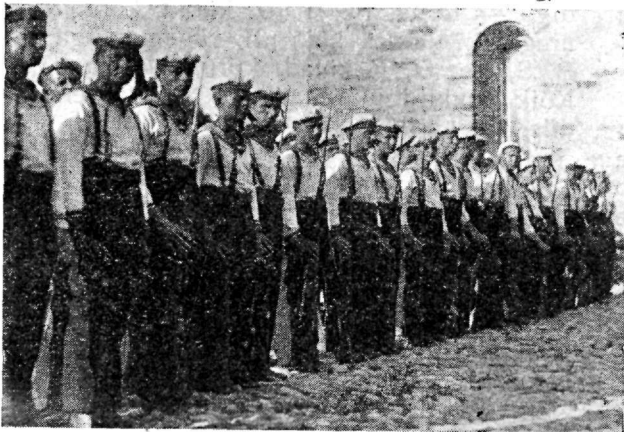
S. Ü. O. ülema kindralstaabi kolonel J. Rinki matus 2. VII. 27. a.

Pärjad leinarongis.

Teet surnuaiale. Puusärgi järel ema, vend, abikaasa, toetatud kahest ohvitserist, kindral Tõrvand abikaasaga, kindral Laidoner, kol. Reiman, kol. Salf.

*Läti mereväelasi
auvahtidena Kaarli kiriku ees.*

Side organiseerimine rügemendi taandumise lahingus.

R. Tomback.

Hiljuti ilmunud „Jalaväe eeskiri“ II osa käsitleb ka side küsimust mitmesugustes jalaväe rügemendi lahingufaasis. Nii leiame nimetatud määrustiku § 19 põhimõtte: „iga juht on vastutav side eest alluvatega...“, § 256 p. 12 ja § 291 nõuavad pealetungi lahingus esimeste komandopunktide kindlaks määramist pataljoni ja kompanii ülematele. Järelikult, on maksma pandud tähtis põhimõte: side luuakse ülevalt alla, juht peab hoolitsema selle eest, et tal oleks alluvatega ühendus. Kuid sealsamas § 256 p. 12 ja § 291 nõuavad ainult esimeste komandopunktide kindlaks määramist alluvatele, s. t. side organiseerimise mõttes eeskiri nõuab pealetungi lahingus side baasifitseerimist rügemendi operatiiv käsus. Side arendamine lahingu vältusel jääb nähtavasti eriteadlaste hooleks ja ärarippuvaks olukorras.

Puht operatiivsest küljest vaadatuna on ülalnimetatud nõudmine täielikult põhjendatud, sest võimata on rügemendiülemal pataljoni ülematele ette kirjutada nende komandopunkte lahingu vältuseks. Pataljoni ülemad viibivad lahingu vältusel oma pataljoni tegevusribas seal, kus seda tekkinud olukord nõuab kõige enam. Järkjärguliste komandopunktide ette kindlaks määramine vaid ainult takistaks alluvate tegevusvabadust ja algatusvõimet.

Sarnane on meie „Jalaväe eeskirja“ ülaltootud §§ mõte.

Teine asi on side organiseerimise tehniline külg mitte üksi pealetungilahingus, vaid üldse liikuvast sõjas. Põhinõue on siin, et side olgu paenduv. Nagu tähendasin, rügemendiülem pealetungi algul määrab oma operatiiv käsuga kindlaks pataljoni ülematele nende esimesed komandopunktid. Ühesõnaga, loob need alusloed, milledele tugeneb edaspidine side organiseerimine lahingu vältusel. Tekkib küsimus, kuidas reguleeritakse siis side arenemiskäiku lahingu vältusel? Meie jalaväe eeskiri II osa selleks mingisuguseid juhtnõore ei anna.

Vanemates sõjavägedes (prantsuse, saksa jne.), kus olemas vastavad erimäärustikud, on tarvitusele võetud operatiiv-käsu lisad (tarvitatakse ka meil, ehkki see veel eeskirjas ametlikku fikseerimist pole leidnud) erikäskude näol, millede ülesanne

on näiteks reguleerida eriteenistuste, nagu side- ja pioneer alade, tegevusse rakendamist kogu operatsiooni vältuseks.

Täiendan selgituseks Jalaväe eeskirja § 256 p. 12 ja § 291 kohta eelpool toodud mõtteid: rügemendi ülem operatiiv käsk annab alused side organiseerimiseks; operatiiv-käsu lisa (side erikäsk) arendab neid tehniliselt kogu operatsiooni vältuseks.

Side organiseerimisest pealetungi lahingus on juba mitmel korral sõna võetud „Söduri“ veergudel, nii et ülearune oleks selle küsimuse juures peatuda pikemalt. Taandumise lahingu läbiviimise kohta ei leia meie aga „Jalaväe eeskirjas“ peamingsuguseid juhtnõore, eriti aga mis puutub side loomisse sarnase delikaatse operatsiooni läbiviimisel, nagu seda on taandumine.

Alljärgneva ülesande lahendamisega püüame selgitada neid iseäraldusi, mis esinevad side organiseerimisel, taandumise lahingus.

Ülesanne:

Üldolukord:

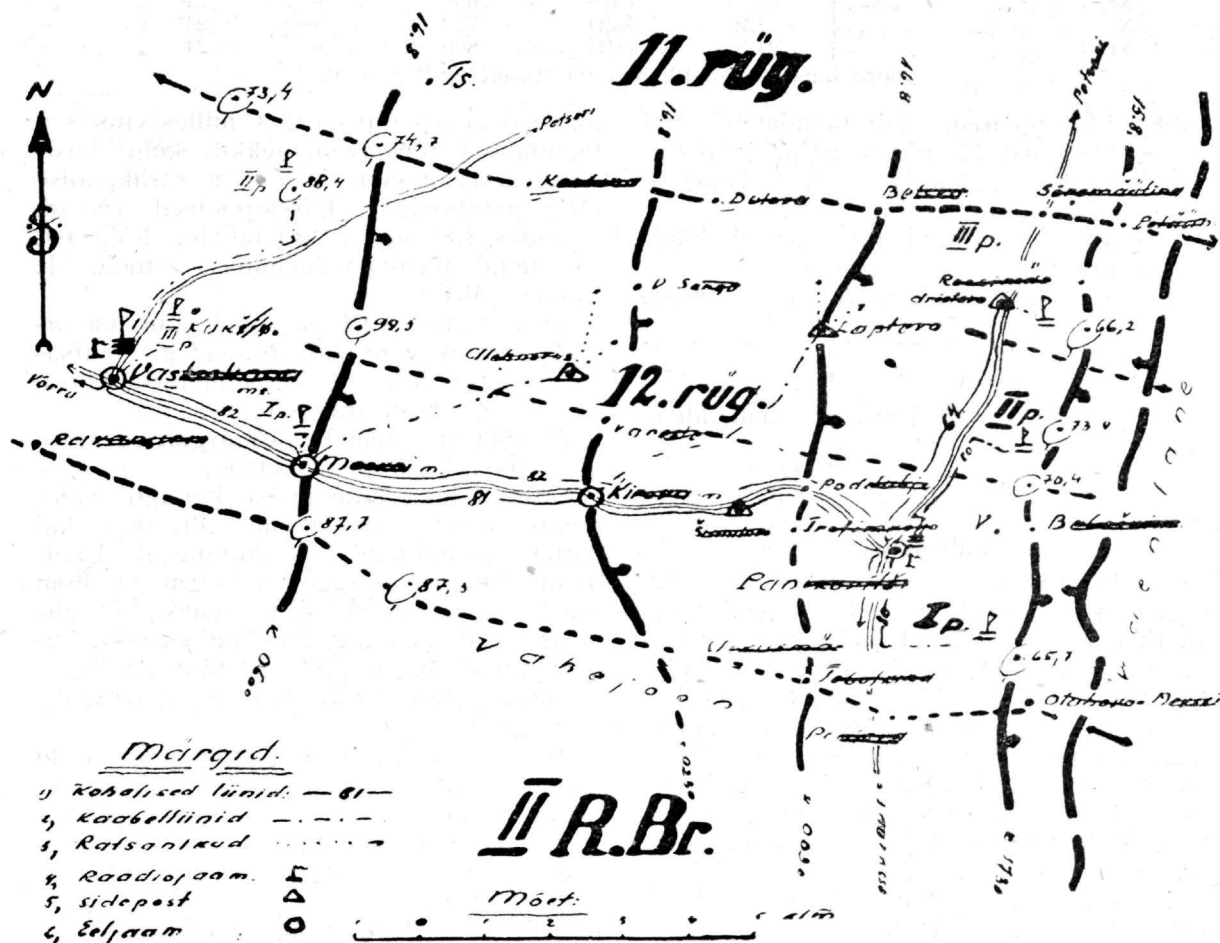
(Vaata skeem).

IV brigaad asub positsioonil üldjoonel: kõrg. 65,7, B küla, kõrg. 70,4, 73,8, 66,2, R, P, Z ja Za külad. 12. kõvendatud rügement (+ kerge suurtükiväe grupp + raadiojaam nr. 7) tegutseb brigaadi parempoolses kaitseribas. Temast paremal — II ratsa brigaad, vasakul — II jalaväe rügement. Piirid: II ratsa brigadiga — O, N, Pe, T, U, külad, kõrg. 87,3 ning 87,7 ja Ra küla; II. rügemendiga — P, S, Be, D, K külad, kõrg. 74,7 ja 73,4. Kõik punktid juure arvatud 12. rügemendile.

Eriolukord:

15. augustil koidikul algasid punased, peale ägedat suurtükiväe ettevalmistust, pealetungi, suunides pealöögi Ve — R külade joone vallutamiseks. Kell 11.00 läks punastel korda teostada läbimurret 12. rügemendi piirkonnas, kõrg. 66,2 rajoonis. Kuid varu-pataljoni energilise vastulöögiga seati kell 13.20 seisukord uuesti jalule. Kell 17.30 sai 12. rügemendi ülem brigaadi ülemalt operatiiv-käsu nr. 23, kus temale

12. rügemendi
side skeem 15.8 x 1730
küni 16.8 x 0600

kästi ööl vastu 16. augusti loobuda kon-
taktist vaenlasega ja kerge osade katte
all taanduda omas ribas uuele positsioo-
nile üldjoonel: kõrg. 87,7, M k. m., kõrg.
99,5 ja 74,7, Ts. küla, kus asuda uuesti
kaitse organiseerimisele ja kuhu välja jõu-
da 16. augustil kell 6.00.

Sama käsu sidepunktis oli öel-
dud:

- b) eelkeskjaamad 12. rügemendile:
alates kell 22.00 Ki k. m.,
" " 02.00 M k. m. ja
" " 05.00 Vas. ms.

Operatiiv käsu l i s a n a:

IV Brigaad.
I/Nr. 63.

Ki. ms., 15. augustil kell 16.30.

Side erikäsk nr. 23-a.

(Kaart 1/42000).

(Väljavõtted).

- 4) 12. rügemendil:
a) kohalistest liinidest kasutada
Pan. — Vas. ms. vahelist liini,
juhed nr. nr. 81 ja 82 (vabalt
võetud) järgmiselt: alates kell
22.00 Ki mõisani, kell 02.00 M
k. m. ja kell 04.00 Vas. ms.,
5) Raadio side: (Vaata tabel.)
6) teated saata, alates täna kell 22.00,
vastavatesse brigaadi eelkeskjaama-
desse;
7) kellaaeg ja meteoroloogilised and-
med iga 6 tunni tagant, alates täna
kell 21.00;

Jaama nimetus	Erimärk	Väljakutse	Laenepikkus	Tonäliteet	Töötab
Nr. 2 (korp.)	OLM	NCD	700	Kärisev	24 tundi
Nr. 4 (R. br.)	EVE	DNC	650	—	24 „
Nr. 7	EWG	CDN	600	—	24 „
Nr. 5 (II Br.)	KLM	UJO	750	—	24 „
Nr. 4 („)	MLK	OJU	800	—	24 „

Alates täna kell 23.00 võtta tarvitusele chiffre nr. 6.

- 8) 12. rügement saab taandumise ajal ühendust 11. rügemendiga ja II ratsa brigaadiga brigaadi eelkeskjaamade kaudu;
- 9) kohalised liinid taandumisel hävitada;
- 10) side-materjalide park — V linnas.

N.

IV brigaadi staabi ülem.

M.

Brigaadi side ülem.

Lahendus.

Ülaltoodud käskude saamisel asus 12. rügemendi ülem Pod. külas. Sealsamas ka rügemendi telefoni keskjaam ja raadiojaam nr. 7. Mõlemad tegevuses. 12. rüg. I ja II pataljonid said ühendust rügemendi poolt Pan. ms. üles pantud eelkeskjaama kaudu, kuna III pataljonile oli määratud sidepost (lülitamiskoht) Ar. külasse. Ühenduse pidamine nimetatud organitega kohaliste liinide kaudu: I ja II pataljonid juhe nr. 80 ja III pataljon — nr. 64. Nimetatud juhed asuvad Pan. ms. ja Pet. linna vaheliste maantee ääres.

Side organiseerimisel taandumise lahingus on eriti maksev põhimõte: ära kasutada ühenduste loomiseks võimalikult kõik kohalised liinid.

Analüüsid esimeses käesolevat olukorda kohaliste liinide mõttes näeme, et rügemendi taandumisribas seljatagusesse viivaid, peale side erikäsus nr. 23 a p. a tähendatud liine, teisi olemas ei ole. Kuna nimetatud liinide suun langeb õnneks ühte peategevuse suunaga rügemendi taandumisribas, avaneb võimalus baseeruda neile rügemendi sideteljele. Rügemendi sidetelje äramääramine on tarvilik käesolevas olukorras iseks, et ära märkida rügemendi ülema liikumise suuna ja võimaldada pataljoni ülematele, baseerudes rügemendi sideteljele, jääda alalisse ühendusse rügemendi ülemaga.

Oletades, et rügemendi ülem otsustas taandumist läbi viia, määrates igale patal-

jonile oma taandumiseriba, milles viimased taandumist teostavad, tekkib kohe küsimus, kuidas hoida alal sidet vasakpoolse (III) pataljoniga. Parempoolsed võivad, toetudes rügemendi sideteljele, hõlpsasti rügemendi ülemaga ühendusse astuda. Üle saame sellest:

1) varustades III pataljoni suurema arvu liikuvate sideabinõudega (ratsanikud, jalgratturid, võimaluse korral isegi mootorrattad);

2) määrates temale järkjärgulised sidepostid (lülitamiskohad).

Muidugi on taandumise lahingus sidepostil hoopis teistsugune tähendus, kui näiteks pealetungil ehk jälitamisel. Taandumisel ei määrata rügemendiülem pataljoni ülematele sideposte mitte selleks, et viimased end nende kaudu seoks rügemendi ülemaga, vaid nad täidavad taandumisel peajasjalikult kõnepunkti de funktsioone.

Et aga taandumisel sideposti asukoht enamiste ühte ei lange pataljoni ülema komandopunktiga ja nad loomulikult üksteisest suuremal või vähemal kaugusel asuvad, tekkib tarvidus sideposti varustamiseks liikuvate abinõudega (1—2 ratsaniku või jalgratturit), rügemendiülema käskude ja korralduste edasitoimetamiseks pataljoni ülemani ja viimaselt teadete saatmiseks sidepostini, kus nad juba telefoni kaudu rügemendiülemale edasi antakse.

Taandumisel langevad sidepostide asukohad ühte vahepealsete positsioonidega. Kui käesolevas olukorras rügemendiülem otsustas määrata vahepealseteks positsioonideks:

I posit. — T — Tr. — Pod. — La. — Be. külade ja

II posit. — U küla — Ki ms. — War. — W. S. külade jooned, siis kujumeksid ka sidepostide asukohad järgmiselt:

a) I ja II pataljonidele — S külas,

b) III pataljonile — La külas, — I vahepealne positsioon.

c) II ja III pataljonidele — Al külas ja

d) I pataljonile — Ki ms. — II vahepealne positsioon.

Sidepostide avamise aeg on ärarippuv üldisest taandumise vältusest ja iseloomust. 12. rügemendi ülem, otsustades loobuda kontaktist vaenlasega pimeduse kätte jõudmise, näiteks kell 22.00, arvestab brigaadi ülema poolt antud ajaga — välja jõudmiseks uuele positsioonile. Praeguses olukorras jääb rügemendi ülemale 8 tundi seks, et läbi viia taandumist 13—14 klm. pikkusel maaalal. Muidugi oletas rügemendi ülem, et ta sunnitud on taandumist teostama vaenlase surve all. Kui nüüd arvestada korrapäraselt taanduvate väeosaade liikumiskiirusega ja maaala suurusega, mida rügemendi allüksused läbi minema peavad, et jõuda I ja II vahepealsele positsioonile, siis näeme:

Sidepostid võiksid saada avatud:

- a) I vahepealsel positsioonil kell 00.30 (16. 8.) ja
- b) II vahepealsel positsioonil kell 02.30 (16. 8.).

Rügemendi eelkeskjaamad avatakse samal ajal:

- a) rügemendi allüksused — I vahep. posits. — eelkeskjaam Ki ms.,
- b) rügemendi allüksused — II vahep. posits. — eelkeskjaam M k. m.

Sidepostid lõpetavad oma tegevuse ja kohalised liinid hävitatakse järelväe, ehk viimasena mööduva rügemendi allüksuse ülema korraldusel. Üldine põhimõte on: eelliinil ei tohi sulguda ühegi side organi tegevust enne, kui seljatanguses vastav side organ alanud pole oma tegevust.

12. rügemendi taandumine lõpeb uuel positsioonil, mille üldjooneks on määratud brigaadi ülem kõrg. 87,7, M k. m., kõrg. 99,5, 74,7 ja Ts küla. Juba taandumise organiseerimise algul tuleb rügemendiülema mõelda jõudude jaotamise ja muidugi ka vastava sidevõrgu loomise peale uuel positsioonil. Juhustel, nagu käesolev, tuleb taandumise algusega vastav osa rügemendi sidemeeskonnast eraldada side loomiseks uuel positsioonil ja neid õigel ajal ühes vastava arvu sideabinõudega ette välja saata.

Rügemendiülema tulevaseks komandopunktiks — uuel positsioonil kujuneks Vas ms. Sealsamas saab asuma rügemendi telefoni keskjaam ja raadiojaam. Sidepostide asukohtadeks, mis kaitselahingus alati ühte langevad pataljoni ülema te komandopunktidega, on kohased: I pataljonile M k.

m., II pataljonile — kõrg. 88,4 ja III pataljonile — Kuk küla.

Mis puutub rügemendile juure antud raadiojaamasse, siis kujutab viimane enesest taandumisel head luure abinõud, sest harilikult annab vaenlane jälitamisel oma raadiojaamadele suurema tegevusvabaduse. Seepärast lõpetades oma tegevust k. 22.00 Pod külas, võib ta kohe üle viia Vas ms., kus avab tegevuse ainult vastuvõtmiseks. Vahepealsete asukohtade määramine praeguse võrdlemisi väikese taandumise juures pole soovitatav.

Umbes sarnased võiksid olla rügemendiülema peaaegu läbistavad mõtted, saades brigaadiülema operatiiv-käsu nr. 23 ja selle lisa.

Ülaltoodud arutusest kujuneb rügemendiülema otsus side alal, mida ta väljendab oma operatiiv-käsu side punktis

12. rügement.
Op/Nr. 18.

15. aug. k. 19, Pod külas.

Operatiiv käsk nr. 27.

(Kaart I/42000).

7) Side:

Rügemendi sidetelg: Pan — Ki ms. — M k. m. — Vas ms.

Sidepostid:

- a) k. 00.30 — I ja II pat. S ja III pat. La küla; ja
- b) k. 02.30 — I pat. Ki ms. ja II ja III pat. Al küla;
- c) k. 05.00 — I pat. M k. m.; II pat. kõrg. 88,4 ja III pat. Kuk küla.

Minu komandopunktid: kell 00.30 — Ki ms., k. 02.30 — M k. m., k. 04.00 — Vas ms.

.....
12. rügemendi ülem.

See oleks ka kõik, mis rügemendiülema käesolevas olukorras kirjalikult teha võiks. Need on ka kõik andmed, mis otsekohe huvitavad pataljoni ülemaid. Kuid siiski on ainult operatiiv-käsu side punktist vähe, et tegevusse panna kogu rügemendi side aparati. Rügemendi sideülem, kes viibib alaliselt rügemendi ülema läheduses, saab viimaselt veel rea suusõnalisi korraldusi. Need oleks:

1) informatsioon oma kavatsustest ja tutvustamine brigaadi side erikäsu sisuga,

2) käsk raadiojaama tegevus lõpetada täna kell 22.00 ja jaam ümber paigutada Vas ms., kus asuda tegevusse ainult vastu võtmiseks;

3) korraldused kohaliste liinide hävitamise kohta, mida teostama saab II pataljon,

4) kõvendab rügemendi side meeskonda ühe jao ratsanikkudega ratsa komandost — ühenduse pidamise hõlbustamiseks II pataljoniga;

5) käseb eraldada osa magistraalrühmast (improviseeritud koosseis vaata „Sõdur“ nr. 46/47 — 1926.) sidevõrgu korraldamiseks uuel positsioonil.

Nüüd võib rügemendi sideülem asuda tööle. Tähtsam osa rügemendi sideülem korraldustest on tööjaotus.

Käesoleva ülesande lahendamise ega ei olnud minu eesmärgiks pakkuda shablooni, vaid selgitada ainult taandumisel side organiseerimise juures maksvaid põhimõtteid. Iga eriolukord nõuab oma lahendamisviisi, püsivad vaid on ainult põhimõtted.

Meie lendava koosseisu tervilisest seisukorrast.

E. Laur, san.-major.

Milles sisalduvad ja millest olenevad puudused? Kuidas neid ära hoida? Lenduri kehalise ja vaimlise elu põhialuseid.

Puudused ja vead lendava koosseisu tervilises seisukorras jagunevad 2 liiki: 1) lendurist olenevad põhjused (alkohol, liigsuitsetamine, uneta ööd, suguelu liialdused, hasartmängud ja teised põhjused, mis tervist rikuvad ja 2) lendavast personaalist mitteolenevad põhjused: a) pärivuse teel edasiantud haigused ja nõrkus, vanemate alkoholism, tiisikus, sifilis jne.; b) lapsepõlvest peale läbiõpetatud raskemad haigused, eriti need, mis jätaavad harilikult tervisele raskeid jälgi, näiteks: dyphteritis, rheumatismus, kopsupõletik, tiisikus, eriti aga sifilis; c) seltskondlis-majanduslised tegurid: perekondline seis, palk, korteri- ning tööolud jne.; d) puudused ja vead, mis tekkinud kutseteenistusest — lendamisest.

Toome siinkohal andmed ühe arstlise järelvaatuse kohta lennuväes.

Üldse kuulusid järelvaatusele: 32 lenduri, 18 lendur-vaatlejat ja 31 avio-motoristi. Viimastest ainult need, kes kaasas lendavad.

Lendurite terviline seisukord.

Järelvaadatud lendurid on lennuaastate järele grupeeritud 3 gruppi: I. grupp — kõige vanemad lendurid, 10 aastat õhus viibinud, — 4 lenduri. II. — keskgrupp — 5½—8 aastat õhus viibinud — 12 lenduri ja III. grupp — noored — 16 lendurit, kes lendavad alles 1924. a. suvest saadik.

Esimeses grupis on ainult üks lendur terviliselt rahuldavas seisukorras, kuid nagu andmed näitavad, on ta selles grupis ka kõige vähem tunde lennanud.

Teises grupis oli 17% nõrga-, 17% hea-, 66% rahuldava tervisega.

Siin võib selgelt näha lennu mõjust tekkinud vigu.

Kuid selles grupis on enamik lendureid kannatanud ka sõjaaegsete mõjude all, mil põhjusel võimata on kõiki tervise nõrkuse põhjusi täpselt ära märkida. Üldiselt on selle grupi terviline seisukord rahuldav.

III grupp — noored lendurid, vähem kui 2 aastat lendurina töötanud; 16 lendurit. Noored lendurid tulid kõik lennukooli väljavalituina, nad on aastate poolest nooremad ja sõjamõjudest riivatud kergelt ehk mitte sugugi.

Selles grupis on nõrga tervisega üks lendur, kes lennuõnnetuse tagajärjel püsivaid vigastusi sai; hea tervisega on 7 lendurit, nendest sportlasi 5 meest (kes enam-vähem süstemaatiliselt kergesporti harrastavad); 8 lenduri tervis on rahuldav, kuid väheste vigadega: 3 põevad neurastheniad kergel kujul, 3 on südame töös väike nõrkus, ühel kopsukatarr ja ühel väheveresus.

Selle III grupi lendava koosseisu terviline seisukord on %% järgmine:

Nõrk (1) 6%, rahuldav (8) 50%, hea (7) 44%.

Nagu näha, on üldine terviline seisukord selles nooremas lendurite grupis võrdlemisi hea, kuid kui silmas pidada, et lennuteenistuse tingimustes iga vähene viga areneb kiirelt, eriti kui tervisest vähe hoollitakse, siis võib neist 8 rahuldava tervisega lendurist varstigi nõrke juurde tulla juba ligema paari aasta kestel.

Arstliselt järelvaadatud 32 lenduri tervilise seisukorra kohta annab üldpildi tabel nr. 1.

Üldiselt võib lendava koosseisu tervilist seisukorda lugeda rahuldavaks. Kuid väga võima-

Tabel nr. 1.

Grupid	Üldarv	Nõrgatervisl.		Rahuldav tervisl.		Häätervisl.	
		absol. arv	%/0	absol. arv	%/0	absol. arv	%/0
1. Vanad lendurid . .	4	3	75	1	25	—	—
2. Keskmise grupi lendurid	12	2	17	8	66	2	17
3. Noored lendurid . .	16	1	6	8	50	7	44
Kokkuvõttes	32	6	19	17	53	9	28

Tabel nr. 2.

	Nõrgatervisl.		Rahuldav tervisl.		Häätervisl.		Üldine arv	Palju järelvaatatud
	absol. arv	%/0	absol. arv	%/0	absol. arv	%/0		
Lendurvaatlejad . .	1	6	12	63	5	28	19	18

Tabel nr. 3.

Lendava personali eriala	Nõrgatervisl.		Rahuldav, kuid vähemate haiguste sümptomidega		Häätervisl.		Järelvaadate arv
	absol. arv	%/0	absol. arv	%/0	absol. arv	%/0	
1. Lendurid	6	19	17	53	9	28	32
2. Lendurvaatlejaid	1	6	12	66	5	28	18
3. Aviomotoristid	5	16	14	45	12	39	31
Kokku	12	15	43	53	26	32	81

lik, et lenduri raske kutseteenistuse ja tingimuste tõttu seisukord võib muutuda mitterahuldavaks.

Lendurvaatlejate tervisline seisukord.

Arstliselt vaadati järele 18 lendurvaatlejat. Neist olid 5 hea-, 1 nõrga- ja 12 rahuldava tervisega, kuigi kõigil on vähemad vead.

Hea tervisega lendurvaatlejaid on, nagu tähendatud, 5; neist spordiharrastajaid — 3.

Lendurvaatlejate tervisline seisukord peegeldub %% (vaata tabel nr. 2).

Avio-motoriste oli järelvaatusel 31 inimest. Neist olid nõrga tervisega 5 (16%) (2 õige tõsiselt); rahuldava tervisega — 14 (45%); hääd — 12 (39%).

Arstliselt järelvaadatud lendava koosseisu üldine tervisline seisukord (vaata tabel nr. 3).

Üldiselt tuleb järelvaadatud koosseisu lugeda rahuldavaks, kuigi mõnedel kaunis tõsiste haiguste algümptomid. Kolme liigi võrdlemisel (tabel nr. 3), näeme, et kõige rohkem kannatanud on lendurite tervis, siis avio-motoristid; kõige paremas seisukorras on lendurvaatlejad.

Milles sisalduvad puudused; millest tingitud lendava personaali, eriti lendurite, võrdlemisi halvem tervisline seisukord?

Teenistustingimustest mõjuvad lendava personaali tervise peale järgmised:

1) Vähene puhkus. Puhkuse kestvus on harilikult 2 nädalat, pikemaajalisem puhkus antakse poolitatult (2+2 nädalat). Lendurite ja vaatlejate töenduse järgi ei suuda nad selle aja jooksul endid kosutada, eriti kui puhkus veel võimaldatud sügisel või talvel.

2) Puudulik ühendus teenistuskohaga, eriti Lasnamäe aerodroomiga; kusjuures mõnel lenduril tuleb ainult ametisse käimise peale päevas ligemale 3 tundi kulutada.

3) Mittevastavad ruumid, millede ebasoodne mõju tundub eriti külmal ajal. Lenduritel ja vaatlejal ei ole, näiteks, erilisi ruume, kus võiksid viibida töö vaheaegadel, end soojendada, lennuriideid hoida ja riietuda, vaid peavad leppima kitsaste, õhuvaesete üksuste kantseleidega.

Veelgi halvemas seisukorras on avio-motoristid. Riiehoold ja ümberriietumine sünnib angaarides. Kogu talve jooksul tuleb töötada külmas ruumides, angaarides, tsement põrandail, millega ka seletatavad tihti korduvad haigused.

Lenduri vaimlise ja kehalise elu põhialuseid.

Iga lendur satub õhus mitteharilistesse oludesse. Need on: 1) madal atmosfääri rõhumine, 2) hapniku puudus kõrgemates õhukihtides, 3) tugev tuul ja tihtine külmas viibimine.

Esimesed kaks pahet mõjuvad halvasti südame töö peale, sest sunnivad alaliselt muutuma vere tasapinda südames ja veresoontes, olenevalt lennukõrguse muudatustest. Süda peab vastavalt kõrguse muutmisele reguleerima oma tööd ja töötab selle järelduel mitte regulaarselt nii kiiruses, kui ka intensiivsuses — kord lööb ta harvemalt, kord tihedamalt. See aga mõjub halvasti südamele, kui tähtsa verejaotamise aparaadi peale meie organismis. Eriti kahjulikud on järsud kõrguse muutmised. Veresoontes on veri teatud surve all (maapinnal 1 atm.), mis tasakaalustab välimise atmosfääri rõhumise. Kui välisrõhumine langeb, siis suureneb seesmine vererõhumine ja võib, kui veresooneid nõrgad, katkestada veresooneid. Sellepärast peab lendur hoiduma igasugustest halvatest mõjudest, mis teevad veresooneid apraks ja nõrgaks.

Neerud reguleerivad meie vedelikku ja eriti veresurvet veresoontes, tõrjudes veresoontest välja kõik mürgilised ained, eriti lämmastikku (N.) sisaldavad toidujäänused jne. Neerude vigastuse puhul jäävad veresse ning kogu kehasse uriinlape ja muud mürgilised ained. Eriti halb mõju neerude peale on alkoholil, sellepärast ei tohiks lendur seda üldse tarvitada. Ka suuhaigused võivad neerude tegevust halvata.

Halvaste mõjuvad lennukad ka meie kõrvade peale.

Sisemine kõrv on ühenduses välimise õhuga: 1) ühelt poolt toru kaudu, mis avaneb ninakõõrsele ja 2) teiselt poolt — välimise kõrvaga kuulmenaha kaudu.

Kui see torukene on terve, siis on rõhumine kuulmenaha peale nii seest- kui ka väljastpoolt ühesugune, kui aga kuulmenahk on kaetud (harilikult vaiguga) või torukene on kinni (limane katarri), siis on õhu rõhumise tasakaal rikutud ja kuulmenahk lõhkeb; ühes sellega võivad rikkuda ka sügavas asuvad tasakaalu-aparaadid; sellepärast peab lendur alati pesema ja loputama oma suud, hoolitsema hammaste eest, ravitsema nohu ja kui kõrvad kinni (harilik nähtus peale kõrget lendu) — pöörama arsti poole. Järskude kõrguste muutmiste juures ettetulevad valud ja mürinad kaovad kõrvas, kui teha paar neeluliigutust (siis avanevad Eustachii torud ja rõhumine välimises ja sisemises kõrvas tasakaalustatakse).

Mida kõrgemale tõusta õhku, seda vähem on seal hapnikku (O), seda tähtsat küttematerjali, mis satub hingamisel õhuga meie verde kopsude kaudu. Hapnikuvaesest õhust tarvilikul määral hapniku verde saatmiseks tuleb südamele inten-

siivsemalt töötada. Samal põhjusel peavad ka meie kopsud tihemini hingama. See on aga südamele väsitav. Siin näeme juba lendude otsekohest väsitavat mõju lenduri südamele. Tuleb leida seepärast abinõusid südame ja kopsude tugevdamiseks.

Heaks abinõuks osutub siin sport täiesti puhtas õhus. Puhas hapnik kõvendab meie muskulatuuri, eriti südame- ja hingamise organid, nii et viimased lennu mõjul kergesti ei väsi. Nagu tervisline ülevaade näitab, on Lennuväe rügemendis kõikidel lenduritel-sportiharrastajail tervis hea. On hea kui iga lendur hommikuti, enne teenistust, teeks sügavaid hingamisi väljas ehk lahtise akna juures.

Vigadest, mis veel seotud lennuga, peab ära märkima nägemise nõrgenemist. Alalised tuuled äritavad silmi ja mõjuvad halvasti ilanahkade peale, tekitades katarri, samuti äritavad nad ka sügaval silma põhjas asuvat õrna nägemise vastuvõtteaparaati, mis koosneb õrnadest närvide rakukeste võrgust. Sellepärast on lennuprillid väga tarvilikud ja soovitatavad. Iga kord peab peale lendu silmi puhta puuvillaga keedetud sooja vee abil pesema, et prügi, tolmu, suitsu ja musta ära pesta.

Lendamine mõjub tunduvalt ka tsentraal-närvikava ja peaaegu peale. Nagu atmosfääri rõhumise muutmise järelduena kogu veresoonte süsteem end kokku ja lahti kisub, siis võib sama öelda ka nende õrnade peenekaliibriliste kapillaaride kohta, mis veresoonte lõpenditena meie peaaegu ja närvikava ümbritsevad ja viimastele vere näol toitu jagavad. Kui need soonekesed alalise kaliibri muutmise tõttu väsivad, vananevad ja lubjastuvad ja nende kaudu vere saatmine raske- nee, siis tekkib meie närvikaval nälgi; ta jääb nõrgaks, kergesti ärritatavaks ja lõpuks väsib. Viimaks ei reageeri ei peaaegu ega närvikava enam millegile, rakukesed kaotavad omad normaalsed funktsioonid, tekkivad närvikava vead raskel kujul — neurasthenia, hysteria, neuralgilised valud peas, selgroos ja üksikutes kehaosades. Väliselt väljendub neurasthenia selles, et värisevad käed, jalad, raskematel juhustel pea; peavalus, uneta olekus jne. Siis peab lendur omast kutsesest loobuma, sest närvikava vead tekkivad võrdlemisi pikkamisi, aga paranevad veel pikaldasemalt ja vahest jäävadki parandamatuks, eriti lennuoludes.

Sõjaväe-lenduri kutse on kõrge nii oma sihtide kui ka moraalse vastutuse poolest, mis iga lenduri ja vaatleja peal lasub.

Juba selle kardetava ja vastutusrikka kutse valikus väljendub julge ja tugev vaim, mis omas töös seda viljakam, mida enam lendur oma kehakultuuri eest hoolt kannab, et see vaimu jõuallikas kasvaks, mitte aga ei raueks, meeletades — „tugevas kehas on ka tugev vaim“.

Eesti olud Rootsi-Vene sõja ajal 1788—1790.

A. S. (Järg.)

II.

Juba eelmises osas oli mainitud, et Balti provintsid sõja algul sõjaväest lagedad olid, et Rootsil parema tahtmise juures ei oleks puudunud võimalus siia maabumist korraldades mõnd punkti eduga lühemat aega oma käes pidada. Ses suhtes on õige Peeterburis prantsuse saadiku krahv Siguri tähendus, et Gustavil oleks vast kerge olnud Liivimaad tagasi võita, sest seal olnud ainult kaks rügementi vene väge. Ka teised juhtivamad isikud avaldavad kartust, et ei suudeta kaitsta Baltimaid. Sarnane vägede vähesus oli tingitud ühelt poolt Vene-Türgi sõjast, mis nõudis rohkesti vägesi Venemaa edela ossa; teiseks need väed, mis pealinna või selle ümbruses olid, pidid jääma Rootsi-Vene sõja lahtipuhkemise järele pealinna kaitseks ja osalt opereerima ka Soomes. Pealinna ja selle ümbruses kardeti mitmel korral vaenlase dessanti, Soomes aga avas, nagu me juba teame, Gustav III sõjategevuse Vene vastu. Nii jäi Baltimaa teatud mõttes saatuse ja iseenda hoolde. Rootslaste haarangut Eestimaa suhtes kartis Samuel Greigh, vene admiral, isegi kohe peale Kõrgesaare merelahingut, mis venelastele võidukas ja mille tagajärjel Rootsi laevastik varju otsima pidi Suomenlinna juures. Greigh¹⁾ arvas, rootslased võivad teha dessanti Tallinna all.

Seeaeg tooniandev elanikkudekiht provintside osas on jäänud osalt isikliste veendumuste, osalt talupoegade rahulolematuse tõttu lojaalseks vene valitsusele. Sõja lahtipuhkemisel saadetakse omast truualamlistest meelsusest ka tunnistusi valitsejannale.

Talupojad aga, enamjuhul rõhutatud härraste ja sõjaväe poolt, ootavad ainult parajat silmapilku korratuste algatamiseks.

Et Tallinna kodanikud oma truualamsuses kaheldavad oleks, ei ole põhjust oletada, kuigi eriliselt truuduseavaldusi meie ka ei kohta.

Seeaeg kui teised kihid lojaalsust Vene riigi vastu avaldavad ja tõendavad, et nad rahul on uute korraldustega, mis asevalitsuse-korra suhtes siiski õige polnud, mainitakse talurahvast rahutu elemendina, nagu sest eelpool juba mitmel puhul juttu olnud. Talurahva rahulolematuse põhjusi on eelpool samuti vaadeldud. Üheks põhjuseks osutus peamiseks, teiseks raske orjus. Et orjuse-koormus tõepoolest otse väljakannatamatuks muutus, on meil teateid mitmelt poolt. Ühes sellega valitseb rahva seas äärmine vaesus. Nende tegurite kui ka mõisaomanikkude ja vaimulikkude hoolimatuse tõttu puudus vähegi arenenud vaimukui-

¹⁾ Vene laevastiku, kes osa võttis Kõrgesaare merelahingust, 6./17. juulil 1788, juhataja shottlane Samuel Greigh on maetud Tallinnas, Toomkirikus, kus talle kui türklaste ja rootslaste võitjale ehitatud Katariina II poolt marmorsarkofaag.

tuur. Sedagi, mis leidis katekismuse üksikute peatükkide, kirikulaulude tundmise ja viletsa kirjatähe-veerimise näol, anti loiult ja asjatundmatult selleks määratud isikute poolt. Juba vaimulik seisus, kellelt rahvale vastutulekut kõigepealt võis oodata, oli oma ameti jaoks halvasti ette valmistatud ning täitis omi kohustusi korratult. Kui isegi Tallinna saksa ringkonnad seeaeg sarnaseid märkusi üksikute linna ja maaõpetajate kohta tegid ja tihti nende kõlbmatusest õpetajaks „põlatud maarahvale“ aru said, siis võib kujutella kaunis viletsat olukorda kiriklikus hoolekandes.

Kui juba vaimulik seisus tihti sarnaseks osutus, siis veel halvem suhe oli talurahva ja mõisnikkude vahel, kes veel valjemalt nõudsid igasuguste koormus-määrade täitmist. Talurahva viletsaid olusuid nende parandamise otstarbel on käsitletud mõned Baltimaale sisserändanud ja ka kohalikud humaansamad isikud, kelle töö tulemusi näitab alles järgneva, 19. sajandi algus. Merkel lätlaste, Schlegel ja Petri j. v. t. eestlaste kohta on avaldanud ses suhtes rohkesti huvitavat materjali. — Sõja lahtipuhkemisel tõusis rahval lootus rootslaste kui orjusest avitajate peale, sest Rootsi riigis teati olevat talurahval isiklikku priiust. Varemgi valitsenud rahulolematuse võttis nüüd teravam iseloomu, nii et aadel sellega juba arvestas, nagu me nägime. Siiski ei ole tahetud selle ajajärgu uurijate poolt ühendada kõnealleva rahulolematusega ka agressiivse iseloomuga väljaastumisi või talle anda poliitilist värvingut. Esilduv liikumine rajanes täiesti majanduslikkude raskuste aluspinnale, ei tunginud sõja-aastatel veel mässuliste vahejuhtumiste näol esile, vaid ilmsel peamiselt kalduvuses põgeneda teoorjuse ja pärispõlve cest; põgenemise juhtumisi on tulnud sõja kestes õige tihedasti ette.

Eriti põgeneti Viru-, Harju- ja Läänemaa rannaäärsetest kohtadest; kaugemaltki tuldi rannaäärde. Põgeneti majust ja ka töö väljaldelt, koguneti metsades suurematesse salkadesse. Avamerel, pääsedes rootsi laevadele, ootas ees vabadus. Viru ranniku elanikkudel oli kergem pääseda ka rannaveesi mõõtvatele lootsilaevadele.

Lõpu põgenemistele püüdis teha valitsus, kes kartis, et põgenikkude kaudu vaenlane venelastele ebasoovitavaid teateid saada võib, kui ka et kibedamal tööajal hulk tööjõude kaotsi läheb. 4. juulil manitseti ringkirjaliselt õpetajaid, et nad oma mõju talupoegade peale maksma paneks. Tehti korraldus, et rannikul paatide järele suurem kontroll valitseks. Keda põgenikkudest tabati, see sai 20 vitsahoopi. Hiljem asetati põgenemise suhtes kardetavamaile kohtile väiksed ratsapikettid. Rahulolematust talupoegade seas on peetud küllalt tõsiseks. Hrapovitzky päevaraamatu ülestähendusest 16. juulil 1788 teame, et Tallinnast juba sa-

mal suvel on nõutud ühe või kahe rügemendi sinnaaatmist, et talurahvast vajalikus korras hoida, sest nende viimaste hulgas leiduda sarnased, kes keelduvad töötamast ja rootslaste tuleku peale loodavad. Kindral-kuberner Browne ei võta asja ka lihtsalt. Saades teada võõraste läbi ja Peeterburist, et Virumaal, Vaivaras ning Vokas talupojad kokku on kogunud, relvastanult metsadesse lähivad ja ähvardanud on „postiljone“ ära tappa, käseb ta 3. augustil 1788, et kohapeale saadetakse kohe 30 meest ühe ohvitseri juhatusel neid inimesi rahustama, kes segadusse sattunud tugeva pommituse läbi (18. juulil olevat kuulda olnud Vokas, Ontikas ja Toolses tugevat kahurikõminat, mis õhtust õõni kestus; 20. juulil leiti sel rannikul liivale aetult üks osalt hävinenud paat ühes rootsi madruste surnukehadega, Samuti nähtud merel hulk surnuid ja ka laevajäänuseid). Tallinna kuberner on kohkunud sündmuste ees, kuid et talupojad rahustamise all ei kannataks ja nende meeli liiga ärevaks ei muudetaks (tähtsal määral aga vist seetõttugi, et oma kubermangu mitte liig kahtlaseks teha), käsutab ta Rakvere alamkohut, et see „vaikselt“ mitte tsirkulaari kaudu, kõikidele kreisi mõisaomanikkudele teataks: talupoegadelt võetagu „püssid ja pulber“ ära. Juhtumisel, kui rahutused on sumbutatud enne väljasaadetud sõjaväe-kompanii ühe salga päralejõudmist, tuleb saata salgale vastu üks kohtu kaasistuja, kes peab sõdureid Tallinna tagasi käsutama. 12. augustil teatabki Wrangell Browne'ile, et Vokas ja Vaivaras täielik rahu valitseb ja rahustamiseks saadetud väeosad kui üleliigsed poolelt teelt tagasi nõutavad.

1789. a. algupoolel võttis talupoegade põgenemine Rootsile kuuluvasse Soome juba suurema mõõdu. Üle 100 talupoja, alguses reega, hiljem paadiga, põgenesid Virumaalt üle Soome lahe. Et mõjuvaid takistusi asjale luua, pöörduvad mõisnikud vastavate võimude poole. Põgenemiste kohta korraldati juurdlus; keisrinna ise huvitas asja põhjusest, kui uurimine ses asjas lõpetatud oli, andis Katariina 14. aprillil 1789 kindral-kubernerile nimelise ukaasi, kus käseb aadlile sõbraliku nõuande näol seletada, milliseid halbu tagajärgi õieti näitab aadlile endale liig suure orjuse-koormatise talurahvale pealepanek, mis sundivat neid vaenlase poole üle jooksuma. Maikuu 1789 saadetud üks jalaväe-kompanii, selle järele üks ratsaväe-eskadron Virumaale korterisse, kes takistasid tähtsal määral põgenemist. Hiljem ei kuule me enam midagi sõja kestes talupoegade rahutust meeleolust.

Kuigi Balti provintside kaitseks ei olnud venelastel käsutada rahuldaval määral väge, siiski püüti kaitse teostamiseks olemasolevaid võimalusi ära kasutada. On kindlustatud ja täiendatud Tallinna sõjasadamat, ehitades rannaäärseid patareisi mitmesse paika. Ka Paldiski sadama ehitustöid on jätkatud ja kohapealse kindluse varustamise

eest hoolitsetud. 10. augustil 1788 teatab Wrangell publikaadi kaudu Eestimaa ja eriti Paldiski ümbruskonna mõisnikkudele, et Paldiski kindluse ehitamiseks vajatakse töölisi. Järgneval talvel soovitakse sinna kokku vedada umbes 9000 palki, 10½ jalga pikad ja 8—10 tolli jämedad. Veel suvel, mis järgnes kurikuulsale Paldiski kapitulatsioonile 6. märtsil 1790, tahetakse jätkata kohapealse kindlustuse ehitustöid, milleks nõuetavad 8 müürisepa, 211 töölist jne. — Ka Saaremaad, kelle aadel ja muud elanikud olla valmis vabatahtlikult kaitsesalka moodustama ja selleks ainult 200 püssi ja püssirohtu paluvad, nagu Hrapowitzky teatel Katariina Potemkinile kirjutatud, püütakse varustada laskemoona ja kahuritega. Nii teatab kuberner Wrangell 14. märts. 1789, et laevatee avanemise sel aastal tuleb toimetada Hiiu saarelt Kuresaarde 1197 viienaelalist pommi, Pärnust määratakse sinnasamasse kohta transporteerimiseks kahureid, laenguid ja muud neile juurdekuuluvat varustust, mille kõigi koguraskus tõusta 18.000 puudani (Transporti-kuludeks Pärnust Kuresaarde taheti maksta veo ettevõtjale puuda pealt vähem kui 25 kopikat). — Ka maal asuva vähese sõjaväe-kontingendi toitlustamise eest on püütud nähtavasti rahuldavalt hoolitseda.

Vägede varustamise eest kohapeal hoolt kandma on määratud sõja kestes kindral-proviantmeister-leitnant värest Vjasemski. Tallinnas talvitseva laevastiku toitlustamise suhtes on katsutud toetust saada ka Eestimaa rüütelkonnalt, ja 1788. a. suvel pöördubki brigaadiri krahv Stenbock kubermangu (rüütelkonna) marshall J. v. Breverni poole järelepärimisega, kas mõisnikud tahaks muretseda selleks otstarbeks jahu, tangu, võid jne. Rüütelkonna komitee jätab oma 2. augusti koosolekul selle asja maapäeva otsustada, mis teatavasti 2. septembril kokku tuli. Maapäev otsustab anda valitsusele sõjaväe tarviduse rahuldamiseks 35.000 külmetti rukit Tallinna mõõdu järele. Samasugune ohver annetakse ka 1789. a. korralisel maapäeval.

Sõdurite puudust ei saadud Eesti alal talupoegade-miilitsa abil selletõttu kõrvaldada, et kardeti üldse siin talurahva seas valitseva rahutu meeleolu tõttu sarnast organisatsiooni ellu kutsuda. Pääseteed on püütud aga leida provintsidest leiduvate vabade isikute vabatahtliku munsterdamise kaudu. 12. septembril 1788 väljalastud publikaadis teatab Eestimaa asevalitsuskonna kuberner, kindralmajor parun von Wrangell, et asutatakse 4 pataljoni koostuv Eestimaa vabatahtlik jäägrite — või küttide-korpus, mis oma korralduse poolest sarnane teiste vastavate korpustega. Need vabad mehed Tallinnast, Riist ja Valgevenemaalt, kes kodanikusoost isikud ja kroonutalunikud Valgevene mõlemist kubermangust — neis loeti nähtavasti talunikke usaldusväärivamateks kui Balti provintsidest —, kes korpuse astuda mõtlevad, meldigu end (Tallinnas elavad ilmugu edaspidiste korralduste

saamiseks platsmajori von Cabriti juurde); Loodud uus korpus on asunud Eestimaal; kui 1790. a. varakevadel rootslaste maandumist kardeti isäranis Virtsu juures Muhu väina ääres, kuhu me kuulsime saadetavat toidumoonna, käsutati korpuse mõned kompaniid sinna kroonuladude kaitseks Alles 1790. a. juulikuul lõpul saadeti korpuse 1. pataljon Tallinnas ehitatud kümnel kahurpaadil Soome.

Sõja esimesel aastal on korraldest vägedest üksi ainult Novaginski jalaväe-rügement Eestimaal, peale selle veel Tallinnas viibiva laevastiku meeskond. Bienemanni arvamisel tulnud järgneval talvel Eestisse ka Moskva karabinerite-rügement, kelle staap Haapsalus asus. Juba veebruaris 1790 läheb ta Liivimaale. Asemele tulevad troonipärija kūrassiirid: üks eskadron neid jääb Virumaale, teised jagunevad rannikjonele Tallinnast Salatsini. Sama aasta märtsis jõuavad kohale 500 kasakat, olles määratud teenistusse tulepaakide juurde rannikul. 150 kasakat asetatakse Virumaale, 60 Paldiski; Haapsalu, Virtsu ja Pärnu, igasse kohta à 50, ülejäänud paigutatakse Tallinna. Nendega ei saa kohalik rahvas kuigi hästi läbi. Tekivad löömingud. Maikuu jooksul lüüakse talurahva poolt kolm kasakat maha. Vene vägede arvulist suurenemist Eestimaal on mõjutanud 1790. a. aset leidnud rootslaste maabumine Paldiski juures ja Tallinna merelahing. Veel mais saadetakse Kurski jalaväe-rügement Peeterburist Tallinna; ta jääb kuni rahuni Eestimaale. Kui palju väge seeaeg umbkaudu Tallinnas asus, näeme Fr. Bienemanni poolt avaldatud arvustikus, 30. oktoobri 1790. a. kohta. Kokku oli seeaeg linnas korteritesse paigutatud 9,939 meest, kellest 7580 meest meriväkke, 1909 kolme garnison-pataljoni, 250 kahurväkke, 25 inseneriväkke, 125 linna-komandosse ja 50 rannavalvesse, invaliidide- ja pikettmeeskondade hulka kuulusid. On tähelepanuärataval määral nendest vägedest ette tulnud sõdurite ja komplekti täiendamiseks juurdeläkitatavate nekrutite põgenemisi. Vastavate teadaannetega publikaate kohtame Rootsi-Vene sõja ajal 1788—90 õige tihti. Et rohkearvult esinevaid nekrutite põgenemise juhtumisi kaotada, on Senat sõjakolleegiumi memo-

riaali põhjal avaldanud kindralkubernerile ja ta asetäitjale ettekirjutuse nekrutite transporteerimise kohta, et need käsutaksid nüüdsetel rahututel sõja-aastatel puudevate sõdurite tõttu sõjaväeliste komandodele abiks igast kreisist korrakohtuniku koos vastava arvu talupoegadega tee ääres asuvatest mõisadest, kes valvaks nekrutite järele tee peal ning ööbumispaikades ja takistaks neid põgenemast. Iga korrakohtunik talupoegade-salgaga saadab nekruteid ainult oma kreisi piirides. Nii püüti ära hoida sõdurite deserteerimist —

Ei või mainimata jätta ka Tallinnas sõja ajal valitsenud korterikitsikust, mis tekkis sõjavägede korterisviibimise tõttu. Vaatmata korduvate palvete peale ei parandatud kroonu poolt meriväe kasarmuid ära. Kui asevalitsusaegne Tallinna tubli linnapea Vilhelm Hetling teatab, et linna juures kõrtsides ainult 3000, ülimalt 4000 meest aset leida võivad, siis ulatus tegelik korterimahutamise-koormus palju kaugemale, nagu me ka eelpool avaldatud Tallinna ja ta ümbruses koondatud vägede arvust näha võime. Ka ei olnud korteri võtmised sõjaväe alla õiglaselt reguleeritud, sest linn kaebab, Toompea ja selle alev kandvat palju vähem korteriandmise-kohustust; ja 1790. a. nõutakse linna poolt, et sinna samuti mahutataks korterisse ohvitseri, nagu see möödunud 1789. a. sündinud. Siis asusid Toompeal 30 staabi- ja ülemohvitseri. Korterikitsikust aitasid tunduvalt suurendada kõrgemate ohvitseride suured nõudmised korterite suhtes.

Raskusi ja rahutusi Eestis tekitasid ka rootslaste transporteerimised. Esiialgu sooviti Eesti, ja arvatvasti ka Liivimaal asuvaid rootslasi piirimaadelt välja saata, sest kardeti nende poolt teadete edasiandmist Soome lahes tegutsevale Rootsi laevastikule.

Hiljem tulid sõjavangide-küüdid, mis esialgul kaunis mõõdukal arvul sündisid. Kõrgesaare võidu järele toodi augustikuus Tallinna 550 rootsi sõjavangi, kes siit kahes salgas siseriiki saadeti. Ohvitserid järgnesid eraldi, sõites küüthobustel. Alguses tasuti ka kroonu poolt küütimiskulud, hiljem sündis see aga harva ning kulud jäid maa enda kanda. (Järgneb.)

Postkaarte laagrist.

K. Ehrmann.

Enne sõitu.

Nood päevad olid rahutud, liikusid uudishimu ja kärsituse tähe all. Järelejätmata rõhus meeli vaid üks teadmine — veel mõned päevad ja ööd — ja siis, siis laagrist. Ei jõudnud oodata väljasõidu päeva. See näis ja tundus nii lõpmata kaugel olevat, kuigi ta juba mõne päeva pärast

saabuski. Ja mitme rahutu päeva korraldused, askeldused jõudsid haripunkti...

Juba ammu enne hommikust signaali oli uni läinud. Ei saanud magada, sest — täna, täna ometi algab sõit laagrisse. Algab uus ja seni tundmatu elu.

Kõik on pakitud ja korras. Signaal. Rakmed

selga, rivisse. Veel viimased pilgud punastele Lembitu kasarmutele ja algabki reis.

Orkester mürtsub, tänavail inimesi rohkesti, ilm soe ja päikseline. Oleks kui ivake kahjugi — kõik maha jätta, ajutiselt uuele elule, seni nägemata ümbrusele vastu minna. Kuid uudishimu võidab meeleolukad tunded ja kurvameelse kahjatus! — Alati nii.

Sõidul ja enne päralejõudmist.

Juba hakkavad rongi rattad aeglaselt veere-
ma. Viimased tervitused, jumalaga jätmiseks rätiki-
tutega lehvitus ja vagunist laul:

„Aeg kaob kiirelt, ligemale liigub
Meil' vaikselt sammul lahkumise tund.
Su elupaat siis kaugel laintel kiigub
Ja sõbraringist näed sa vaikselt und . . .

— — — — —
Ja loodame, et lahkumine on veel kord jälle-
nägemine . . .

Sõidame Petserisse. Sinna jõuame aga alles järgmise päeva hommikul. Kogu öö sõitu! Aga selles sõidus on nii palju meeldivat, uut ja huvitavat. Jah — meeleolu on ootusest. Laulame palju ja väsimata, sest „laul teeb rinda rõõmsaks“. Aeg-ajalt peatub jaamades rong, läheme maha, täidame veepudelid värskete veega ja jatkame jällegi sõitu.

Valgas peatub rong ligi neli tundi. Et see küllalt igav „ajaviide“, siis pole midagi imestada, kui vähekeseks magama jääme. Ja et väsimusest puudus oleks olnud, seda ei saa ka öelda.

Vagun on peaaegu pime. Kahvatult vabiseb küünlatuli lae all, õhk raske. Ruumist kostab norskamist, rasket hingamist.

Aga juba on uinunud Ööpikulinna ööpik, taval sõidab uhkelt päikese, valguse ja kulla töld. Pilvi vahelt langeb valguse heledaid vagusid märg-niiskele ja magavale maale.

Meie aga lendame metsadest läbi, üle jõgede, niitude, põldude. Lahtistest akendest tuleb veduri suitsu ja liiva. Juba taas ärkvel on kõik. Ja endiselt kõlab laul:

„Enne veel kui tõuseb päike,
Lähem võitlusesse ma . . .“

Võrust läbi sõitnud muutub maastik veel mitmekesisemaks ja vahelduavamaks. Ikka mäed ja metsad, põllud ja lagendikud! Lepasaare jaamas tõendavad juba jaamaesisel olijadki, et Setumaa lähedal. Siin näeme esimest setu naist valges, pikas, villases kleidis, mis punase või kirjuga kanditud, seal ajavad omavahel juttu vene vanamehed, säärikud jalas, punased või sinised särgid seljas, no-kaga lodumütsid peas, piibud suus.

Petseri on juba rohkem veneilmeline jaam! Siin tuleme maha. Päike on juba kõrgel, õhk lõhnadega peaaegu küllastatud ja igasuguseid suminaid täis. Rakmed selga, püssid rihmale ja rivisse, ning algabki matk

7-da jalaväe rügemendi barakkidesse.

Meie, 2. diviisi õppekompanii, ei jää siia kauaks. Vaevalt üheks kuuks. Siis läheme edasi — Värskasse.

Pika ja lookleva „hanereana“ tuleme üle purrete ja soise heinamaa. Barakkideni jõudnud valdab südant eriline tunne — sa oled kaugel igasugusest liikuvast elust, mägede rüpes, metsade süles. Ja see barakkide ümbrus on haruldaselt meeldiv. Ümberringi männimetsad ja mäed, ainult ühelt küljelt avaneb vaade üle soise ja vaevalt läbipääseva soo, lookleva Piusa jõe Petseri jaama poole, mille tagafoonil jällegi metsaga kaetud mäeseljandik.

7. jalaväe rügemendi barakid Lõuna laagris, Petseri lähedal.

Püssid liakki pannud, rakmed kohale korraldanud puhkame ja hakkame sööma. See on esimene lõuna laagris! Aga omalt olemuselt huvitav, täiesti uus ja erinev. Ei mingisuguseid söögilaudu, laudlinu jne., vaid igaüks pruunil kanarpikul istudes, supikatlakene põlvel, „laseb toidul hea maitsta“.

Peatselt algab ruumide kordaseadmine, igasugune korraldus. Kuigi me selles vähe vilunud, edeneb töö omajagu küllalt jõudsalt, kuid kui vabaneme, ei saa enam välja, sest — sajab tihedat vihma. Ja esimene õhtune eha laagris peetakse kitsas ja poolpimedas, muldpõrandalises barakis.

Jämedaid üldjooni lähemast maastikust ja ümbrusest.

Siin ei ole mulda. Ainult liiv, liiv ja liiv. See on pehme ja kuldkollane ning puhastab suurepäraselt saapad puhtaks. Ka kive otsid siit asjata. Siinsete männimetsade õhk ei ole tervishoidliselt just mitte kõige parem ja kuivem; soost tõuseb niiskust ja udu, tuul kannab ta alati meie poole. Siin, barakkide juures, tõusevad ümbruskonna mäetipud kõrgemale kui mujal. Ohvitseride hoone ei chitata 7. jalaväe rügemendi ülema maja asuvad mäe otsas, mille kõrgus 30,8. Siit avaneb avar vaade lõuna poole. Petseri linn, mis asub ligi 5 klm. kaugusel, näib nii lähedal olevat, et tahaks teda kas või peole võtta. . . Kauguses sine-tuvad metsamüürid ja rohetuvad mäed avatlevad kas või kätt välja sirutama nende järgi. . .

Ümbruskonna külad on kaugemal. Ligi nelja kilomeetri kaugusel pole ühtegi; kuid siis küll: Väike-Räptseva, Vaartsi, Vedernika j. t. Õppe-laskeplats on lähedal, ta jalal käänleb madal oja, kus pesemas käime. Tee õppe-laskeplatsile, õigemini küll laskemäele, läheb otsejoones barakkide juurest, läbi madala ja noore männimetsa.

Kogu ümbruses on palju salapärast, võluvat. See on tüübiline Lõuna-Eesti mägine maastik, mis kirgline ja rõõmus.

7. jalaväe rügemendi barakid ja selle praegused pooleli ehitusel olevad kõrvalhooned moodustavad omaette otse eri asunduslinna. Kaks valmisolevat barakki on avarad, õhurikkad ning kõigile laagrinouetele vastavad, meeldivad. Nad mahutavad enesesse kumbki enam kui kompanii. Kuid lähemal ajal saavad valmis ka teised hooned, nagu söögiruum, staabi maja, rügemendi ülema maja jne. Lähemas tulevikus võib kogu 7. jalaväe rügement seal mõnusalt suve mööda saata.

Laagris olemiseks on ümbrus otsekui tarvilistele nõuetele loodud.

Lõuna-Eesti laager või n. nim. kolonel Kruusi laager on meeldiv ja seal „suvitamine“ meeleolu lahutav-karastav, kuid ühtlasi ka palju sõjaasjanduslisi kogemusi andev ja tulukas.

Õhtune eha.

Õhtune eha on tingimata sõdurile ilusam silmapilk peale ta päevase väsitava töö. Ja vist kõigile on need riviminutid sügavamad, tõsisemad, pühalikumad.

Meie kogume kella ¾9 baraki esisele sirgetesse ridadesse ja kompanii veltveebel kontrollööri kas mehed kohal, loeb käsukirju ette jne. — Aeg on üheksanda õhtutunnini jõudnud ja signalist puhub sarve. Jõulised, pateetilised hääled kajavad kaugemale üle vaikiva, päevasest palavusest jahtuva maa. Mägedelt-metsadest kajab vastu salapärane, tasane kaja ning tundub, nagu puhutaks mitmelt, mitmelt poolt märguandvaid signaale..

Valvelseisakus laulame hünni. Imelik-harras tunne pesitseb südamesse. Ja mõttes annab vist iga mees oma töotuse sünnimaale ja ta iseolemisele truu olla. — Vahetevahel tõuseb silmi ette rühkija eestlase tüse-kohmetu, kuid lahke ja vastutulelik kuju, kelle esivanemad aastasadu orjuses on vaevlenud, ahastanud, kuid kelle hinges ikka ja ikka vabadusunistus heledalt on lõkendanud. Ja see pole jäänud kättesaamatu unistuseks.

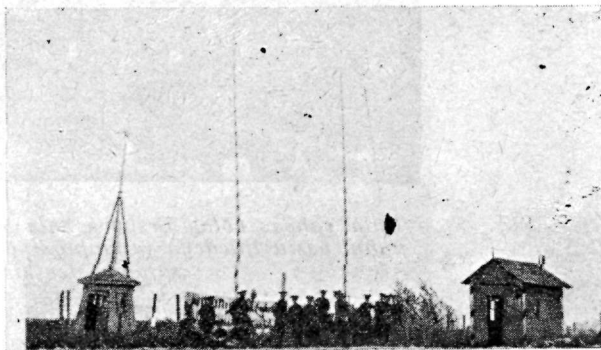
Loojuv päike veereb metsade ja pruunide mägede taha. Ja viimased kuld-kollased, peaaegu bronkskiired langevad hääletult maale. Ning taevas on värvirikas ja hõõgub päevasest tulikumusest, pilved ripuvad nagu kinninaelutatuna kõrgel ja kaugel võlvil.

Veel viivuke aega ja signaal kutsub magama, et homme jällegi jätkata pooleli olevat tööd enese

ja enese kodumaa kaitseks. Hakkab aeglaselt hämmarduma ja soole langeb imeõrn ja läbipaistev valge udushall. Sool lendaks kui lõpmatu rodu valgeid luiki — üksteise järel ja üksteise küljes...

Meie meelelahutustest ja lõbustustest.

Selle peale vaatamata, et meil vaba aega enese jaoks kuigi palju ei jää, oskame seda küllalt vääriliselt kasutada ja hinnata. Meil on siin suur spordiplats, võrk- ja korvpalli platsid. Ka tarvilikud spordijabinõud pole kättesaamatud. On meeldiv, et meie kaitseväes kehakultuurile õige tõsist tähelepanu omistatakse. Näib, et mängudest kõige meeldivam on võrkpall, sest seda „taotakse“ alati — lõunavaheaegadel, õhtuti kuni magamaminekuni ja mõnikord koguni hommikuti enne õppust.

2. diviisi õppekompanii 4. rühm ekskursioonil Nõukogude-Vene piiril.

Vasakul N.-Vene, paremal meie piirivalvuri valvuri hoone.

Kuid meelelahutusi ja lõbustusi ei näe meie mitte ainult spordis, vaid ka raadios, ekskursioonides, laulus, omavahelistes vaidluskoosolekutes jne. jne.

Nii mõnelgi õhtul kuulame raadiokontserte Helsingist, Viinist, Stettimist, Berliinist ja mujalt. Pühapäiviti kella kümne ajal kuulame ka Tallinnast Kaarli kirikus peetavat jumalateenistust. Oma kompanii rahadega ostetud grammofoni ei lase me puhata, magada. Ta mängib meile sageli lustilikke lugusid, jah, isegi siis, kui rajooni platsi korraldame-pühime.

Vaimlisele tegevusele, kirjanduse lugemiseks jne., ei saa just kuigi suurt aega pühendada, kuid niipalju jätkub ikkagi, et asjast huvitatud uusimate teoste üle mõtteid avaldavad ja omavahelelist käsikirjalist ajakirja välja anname.

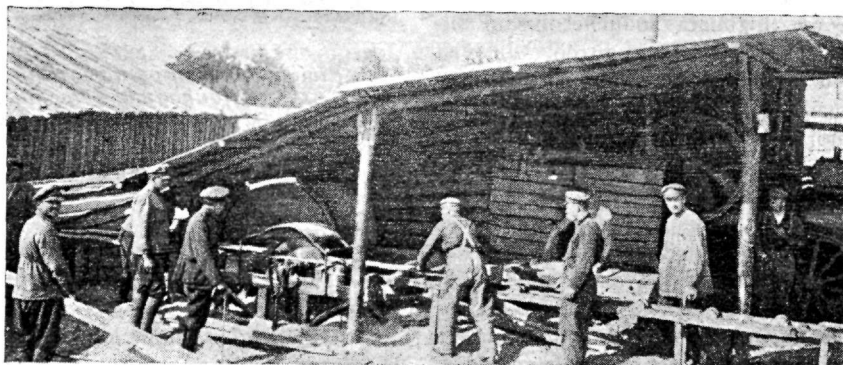
Lühikese aja jooksul korraldasime ka kaks pikemat ekskursiooni — esimese Irboskasse, Nõukogude Vene piirile ja teise Petseri kloostrisse. Mõlemad olid huvitavad ja rikkastid osavõtjate teadmisi nii mõnegi seni nägematuga.

Kuid — aeg lendab, aeg lendab ja lendab oma

Pilte Väraska laagrist.

Küla rahvas võtab Ershova küla auväravate juures laagri küllastamise puhul vastu lilledega ja lauluga kõrgeid külalisi (Riigivanem J. Teemant, sõjaminister kindral N. Reek j. t.)

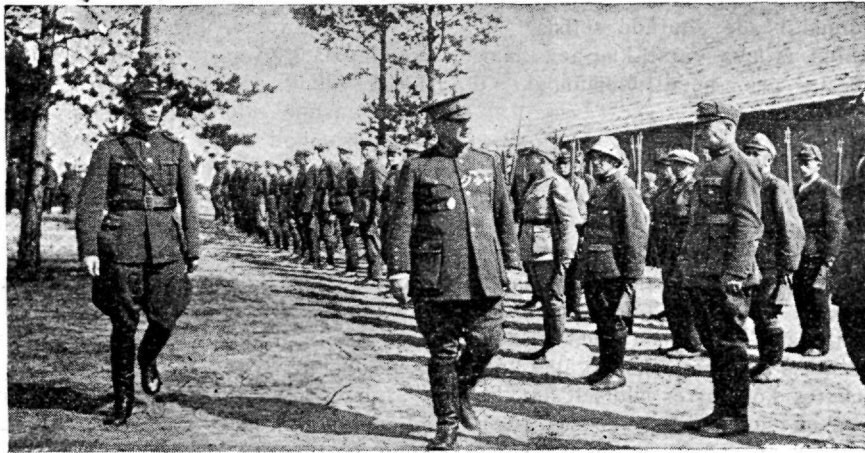

Seimeri- ja laastu masina juures tööl.

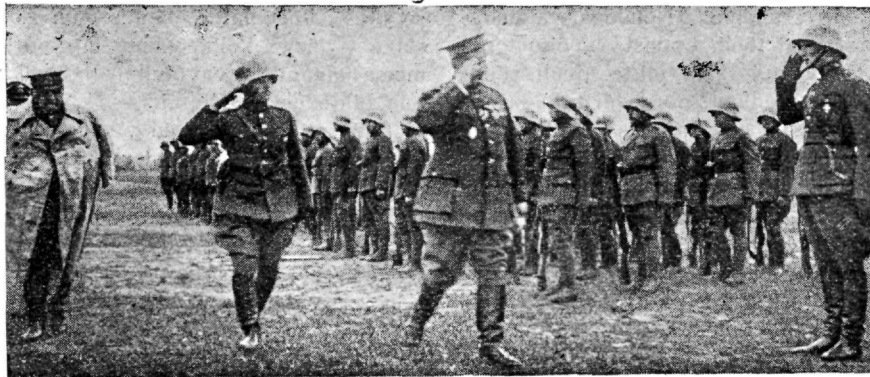

Palkide lõikamine saekaatriil.

Pilte Värskas laagrist.

Sõjaminister kindralst. kindral-major N. Reek kaitseleitlasi ülevaatas.

Sõjaminister kindralst. kindral-major N. Reek 2. div. õppekompaniit ülevaatas.

Sõdurid baraki katust lõõmas.

nägemata tiibadega imekiirelt ja nägemata üle meie. Kuid meie isegi lendame ühes ajaga! Päevad-ööd lendavad teadmata kuhu; samuti meie kaunid vabad tunnid heade sõprade seltsis. Ah, on nii lõpmata kahju, et juba varsti kuu aega laagrielu seljataga! Ja pea need ülejäänudki ei möödu —!

Sõdurielu omapärasusest ja selle „oskussõnastikust“.

Et kaitseväelaste elu eraelust täitsa erinev ja omapärane, korra nõudmine palju suurem ja täpsam jne. jne., seda tõendavad kõik asjaolud ja igasugused pisemadki juhtumised. Kuid mis sellejuures kõige huvitavam — on just see, et sõduritel oma oskussõnastikki ajajooksul välja kujuneb ja omavahelistes kõnelustes üldiselt tarvitatavaks saab. See on sageli igas väeosas isesugune — erinev, kuid on sedagi, et mõned sõnad ja ütlused koguni ametlikuks kipuvad kujunema ja igas väeosas isesugused.

Nii näiteks tarvitatakse ainult kaitseväes, kuid igas väeosas ütlust „sõitu tegema“, „sõitu sisse tegema“ või „mahvi andma“. Nendega väljendatakse rasket, väsitavat tööd, õppust. „Sõitu tegema“, „sõitu saama“ ei tarvita mitte ainult sõdurid, vaid siin-seal teisedki. Noorsõdurit kutsuvad reamehed alati ja igalpool „Jaaniks“.

Meie kompaniis tarvitatakse eriti sageli ütlusi: „Vabalt — nii palju kui kulub“ ja „Ega ei ütle (— tee, — lähe, — arva jne.) küll“. Viimane on sellepolest huvitav, et seda sealgi tarvitatakse, kus teda üldse tarvis pole ja ütlus alati „küll'iga“ lõpeb. On veel teisigi erinevaid ja omapäraseid sõnu, lauseid, ütlusi, millede esitamine aga liig pikale viiks.

Meie Jaani laupäev.

Ülehomme, esmaspäeval, läheme siit ära. Värskasse läheme. On kahju ja natuke valuski maha jätta ilus ümbrus, millega kenad ja huvitavad mälestused seotud. Aga peab, käsk on niisugune.

Päris Jaanipäev tuleb tuleval nädalal. Aga meie peame oma jaanitule täna, laupäeva õhtul, nagu öeldi.

Noh — ootame siis...

Varahommikul alustatud luurepatrulli tegevuse lõpetasime ennelõunat. Seda tegime Väike-Räptseva küla ümbruses mägisel maastikul. Et see kõigiti õnnestus, oli meeleolu laupäeva õhtuks enam kui hea.

Oli haruldane ilus ja kuum ilm. Õhk virvendas kui aur, maa hõõgus ja metsaalusel pragises iga vähema liigutuse juures. Higi tilkus, tilkus lõpmatuseni, ei suutnud teda kuivatada. Seepärast oli õhtugi ilusam kui ilus.

Peale eha, kui juba hämaiduma hakkas, kogus kompanii ohvitseride ja nende abikaasadega eesotsas kõrgele mäele, meie õppelaskeplatsile, kuhu varem hulk hagu oli kantud. Rõdva otsas seisis

suur tõrvatünn. Mäelt avanes haruldane vaade kaugetele vaateveerudele, mis palistusid sinetavate metsamüüridega. Petseris oli süüdatud esimesed õhtutuled, need helkisid kui jaaniussid. Looklevalt Piusalt tõusis valge udu nagu piimast nõretuv linik.

Süütasime tuleriida. Kiirelt ja pragisedes tõusid tulisambad ühes tumeda suitsuga üles. Lipenduvad leegid tõusid ja langesid kui verejanulise kiskja keeled. Õhk lõi õhetama, kuumus tõusis, taandusime tuleriidalt eemale ning süütasime tõrvatünni. Kogu mäepealne oli valge nagu päeval.

Laulsime. Laulsime palju. Orkestri aset täitis grammofon. Raketid tõusid üksteise järgi kui tulised nooled ning lõhkesid kõrguspunktis värviliste lillekimpudena.

Juba kõikjal oli poolpime ja vaikne. Meie laul kajas tuhatkordselt siit ja sealt. Kogu öö oli täis laulu ja rõõmu.

Midagi nimetut ja haaravat oli selles suveöös, täis salapärast südametulede leegitsust, kõrgemale püüdu. Oli kahju oma esimesest laagrikodust lahkuda. Veri tuksus ja tõmbles südamesoontes kiiremalt, olemisrõõm oli imesuur ja selge — nagu kollane kuu, mis purjetas aeglaselt metsa tagant taevavõlvile — üksikutele helkivatele tähtedele seltsiliseks.

Juba oli kesköö tund — aeg magamaminekuks. Tõrvatünn oli läbi põlenud, pikk valge ritv seisab üksi ja vaatab meid, kes kogume viimseid haariismeid tuleleekidele söödaks.

Paljud on juba läinud, aga meie — aspirantide ettevalmistusrühm, oleme täies koosseisus kohal.

Mida laulda lõpuks? Mida? Mida? Ah ja — meie kallid cantus —

„Kui on jõudnud sügise, kolletavad lehed...“

Lõbusa „makaroon'iga“ tuleme mäelt. Aga asemele heitnud ei tule ega tule uni. Öine pilt ja meeleolu on veel nii selge. —

Juba lööb ida taeva serv punetama, kusagil kaugel, kaugel haugatab kurvalt unine Setumaa peni, aga uni, uni — ei tule ega tule.

Lõuna laagrist Põhja laagrisse.

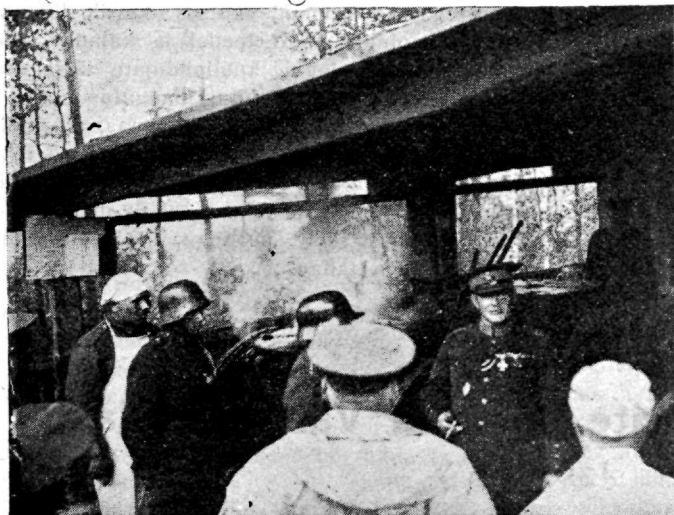
Varahommikul heidame viimased jumalagajätavad pilgud oma senisele kodule, kust lahkume nüüd Värskasse.

Kompanii tuleb metsateed mööda rännakrakkmeis. Ilm just kõige soojem pole, siis ei tee see rännak esialgu just suuremat raskust.

Meie läheme õigemal teel Värska küla peale üle laskeplatsi. Viimane võtab oma alla mitukümend ruutkilomeetri maa-ala. Ja kogu rännaku kestel ei näe me ühtegi elavat inimest peale eneste ja ei ühtegi elamut. Käime kui surnud maailmas, tambime liivaseil teil kui Sahaara beduiinid.

Ainult liiv, liiv ja liiv. Ning metsad ja madalad võsastikud kidurate mändide-kadakatega.

Pilte Värska laagrist.

Sõjaminister kindralstaabi kindralmajor N. Reek laagri kööki vaatamas.

Baraki raamistiku ehitamisel.

2. diviisi õppekompanii Värskas oma baraki ees lõunal.

Sellel maastikul on melankoolne ja mahajäetud ilme. Viieteistkümnemeetrilise tee ääres on vaid üks talu — Mustoja, mis asub Petseri laskeplatsi idapoolisel serval. Taluomanik olevat viimati mitmekordsete ettepanekute peale nõusoleku annud oma talu valitsusele ära müüa.

Meie rännak uude asukohta pakub palju huvitavat vaatlemiseks. Põhja pool muutub teearne maastik veelgi vahelduvamaks ning peatselt jõuame Verhuulitsa külla. See on nagu kõik Setumaa külad sarnane vene küladele. Eluhooned talud on üksteise kõrval kummagil pool tänavat. Majad madalad, mannetud, õlgkatustega: vaesus ja viletsus vahib igast aknast sisse. Nimetatud külast natuke edasi ja olemegi oma asukohal — Kostkova ja Verhuulitsa vahel, pooleli ehitusel oleva 2. diviisi õppekompanii baraki ees.

Nüüd tunneme tõsist väsimust, soe toit ja puhkus on kõige paremad sõbrad.

„Sõdurite linn“.

Värska, Kostkova, Ershova, Verhuulitsa j. t. lähemates küldes ja nende piirkonnas asub laagris olevaid kaitsevaelasi. Igalpool näed vaid sõdureid, sõdureid, siin rohelises rüüs, seal sinistes tööriietes töökompaniide mehed, seal punasepüksilised ratsanikud.

Värska või n. nimet. kindral Reeki laager kujuneb juba kõige lähemal ajal tüübiliseks „Sõdurite linnaks“. Mituteistkümmend barakki ja muid hooneid on ehitusel — siia koondatakse tulevikus suvedeks pea kogu meie kaitseväge. Aga juba praegunegi elav liikumine põhjustab seda laagert „Sõdurite linnaks“ nimetama. Siia ehitatakse: barakke, laduruume, pood, sõjaministrile ja 2. diviisi ülemale majad, staabi ruumid, ohvitseride elukorterid, kasiino jne. Maastik on selletaolise „linna“ ehitamiseks kõigiti soodne — järv on lä-

hedal, metsad ümberringi, õhk alati puhas ja kosutav-värske.

Sõdurid toovad siia elu. Setudel avanevad mitmesug. teenimisvõimalused, „vaikiv maailm“ — nagu teda mitmed nimetavad, saab elavaks, liikuvaks.

Varahommikul puhuvad siit, sealt äratussignaalid. Mõne tunni pärast liiguvad mööda maanteid õppustele minevad rühmad. Laul siin, laul seal, laskmine siit, laskmist ja paugutamist sealt, ja veel kaugemaltki.

Ah, mõnikord on tunne, nagu oleks kogu maa-

keral selline sõjaline keeris, nagu ei tehtakski mujal enam muuga tegemist kui ainult sõjaliste küsimustega. Selle tunde kutsuvad esile liikuvad ja laulvad tolmusambad teedel ja külade vahel, hobuste kapijade plagin, kuulipildujate tärin ning piüsside igavene, harva vaikiv paugutus-laul.

Siin, siin tunnen mis on sünnimaa, siin mõistan, mis tähendab olla vaba ja iseseisva riigi kodanik. Siin olen lihane inimene — tunde, mõistuse ja verega. Viimane tuksub sellele maale, mida iga päev oma rasketel, peaaegu viie kilogrammiliste saabastega tallan...

Ohvitseride ja sõdurite portreid Vabadussõjast.

J. Pert.

Toimetuse märkus.

Allpool avaldab toimetus J. Pert'i sulest rea kirjutatud pilte-portreid Vabadussõjast. Need väiksed elavalt joonistatud portreed kutsuvad esile nii mõnegi mälestuse Vabadussõjast. Selles nende väärtus. Nende sisulise täpsuse jätab toimetus autori vastutada.

Admiral Pitka.

Seades üfes öösel kuulipildujaid, sõitis meie rong Rakvere liinile, kus alanud oli esimene meie vägede taganemine. Kuid äraunustatud oli suure kiiruse tõttu õli. Hommikuks olid kuulipildujad külmetanud ja osa neid ei töötanud. Jõudsimme Rakveresse. Pitka seisis jaama ees ühe teise rongi kõrval. Õli küsima ta käest saadeti mind, kui nooremat ja väiksemat...

„Kas nii sõidetakse liinile, ilma õlita!“ kärgatas Pitka. Ei mõistnud midagi vastata. Tulin tühjalt tagasi. Kuid vähe aja pärast oli õli komandos. Pitka saatis.

Rakvere jäeti maha. Teisel päeval aga sõitsid rongid uuesti sisse ja ajasid välja vaenlase. Mehed pidasid linnas lahingut, või ajasid taga üksikuid punaste salke, aga Pitka üks käis otsimas mahajäetud kraami ja mis kaasa võtta võimalik oli, lasi rongile tuua.

Nii oli Pitka. Ta nägi igal pool enne kõike varustust, abinõusid, milledega sõdida.

Kolonel Parts.

Meie srongi esimene ülem. Kui meie kolm koolipoissi endid Pitka juure vabatahtlikudena liinile pakkuma läksime, leidsime sealt ees Naarise, kpt. Parts'i ja st. kpt. Pauluse. Kpt. Parts, kuulunud meie soovi, teatas järsult: „Tulge homme; rong sõidab siis.“

Nii tegime. Rongi ülemana viibis kpt. Parts meie, s. o. esimeses kuulipildujate vagunis. Siit kaudu käis elektri signalisatsioon vedurile: kas

edasi, tagasi või seisma. Ta kandis vilte, pealisriideta poolkasukat, küljel revolvrilt ja otse pähe tõmmatud papahhat, s. t. pikuti. Väejuhina oli ta ettevaatlik, ennem tagasihoidlik kui pealetormaja. Kuid kuhu otsustatud oli peale minna, selle võttis ära kpt. Parts. Ta võttis osa kõigist komando ühistest rõõmudest ja muredest. Ja tal ei puudunud ka huumor. Sellest kujuka näitena tooksin järgmise loo.

Liikudes Rakverest Kunda poole, tuli raudtee äärt mööda vastu üks vanamees, käes korv ja kaelas tumepunane shall. Kpt. Parts peatab rongi selle kohal.

„Kust tuled ja kuhu lähed? Kas punased veel kaugel?“ küsib kpt. Parts.

Mees muidugi seletab pikalt, kust tuleb ja kuhu lähed ja et punaseid ei näinud.

„Aga sa ise oled punane. Ega muidu kannaks sa punast shalli kaelas. Meie laseme su maha“, lausub siis kpt. Parts.

„Ei, jumaluke, mina punane või!“ hädaldab nüüd surmahirmus vanamees ja lödiseb rongi kõrval. Tema olla sealt ja sealt kiriku kellamees. Ja silmapilkselt lendab shall kaelast käekorvi.

„Sa siis ei taha, et me su maha laseksime?“ küsib jälle kpt. Parts, nagu pakuks ta teisele suitsu või kõneleksid nad väga tühja asja üle.

„Ei, jumaluke, ei taha“... paluval häälel sõnab vanamees.

„No kui ei taha, ei taha. Ega me sind siis maha lase“... Ja kiirelt kaob nüüd vanamees Rakvere poole.

Oma otsustes oli kpt. Parts kindel ja sõjamehelik, sõna eeskujulikus mõttes. Vabadussõjas, eriti srongidel esialgu, mis koosnesid vabatahtlikkudest, oli vahekord kõikide vahel äärmiselt lihtne. Kõik olid nagu ühesugused. Kuid tüse, tagasipoolse hoidev kpt. Parts'i sõjamehekuju mõjus kõigest üleoleva kindlusega.

Esimese detsembri mässu järele kõneldi mit-

mel pool, et kpt. Parts samal hommikul oli väiksel platvormilt maha tulnud. Vaksali taga oli talle vastu jooksnud püssiga kommunist, et teda arretereida. Surudes käe püksitasku, vastanud see ülevalt alla: „Kes poisikese kätte annud püssi?“ Ja püssiga kommunist pole julenud teda arretereida... Ei tea, kas see täpselt nii oli, kuid seda kpt., nüüd kolonel Partsist uskuda võib. Oma isikuga peletab ta eemale viletsa sõduri.

Staabi-kapten Paulus.

Kui kpt. Parts srongide diviisi ülemaks määrati, sai meie srongi ülemaks st.-kpt. Paulus. Too lõbus, ülemeelik, noor, julge ohvitser. Lipn. Pääsukesega olid nad meie komando kõige lustilikumad ja humoorikumad sõjamehed. St.-kpt. Paulus oli üks hakkajamatest pealetormajatest. Ta viis mehi dessanti, pani need hurraaga peale tormama, ise vehkides ees või siis aheliku sees lahustist mööka. Tema teeneks tuleb pidada meie srongi dessandi esimest võitu — Mäoküla äravõtmist punaste käest, kus 32 meest terve vaenlase kompanii välja löid, põgenema sundisid ja veel tagagi ajasid.

Ta kandis vene maailmasõja aegset ohvitseri halli papahhat, mis vajutatud oli kuklasse põigiti. Seljas allapoole põlvi ulatav riideta kasukas, alt laiem, keskkelt rihmutud, nõõride otsas revolver puusal. Nii näis ta uhke sõjamehena. Ilmasõjas oli läbi lastud ta reieluu. Ja kuigi ta teistkorda haavatud saada ei tahtnud, armastas ta lahinguid. Ei ükski teine ohvitser meie srongil avaldanud nii suurt lahingute armastust. Ta töötas välja peensuseni eelkavad — ja siis läks meestega poolnaerdes. Ta kavatses ainuüksi ühe srongiga tagasi võtta Tapa. Kuid see ei õnnestunud. Ja vist ühe dessantkäigu järel, kui meil suuri kaotusi kandis tuli, vaevalt küll sidemes sellega — lahkus st.-kpt. Paulus mereväe dessanti Pitka juure. Sõjamees — kellest õige sõjakad mälestused: seltsimehena lõbus ja nooruslik; ta tundis enese kätes ainult teiste juhi kohustusi — ise jäi aga isikuna teiste seltsi samaks seltsimeheks.

Staabi-kapten J. Lepp.

St.-kpt. Pauluse kohale rongi ülemaks tuli st.-kpt. Lepp. Ei või olla väejuhti, kes rohkem oma mehi hoida suudaks, kui tegi seda st.-kpt. Lepp. Ta ei saanud meid välja hurraa peale. Ta asus ise suurtüki platvormile. Oma silmaga tahtis näha enne kõike, ette aimata võimalusi — ja siis saatis välja mehed. Tal oli haruldaselt hea nägemine. Kui Kiltsi jaama läheduses ees peremeheta hobused ringi hulkusid, oli kpt. Lepp see, kes märkas need eemalt kõige enne. Ja väike, küll harukordne joon, kuid siiski iseloomustav. Vist oli see Petseri frondil. Rong sõidab edasi liinile. Mehed ei jõudnud nii kiirelt korda ette käima. Vaatan luugist välja, kpt. Lepp läheb ise üksi rongi ees.

Kasvult pikk — peas ülevalt laiaks vajutatud hall papahha pool viltu. Inimlik ja pehme ehk oma sõdurite vastu — aga just selle eest samuti lugupeetud, mälestatav ja hinnatav.

„Uku“, lipnik Pallod.

Meie srongi kõige populaarsem mees: ikka Uku ja Uku — kui sõdur kõnelema hakkas, eriti aga kiitlustes. Ja teda hindasid mitte ükski oma srongi mehed, vaid ka kõik teised srongid ta osavuse eest. Algul oli ta kõige populaarsem suurtüki ohvitser. Temast kirjutati lehtedes jne. Õige laiad kuld paelad papahha lae õmbluste üle risti. Kuub kasuka peal, mille hõlmad ülalt lahti olid. Lühike, terasesilmaline ohvitser. Ta kõneles ehit ja võltsimata Tartumaa või Viljandi murrakut — pole keeleteaduses asjatundja. Saades teate, kus asub vaenlane, mis mõisas või talus, ilmub staabivagunist hõlmad lahti Uku, tõuseb kahurvaguni laele, pikksilm käes.

„Ma iks talle näitan!“

Ja teise, kolmanda paugu järele tõusis ikka tulekahju suits, kuhu ta lasi. Äge ja temperamendirikas — kuid hoidis külmavere seal, kus teised selle juba kaotamas olid.

Kui Elva all meie vedur puruks lasti ja vaenlase patarei õige lähedalt rongi nüüd purustada tahtis, pani Uku sarnase kiirusega oma kahuri vaenlast laskma, nagu oleks meil vastas rohkem kahureid, kui üks patarei. Ja leidiski viimaks patarei asukoha, see liikus paigast.

Samal ajal kui ägedat tulevahetust vastu võttis ta kahur, tuleb Uku ja hakkab põlevale vedurile järgmise vaguni katuselt liivakotte loopima. Ja tuli suikub. Keeratakse nüüd lahti veduri tormas ja meie srong on seega päästetud.

Mängis hästi kaarte, oli omavahel alati heas tujus. Mürgeldaski linnas, kui srong päevaks puhkusele oli. Endas kindel, ei lasknud kedagi enese asjusse segada.

Leitnant Pääsuke.

Sõja algul lipnik, Riia politehnikumi üliõpilane — haruldaselt ilusa tenoriga. Ise — nooblimatest ohvitseridest. Ta oli bursh ka liinil. Lauulis su naerma, või lõbustas kogu komandot, oma humooriga tõstes kõige halvemal silmapilgul kõikide tuju. Ta hää oli sedavõrra väljapaistev, et isegi vene sõjakoolis oli olnud ta „sapevalo“. Kui srongilt lahkusin, olin mitme laulu võrra rikkam. Kõik laulsid Pääsukese õpetatud laule. Ta oli ilus ohvitser. Kui leitn. Fischer — lord Fischer omavahelises läbikäimises oli — siis lpn. Pääsuke vicompte Pääsuké.

Pääsuke oli sõna otsekohehes mõttes meie kõikide lemmik. Kui palju meeolurikkust andis just tema isik sõja ellu! Ta haasis burshi viisi — tiredat kohapealset ülemust, kes ei suutnud ega tahtnud kontakti leida meeskonnaga. Muutus kui-

dagi vahemeheks siin — sest Pääsuke julgeks ikka vastu ütelda, kus vaja oli ja kui teised sunnitud olid vaikima.

Meie komando siseelus, sõja ja lahingute südames — on lpn. Pääsukesel kõige ilusam, soojem ja sõbralikum koht kõikide ta lähedalolijate mälestuses.

Lipnik T. Kind.

Lpn. Pääsukese lähema sõbrana komandos oli T. Kind — sama politehnikumi üliõpilane, ja sama korporatsiooni kaasvõitleja. Pärit rikkalt Mulgimaalt — olid tal kaasas kenad pakid. Ja neid revideerisime siis koos ööseti, kui teised magasid.

Unustamatuks jääb see öö, mil meie kolmekesi, lpn. Pääsuke, lpn. Kind ja mina — koolipoiss, eesliinil jutlesime oma isiklikke elamusi, oma armastustest, oma armsamatest. — Tuletasime meelde neid, keda esikord nähes olime värisenud... Ligi kaudu läbi öö kõnelesime meie nii... See oli lopsakas ja helevusrikas viibimine mälestustes ja elus, mis teistsugune oli olnud, kui käesolev silmapilk. See oli tunderikas öö. Kas nägid need ilusat und, kelledest siis nii palju head kõneldi?..

Lipnik J. Ots.

Politehnikumi üliõpilane-mulki. Andis tunda ka mulgi verd. Üleolevalt tagasihoidlik. Kuid seltsimehelik, nagu seda suurim jagu oli. Kui Elvas meie srongi vedur pihta sai ja vaenlase patarei siis selle kohale shrapnellide ja granaatide marutule avas — olid sunnitud mehed varju otsima srongi taga kraavis. Kui tuli vähe vaiksemaks läks, lähen komandosse tagasi, et vähemalt püss kaasa võtta.

Kuid k-dos on neli meest sees. Lpn. Ots istub rahulikult selg vaenlase patarei pool ja suitsetab. Keegi küsib, et mis siis oleks, kui üks sisse lendaks — mis iga silmapilk juhtuda võinud oleks. Sest meie taha vagunisse lendas sisse granaat.

„Mis siis ikka. Meid poleks enam...“ vastab Ots ja tõmbab edasi paberossi. Kui paari-kuulise liinil viibimise järele kõikidele riided valitsuse poolt lubati — seni olid kõik oma varustusega — ja kroonu rätsepad valmis pidid õmblema, oli meie komandost Ots ainuke, kes ise need valmis teha lasta tahtis. Sest teisiti ei saa ehk korralikku ülikonda...

Üliõpilane Ewert

Musta nüri habemega sõdur-vabatahtlik, ilma välise shestita, kuid selle eest mõjus su pääle oma sisemise korralikkuse ja hoole tõttu. Kui vaja oli midagi teha, mis ehk huvi ega vaimustust ei pakunud, kust mehed meelsamini eemale hoidsid, oli Evert aga see, kes läks ja asjad korda ajas. Ja peale sõda on saanudki temast lugupeetud seltside asjaajaja.

Ta seadis sisse raamatu, kus teated olid igaühe kohta, kes liinil teenisid, et langemise korral

teada oleks, kuhu surnukeha saata. Ta oli vist ka kord komando ökonom ise.

Kuid armastas alati hulkuda üksi rongi piirkonnas, või isegi kaugemalgi. Teda võrdlesime me Parzivaliga, kes lõgavesti rändab. Evert jälle tõlpas... meie sõnastuse järele. Ja tõlpaski niikaua, kui sai Irboska mäel käest haavata. Meie meestel oli mäeotsas vastastikku laskmine vaenlasega. Ja Evert läks ka laskma. Kuid tuli tagasi läbilastud käega. Siis kinkis ta oma paberossi lpn. Pääsukesele ja sõitis haigemajja.

Lipnik Dreverk †

Tagasihoidlik sõna võtma. Ta olla olnud tegev Venemaal rahvusliku organiseerimistö kaljal. Ta oli meie komandos kõige tugevam „viiesaja“ mängus. Kui teised magama heitsid ja uinusidki, oli Dreverk ikka veel üleval ja kirjutas väiksesse taskuraamatusse, mis möödalanud päeval liinil üle elati. Ta langes — kuulsin sellest olles juba seljataga. Ta oli eluimimestest, kes tagasihoidlikud, kuid kes oma kohal kindlalt seisavad.

O. Naaris †

Esimene meie komando ohver. Kasvult alla poole keskmist, kuid tüse, näost roosa, eluterve ja võiks öelda, lõkendav. Ta oli Lewisi peal. Olles niigi raskevõitu ja raske sõjariist lisaks seljas — mäletan kuís oli ta hädas Mäoküla lahingus — ei jõua teistele järele. Vajus sisse! Teised jooksevad nõrgal lume kamaral, kui tema oma kahekordse raskusega vajus sellest läbi.

Jutukas, heatahtlik, otsekohene ja naerev — nii oli alati Naaris. Ta kaotus oli valus, väga valus meestele. Pärisin ta Lewisi. Selle lael olid Naarise vere paksud plekid, mis püsisid kogu minu sõjaliinil viibimise aja.

Leitnant Bärenklau.

Ta liikus pea alati bashlikis. Oli dessantkompanii ohvitser. Oli juhuse temaga ainult paaril korral koos olla lahingus. Ta eriliseks nõudeks oli — ei kunagi oma surnuid ega haavatuid punaste kätte jätta. Mõte selle võimalusest ajas ta otse ägedaks. Kui Valgas viibides kord pidule sattusime, istus ta klaveritaha ja mängis hästi... Ja meile see meeldis — ta representeeris sel silmapilgul meid kõiki.

Lipnik Tenneberg †

Sümpaatlik, ilma ühegi erilise kireta, tasanegi — nii oli lpn. Tenneberg dessantpataljoni ülemana. Samal päeval kui lahkus esimene järk Tallinna kooliõpilasi liinilt — langes ta. Ta surnukeha s-ronigile jõudes ajas see ootamatus vihale nii ohvitserid kui sõdurid. Eestkätt Uku oli täis viha. Taheti millessegi see välja kallata. Jaama ees ühes vagunis oli punaseid sõjavange. Vaguni ukсед tõmmati lahti... Kuid need pääsesid ometi eluga.

Lipnik Vares †

Vanemais aastais kleenuke ohvitser. Dessantvagnis võis näha teda oma ette mahorkast vilkat keeramas, pani selle siis pitsi otsa ja süütas tule. Juhtusime ööks kokku Elva alevisse valvetõkke, kui s-rongid purustatud silda parandasid. Üksi-päini käis ta luurekäikudel, ja ehmatas, kui äkki pimedast su ette ilmus. Öösel ei tulnud und. Vaenlase s-rong pommitas üle meie silda, et takistada ehitustööd. Siis hakkas lpn. Vares jutustama oma elust. Ta oli üliõpilane. Kuid maailma-siis vabadussõda olid lõiganud ta ellu suure augu. Ta oli juba üle kolmekümne. Ja talle tundus, et ta elu on kujunenud täiesti teisiti, kui olema peaks. Ja kaua, kaua juba pool unes kuulsin ta pomisevat jutustust mulle. . .

Malaja-Räptsova külale peale minnes sattusime jälle ühte. Vilka ees, püss seljas — sammus ta kümnekond sammu teiste, segamini aheliku ees. Ja kui ta surma teate sain, tuli selgelt meelde see õine jutujamine Elvas. . .

Leitnant Maibaum †

Meie komandole järgneva dessantkomando ülem. Lahinguis väga ettevaatlik. Kui meie seitsmeteistkümmne mehega Ambla al. õhtu videvikus salaja ilmusime — olgugi et enamlased sees olid *ja siinsamas all Viljandi kommunistide polk*, — võttes vangi linna vahelt enamlaste patrullid — kitrustas tagasi ltn. Maibaum. Ja pääsesimegi ilma paugu laskmata. Ta täitis s-rongil vahest prokuröri osa. Oli väga madala häälega. Selles andis tunda midagi väga kalki, kuid kalk inimesena polnud Maibaum mitte. Ta langes Elva taga Läti küttide vastas. Saades tagaajades vaenlast kuuli rindu, jõudis ta ainult ümberpöörata, kukkus maha ja oli surnud.

Kapten Irv †

Vabadussõja muuseumis on kpt. Irvest kaks maali, Maksollil ja Riisi poolt. Esimese maal nähtavasti valmistatud suurendatud ülesvõtte järele ja võrdlemisi kauge sarnadusega. Riisi portree aluseks on nähtavasti sõjaaegsed ülesvõtted.

Ja sellel on kpt. Irv poos, käed varukas vaheliti, valge kahekordne spordi talvemüts peas, kaelas pikksilm, seljas valkjashall sinel.

Väsimata, tõsine, kuid julgete operatsioonide sõjamees. Näis, et ta ei oskagi karta. Kõvad närvid — kuid inimlikumaist ja hingelisemaist sõjameestest. Ta austas ka vaenlast inimesena.

Ta ise asus ees kahuriplatvormil. Ja kui kahur lasi, seisis ta kõrval maas, pikksilm käes. Tihti imestasime, miks kpt. Irv kõrvade pihta ei hakka kahuripaugud, sest selle kohal kõrval seistes olid need ju eriliselt valusad.

Kuid Irv seisis.

Oli esimene Irboska operatsioon veebruari keskel 1919. a. Kaks s-rongi tungisid 20—30 kilomeetri sügavusele vaenlase selja taha. Hirmutasid siit selle ära — ja kogu venelaste front liikus tagasi. Viimati hakkasid nad ägedalt peale suruma meie s-rongidele oma 3 s-rongi ja mitme patareiga. Kuid Irv ei tagane. See oli hulljulgete närvide operatsioon — see oli kpt. Irv oma.

Jäime oma s-rongiga üksi frondile, pidades kinni vaenlase edasitungimist. Meie ühe s-rongi vastas silmapiiril seisis vaenlase omasid kolm, abiks jala- ja kahurväed.

Valmistusime kõigiti ette, et kui tagasi tõmbuma peaksime. Seal jõuab tagasi kpt. Irv ja teatab, et ei ole mingisugust taganemist. Läheb Uku juure ja küsib, on see enne vaenlase eest taganenud? — Muidugi mitte — saab vastuseks. Ja rong sõitis edasi otse vastu kolmekordset tugevamale vaenlasele.

Kui kpt. Irv langenud oli, toodi ta kirst läbi Tallinna. Toompea õigeuskirikus oli ta puusärgi juures jumalateenistus. Kooliõpilaste pataljoni juniorina oli võimalus osa võtta ta viimasest saatest. Ta viidi Toompealt sadamajaama. Saatmas oli mitu orkestrit. Lõppes üks, algas teine. Ja kui ta puusärg tõsteti väikesesse vagunisse heliseva muusikakoori koraali saatel — siis nutusime meie kõik, juhuslikud pealtvaatajad, rongil reisijad, saatjad, ja need üksikud siin, kes temaga koos vastu võtnud olid lahinguid.

Sõjakirjandust.

„Wojna i Rewolutsia“ (Sõda ja Revolutsioon) nr. 3 (märts) 1927.

Toome lühikese kokkuvõtte nr. 3 leiduvatest tähtsamatest artiklitest. Esiartikliks on K. Markovitshi „Saksa — Poola suhted“. Autori arvates on Saksa-Poola suhted pinevad. Peetakse tollisõda. Ehkki poolakad loevad end võitjateks selles sõjas, olevat tegelikult see võit kahtlane, mida tõestavat Poola kaupade väljaveo vähenemine Saksamaale, eriti kivisöe väljaveo vähenemine. Poolakad otsivad kokkulepet Saksamaaga. Kuid mis Poola rohkem järele annab, seda Saksa-

maa rohkem nõuab, püüdes majanduslise survega saavutada Poolalt järelandmisi Poola praeguste riigipiiride muutmises.

Autor leiab, et Saksamaa pretendeerib Poolale väga tähtsate osade peale, nagu n. n. „Poola koridori“ likvideerimise peale. Autor on ühel arvamisel „Times'iga“, et viimastel aastatel on Euroopa poliitikas liig palju arutatud Saksamaa soove. Saksamaa tungib peale süstemaatiliselt. Kui üks küsimus ta kasuks on lahendatud, nihutatakse ette teine: Pärast Rheini Danzig, peale Danzigit Ülem-Sileesia, siis koloniad jne.

V. Triandafillov artiklis „Sõjavägede võimalik arv tulevikus“ peatub faktoriitel, milledest on olnud riigi sõjaväe arv, nagu: rahva üldarv, majandusline seisukord, rahuaja kaader, poliitiline üksmeel jne.

Rahvaarvu suhtes võivat oletada, et (näiteks) Prantsusmaa mobiliseerib tulevikus 25% elanikest, mis teeks 9,8 milj. sõdurit (Ilmasõjas mobiliseeris Prantsusmaa 8,4 milj.), Saksamaa samuti 25% ehk 15,8 miljonit (end. 11,0 milj.), Poola 20% ehk 5,8 milj., Eesti 15% ehk 165.000 meest, Läti 15% ehk 270.000 sõdurit jne. Võivat oletada Eestis, Lätis, Soomes ja Rumeenias käesoleval ajal (1927. a.) valitseva seisukorra järele, et need riigid võivad juba sõja esimestel kuudel saata lahingusse maksimaalse arvu omist sõdimisevõimelistest kodanikest, kuna Poola, Prantsusmaa, Inglismaa j. t. jõudvat saavutada maksimaalse pinge esimese sõja aasta jooksul. Artiklis leidub huvitavat statistilist materjali kui elava jõu nii relvade alal.

Artiklis „Laskemoona kulust tuleviku sõjas“ autor kasutab Ilmasõja andmeid laskemoona kulus ja oletab, et need arvud on aluseks võimaliku laskemoona kulu arvestusel tulevikus. Artiklis leidub palju arvusi ja näiteid, kuid tekkisid tuleikuuse mõisted mitmesugustele relvadele.

A. Kapitohin „Kooperatiivide osavõttust riigikaitstes“ annab ülevaate SSSR kooperatiivide tegevusest, illustreerides ülevaadet huvitavate statistiliste andmetega. Autor leiab, et kooperatiivid, kui nende tegevus tsentraliseerida, võivad osutada tugevaks maanduslikuks teguriks sõja puhul.

I. Hajevski „Loomingust voori alal SSSR'is“. Autor leiab, et voori seisukord laiemas mõttes, s. o. veovankrite arv, seisukord, tüübid N. Venes võrreldes enneilmasõjaaegsega on halvenenud. Tulevat leida vastuvõetav vankri tüüp, asutada tehaseid ja levitada soovitatavate vankritüüpe üle maa. See annaks eelduse kiireks voori loomiseks sõja puhul.

P. Karatõgin „Tööjõu küsimus Prantsusmaal 1914.—1918. a. sõjas“ on järg „Wojna i Revolutsia“ nr. 1 — 1927. Artikkel annab ajaloo-majandusliku ülevaate Prantsuse sõjatõususe korraldusest 1914.—1918. a. sõjas.

N. E. Varfolomejev „Operatiivne ootamatus ja moondamine“. Autor kriipsutab alla operatiivse ootamatuse tähtsust. Ta olevat saavutatud vaid „operatiivse moondamise abil“. Operatiivse moondamise all tulevat mõista kogu tegevust, mille sihiks olevat varjata vaenlase eest operatsiooniplaane, ettevalmistust, liikumisi seljataguses jne. Operatiivne moondamine nõudvat plaanikindlat ja tsentraliseeritud elluviimist. Autorilt antakse näpunäiteid plaanikindlaks operatiivseks moondamiseks.

A. Borisov „Juhtimise küsimusi partisaan-sõjas“. Seni ei olevat olnud ühist vaadet juhtimises partisaan-sõjas. Juhtimise õige lahendus partisaan-sõjas olevat väga tähtis. Autor, tuues näitena punaväe tegevuse rahvuslise liikumise mahasurumisel Kesk-Aasias, tahab anda seega retsepti ühiseks vaateks juhtimises partisaan-sõjas.

A. Sõromätnikov „Lõök liitekohta ja selle tegevuse kindlustamine“. Liitekoht kui rinde nõrgem koht, sest siin puudub tarvilik naabrite koostöö. Tuleviku sõjas saab sihitud tegevus liitekohtadesse veel rohkem kui senini. Autor soovib punaväe sõjalisel mõttel

põhjalikult peatuda liitekohta küsimustel kui pealetungi nii kaitse seisukohast.

L. Malinovski „Väljõpe täägivõitluseks“. Täak ei ole kaotanud oma tähtsust. Viimaste sõdade kogemustel on üksmeelsele otsusele tulnud, et sageli täägivõitlus, aga valmisolek selleks alati, on rünnaku otsustavam akt. Seepärast tuleb õpetada täägivõitlust — sõdur peab täagis nägema oma tähtsamat relva.

N. Stolärov „Uudiseid jalaväe pealetungil“. Autorilt toodud „uudised“ on moodsa jalaväe pealetungi põhimõtete kokkuvõte (v. „Jalaväe eeskiri“ II osa, K.).

A. Greshanik „Diviis kaitsele manööversõja oludes“. Artikkel käsitleb diviisi kaitset Poola sõjaväe ametlike eeskirjade järele.

N. R. „Sarõkamõsh“. Episood sõjategevusest Kaukaasuse rindel dets. 1914.

V. Lobkovits „Sõjaväe varustamine transport-lennuki abil“. Autori andmetel on transport-lennuki küsimus saanud aktuaalseks. Selle probleemi lahendus tehnika seisukohast on täiesti võimalik.

Millised nõudmised esitada transport-lennukile? Ta kasulik koorem peaks olema umbes 3 tonni. Nii et 5 transport-lennukist koosnev salga tõstevõime võrduks ühe vaguni tõstevõimele.

Maksimaalne kõrgus õhus (lagi) umbes 2,5 klm.

Keskmine lennukiirus umbes 150,0 klm. tunnis.

Koorma (laadung) asetuse mitte kõrgele maapinnast, et oleks kerge peale- ja mahalaadida.

Soodsad tõusu ja maandumise omadused.

Tegevuse raadius 500 klm.

Võime lennata ööl ja päeval.

Arvesse võttes, et diviisi varustuse päevane kogukaal on umbes 60 tonni ja et lennuk võib päeva jooksul baasi ja diviisi varustuse eelpunkti vahel teha 2—3 lendu, võiks 10 transport-lennukiga varustada diviisi ka siis, kui see oleks baasist eemal 250 kilomeetriti.

Tähtis oleks, et alguses armeel (ülemjuhatusel) oleks käsutada lennukest transport selleks, et abistada juurdevedu seal, kus see tekkinud olukorra tõttu teistiti raskendatud, või koguni võimata.

Lennuk-transporti puuduseid: Olenevus ilmastikust; nõuab kvalifitseeritud juhte, arenenud tööstust, tarvilikke põletis- ja määrdeaineid, kaitset hävitajatelt.

Paremusi: Ei nõua teid ega nende korrasolu; võib lennata üle vaenlaselt okupeeritud ala; kiirus ja seega suur ajavõit; suur liikuvus. Ka vaenlase üleoleku puhul õhus on suurem tegevuse vabadus kui maapealsel transportil, sest vaenlane rikub teid, pommittades teedesõlmi. Suur kokkuvõtte hobustes, inimestes, vankrites.

Peale mainitud artiklite on nr. 3 välismaade sõjakirjanduse ülevaade, kriitika ja bibliograafia.

K.

„The Royal Tank Corps Journal“ toob 1927. a. maikuu numbris kolonel-leitnant Hope-Carsoni sulest kirjutuse „Briti lahingjõuvankrid Loode-Venes“ — VI peatüki „Gatschina“ (Järg), milles kirjeldatakse võitlust Gatschina all 1919. a. oktoobris. (Vaata „Sõdur“ nr. 28/29.)

Vabaduse Risti kavalerid.

Kapten mag. zool. EDVIN REINVALDT.
Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

Edvin Reinvaldt sündis 20. sept. 1890. aastal Haapsalus. Üldhariduse sai Tallinna Peetri reaal-koolis, mille lõpetas 1910. a., kõrgema hariduse — Riia politehnikumi keemia osakonnas ja Tartu ülikooli matemaatika-loodusteaduskonnas.

Astus 1911. a. vabatahtlikult Vene sõjaväkke — 90. Oneega jal. rüg., kus 1912. a. sügisel tagavara-väe lipnikuks ühendati ja reservi arvati. Ilmasõja algul, 1914. aasta sügisel, kutsuti mobilisatsiooni puhul uuesti teenistusse. 1. novembrist 1914. a. peale võttis osa sõjategevusest 74. diviisiga ja 294. Berenski jal. rüg. austerlaste ja sakslaste vastu Galiitsias. 1917. a. detsembril lõpul astus Haapsalus 1. Eesti jal. rüg., kust lahkus 4. apr. 1918. a. Eesti väe- osade laialisaatmise puhul Saksa okupatsioonivõimude poolt.

Eesti Vabadussõja algul, 3. dets. 1918. a. astus uuesti 1. jal. rüg., kust mõni nädal hiljem vabatahtlikult löögipataljoni üle läks, millega 26. dets. rindele sõitis. Hiljem määrati l.-r. soomusrong nr. 2-se peale, millega noorema-ohvitserina, desantkomp. ja -pataljoniülemana ning ajutiselt rongi-ülema abina osa võttis kõigist lahinguist Aegviidu ja Tapa piirkonnas, Tartu, Valga, Petseri ja Irboska lah. Landeswehri ja Bermond-Avaloffi vastu, ning Pihkva ja Narva väerindadel. 2. dets. 1919. a. ühendati kapteniks. Vabadussõjas lahingutes ülesnäidatud erilise vahvuse ja tubliduse eest anneti temale II l. 3. j. Vab. Rist. 1920. a. 20. juunil lahkus tegevast kaitseväe teenistusest reservi. Lõpetas Tartu ülikooli 1925. a. kevadel magist. zool. astmega. 1922. aastal nimetati Tartu ülikooli zoologia instituudi assistendiks, missugusel kohal teenib praegugi.

Ilmasõjas, endises Vene väes ülesnäidatud teenete ja vahvuse eest on temale annetatud kõik ohvitseri-aumärgid P.-Anna ordu IV j. peale kuni P.-Stanislause ordu II järgu ristini (incl.). —

Leitnant RUDOLF RIIVES.
Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

Rudolf Riives sündis 19. juunil 1890. a. Tartumaal, Vana-Kuuste vallas. Üldhariduse sai Tallinna õhtu-keskkoolis ja Pollaki teatrikunsti kursustel Petrograadis, ning sõjalise — 2. Irkutski lipnikkude koolis.

1915. a. võeti Vene sõjaväe teenistusse. 1917. a. algul lõpetas 2. Irkutski lipnikkude kooli, mille järele osa võttis sõjategevusest 6. Liibavi jal. rüg. Rumeenias kuni Vene sõjaväe lõpliku lagunemiseni. 18. veebr. 1918. a. astus Tartu Eesti tagavara pataljoni, kus teenis kuni Saksa okupatsiooni alguni.

Saksa okupatsiooni ajal organiseeris leitn. J. Kuperjanovi korraldusel Kambja kihelkonnas salaja Eesti Kaitse Liitu, mille ülemaks nimetati 18. XI. 18.

19. dets. 1918. a. Võru-Tartu teel, Liiva kõrtsi juures, algas Kambja ja Nõo kaitseliitlastega sõjategevust punaste vastu, pidades seal punaste pealetungi Tartu peale kinni. Selle järele tegi kaasa Tartu langemise ja taandumise kuni Puurmanini, kus 24. dets. 1918. a. Hn. Kuperjanovi poolt määrati partisaansalga 1. komp. ülemaks, kellenä osa võttis kõigist lahinguist kuni 31. jaan. 1919. a., mil nimetati partisaanide pataljoni ülema k. t., 12. veebr. s. a. aga sama pataljoni adjutantiks; 4. aug. 1920. a. nimetati Kuperjanovi partisaanide rüg. ülema abiks.

27. jaan. 1919. a. Telliste mõisa ja postijaama vallutamisel ülesnäidatud vahvuse eest anneti temale II liigi 3. järgu Vab. Rist, ja Rõngu alevi vallutamise eest tasuta maa normaaltalu suuruses.

Kiiduväärt teenistuse eest ühendatud: al.-leitnandiks — vanusega 4. märtsist 1919. a. ja leitnandiks — vanusega 4. nov. 1919. a. 11. veebr. 1921. a. lahkus kaitseväe teenistusest reservi ja asus autasuku saadud kohale Reola asundusse põllumehiks. 1925. a. algult siiani kaitseliidu Tartumaa maleva juhatusliige ja sama maleva Kambja malevkonna pealik.

Sama ajakirja juunikuu numbris on ilmunud sama artikli järg (VI peatükk) pealkirja all: „Tagasivaade operatsioonidele ja nende ebaõnnestumise põhjused“, milles kirjeldatakse Vene-Loodearmee ebaõnnestunud Petrogradi operatsiooni 1919. a. sügisel.

E. Ms.

Arupärimine vaerahu rikkumise kohta landeswehri poolt Inglise parlamendis.

Inglise sõjandusajakiri „Army & Navy Gazette“ toob oma 3101-s numbris kirjutuse selle üle, kuidas Inglise parlamendis 1919. a. juunis tekkis arupärimine vaerahu rikkumise kohta landeswehri poolt 19. juunil 1919. a. Võnnu all.

Et kirjutus meile huvitav, siis toome ta allpool kokkuvõttes.

Parlamendi liige Cecil Hamsworth pööras parlamendis komander-leitnant Kenworthy poole ja pani temale ette alljärgnevad kolm küsimust:

„1.) Mispärast Saksa väed kindral von der Goltz'i juhatusel liitlaste keelu vastu Riia juures edasiliikumist alganud?

2) Mispärast on nad kõrvaldanud enamlusvastase talupoegade valitsuse Riias?

3) Missuguseid samme kavatsesid nüüd liitlased astuda, et sundida neid Saksa vägesid tagasi minema omaale maale?“

Komander-leitnant Kenworthy vastas nende küsimuste peale:

„1) Sakslased on alganud edasitungimist teatmata põhjustel.

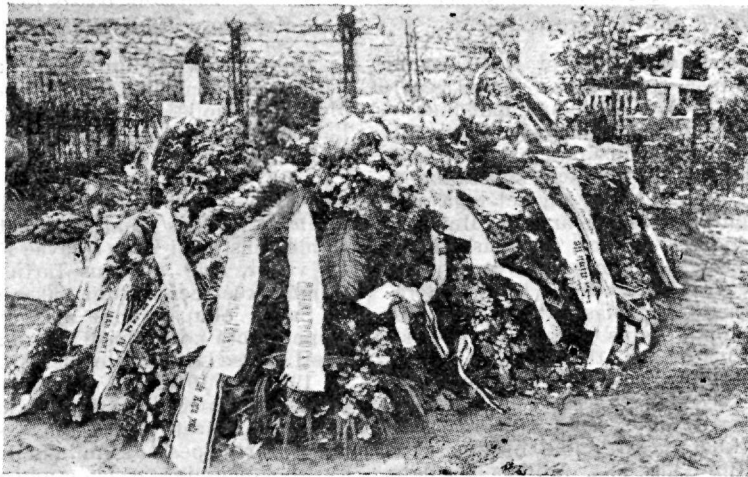
2) Meie (s. o. Briti sõjaväelise saatkonna) informatsiooni järele, ei tunnista Balti landeswehr, mis allub Saksa sõjaväele, (Balt Landwehr) härra Ulmani'se Ajutist Valitsust, vaid täidab administratsiooni kontrolli Riias.

3) Marssal Foch on ses asjas saatnud märgukirja Saksa valitsusele, milles nõutakse: a) edasitungi seismapanekut põhja poole ja sõjategevuse viibimata lõpetamist Eesti vastu; b) Vindavi ja Liibavi viibimata evakueerimist ja kõikide nende maa-alade täielist ja vastutõrjumata evakueerimist, mis moodustasid osa Venemaast enne Ilmasõda, nagu see sõjariistade vaerahu-konventsiooni XII artiklis (11. nov. 1918. a.) ette on nähtud.

E. Ms.

Kaitseväe elu.

S. Ü. Ö. ülema kindralstaabi kolonel J. Rinki matus 2. VII. 27. a.

Pärjad haual.

S. Ü. õppeasutuste ülem kolonel J. Rink maeti 2. aug. Tallinnas suurte sõjaväeliste auavaldustega ja rohkearvulise rahvahulga osavõttel.

Matusetseremonia algas Tondil kell 16 kadunu korteris lühikese jumalateenistusega, mida pidas õpetaja F. Stockholm. Peale teenistust kandsid õppeasutuste ohvitserid puusärgi õlgadel kuni Tondi mõisa juure, kus see asetati lafettile. Korteri ees oli ülesseatud kadettide aukompanii, kuna osa õppeasutuste kasvandikke seisid spaleeridena leinamajast kuni Tondi mõisani.

Päratu pikk leinarong liikus S. Pärnu m. ja S. Roosikrantsi tän. kaudu Kaarli kiriku,

kus auvahtidena olid rivistatud kadettide kompanii ja Läti mereväe esitus. Jumalateenistust pidas kirikuõpetaja Stockholm.

Kaarli koguduse vanale surnuaiale jõuti kell 19.45. Siin on jällegi S. Ü. Ö. auvahtide spaleerid üksikeskadroni kasarmust kuni hauani.

Põrnu haudasängitamisel lasti suurtükkidest ja püssidest vaheldamisi kolm kogupauku.

Pärgasid pandi hauale 40 ümber. Vabariigi Valitsuse ja Sõjaministeeriumi pärja asetaski sõjaministri abi kindralstaabi kindral-major P. Lill, meeletuletades kadunu iseloomu jooni ja väljapaistvaid teeneid Eesti vabadussõjas. Järgnesid pärjad sõjaväe ühendatud õppeasutustelt, Läti sõjaväelt ja laevastikult ning Ka-

rutapjate ordu nõukogult, Soome kõrgemalt sõjakoolilt ja kadettide koolilt, 1. diviisilt, vabariigi ohvitseride keskkogult, sõjaministeeriumi ohvitseride kogult, vilnolastelt, ranna- ja õhukaitse ülemalt ning ohvitseridelt, kaitseliidu ülemalt ja keskjuhatuselt, sõjakoolilt, kõrgema sõjakooli 1, 2 ja 3 lennult, kindral Tõnissonilt ja Põderilt, S. Ü. Ö. ohvitseride kogult, reservohvitseride kursustelt, allohvitseride koolilt, S. Ü. Ö. allohvitseridelt, 1. soomusrongide rügemendi ohvitseride kogult, 10. jalaväe rügemendilt, „Rotalia“ vilistlaskogult ja korporatsioonilt, 1. diviisi suurtükiväe ohvitseride kogult, lennuväelt j. t. sõjaväelastelt ja eraisikutelt.

Kurb talitus lõppes üliõpilaste traditsioonilise leinalauluga „On vendadest nüüd lahkunud üks siit ilmast.“

Allohvitseride kooli 7-es aastapäev.

„Seitse pikka jõupingutavat, ent ometigi nii lühikest aastat, mis alati ennem otsa lõppesid, kui sa neid kibedas töös õieti alatagi said!“ — Niisuguse tundmusega ja mõttega astus meie kaitseväe nooremate juhtide õppeasutus oma kaheksandasse elu-aastasse. Seda uut „kilomeetriposti“ kooli eluteel võeti vastu pidustustega, mis kujunesid õige suurejoonelisteks nii osavõtjate arvu, kui ka korradamineku ja kava mitmekesisuse poolest.

Kella üheksaks rivistus kool täies koosseisus, kiivrites ja vahtkonna vormis laagri esijoonel. Vaatamata suurele kuumusele ja kõrvetavatele päikesekiirtele, missugused raudkiivred väljakannata-

Pärnu Vabaduseristi kavaleride ühingu asutav koosolek 29. mail 1927. a.

Vabaduse Risti kavalerid koonduvad.

Vabaduse Risti kavaleride sekka kuulub ligikaudu kakstuhat Vabadussõja tegelast. Ristid on juba ammu välja antud, kuid kavaleerid on senini koondamata olnud. Mõni aasta tagasi asutati Tartus küll „Vabaduse Risti vendade ühing“, kuid see ühing oli kohaliku iseloomuga. Hiljem tekkis Tartu ühingu põhikirja alusel koondus Narvas. See oli kõik, mis selle kõrge aumärgiga hinnatud sõjameeste korraldamiseks tehtud.

Viimasel ajal on koondamise mõte Vabaduse Risti kavaleride seas üle kogu maa elavalt liikuma hakkanud. Hiljuti on selle risti ühinged asutatud Pärnus, Viljandis ja Tallinas. Ühtlasi mõeldakse lähemal ajal kokku kutsuda kõigi ühingute ülemaaline koosolek üldise juhatuse valimiseks ning ühise põhikirja väljatöötamiseks.

natait palavaks kütsid, oli meeoleolu kõikidel häa. Kooli tervituse võtab vastu kooli ülima k. t. major Mullas. Lühikeses kõnes tervitab ta ohvitseri, kaadrit ja õpilasi, tänab neid tehtud töö eest, heidab pilku möödunud aastatesse, julgustab lootusrikkalt astuma kooli uuesse eluaastasse ja kahetseb, et pidustustest osa ei saa võtta haiguse tõttu Sv. Üh. Õp. ülem kindralst. kolonel Rink.

„... Sinule, mu ilus kodumaa, sinule, vaba Eesti, pühendame oma töö ja jõu... Sinule elame ja ka sinule sureme!“ Öitsegu, kasvagu vaba kodumaa!“

Orkester mängib hümmi. Kuid vaikida ei suudeta... ja varsti kõlabki vägev lauluheli, tõuseb ja laieneb üle aasade ja metsade, orude ja mägede sinihalli taeva poole.

Algab noorte vannutamne. Kaitseväe ühisse peresse võetakse vastu täisõigusliste liigetena 50 uut isamaakaitajat, kes sirgete ridadena ja kindla sammuga rivist väljaastuvad ja uhkelt lehviva

vaba Eesti lipu alla paljastud peadega seisma jäävad. Ülestõstetud parema käega, tõsiste nägudega kordavad noored õpetaja Stokholmi poolt eteloetavaid vandesõnu. Pidulikult ja tõsiselt kõlavad igale kaitsevälasele nii tuttavad sõnad.

Järgneb paraad. Sirged read... ebaharilikult fõsised näod...

Juba poole tunni pärast liiguvad sportlased spordi ülikondades pikas kolonnis orkestri helide saatel spordiväljale kooli spordipeole (Vaata „Sport Kaitseväes“). Öhtul, rohelisega dekoreeritud laagri esijoonel, algas tants. Kella 22.00 paiku süüdati põlema ilutuled ja tõrvikud. Avanes ilus pilt. Pärjade vahel sätendavad kirjud laternad ja loitvate

tõrvikute tuled valgustavad valgede telkide sirgeid ridu. Tõrvikute suits, loitvad tuled, muusika kauged helid annavad pealtvaatajatele müstilise mulje.

Päevane „väliskülaste“ puudus oli nagu pühitud. Tants on täies hoos. Suur ja avar tantsuplats kipub kitsaks jääma. Alles kella ühe paiku lõpeb jalakeerutus. Kuid kaua veel on kuulda huikeid ja heledat, rõõmsat naeru... õpilastele anti võimalus omi tuttavaid elektrirongile saata ja rong, kui meelega, viivitas tulemisega. Järgmisel päeval varahommikul äratas signaalpasuna heli kõiki jälle harilikule igapäevasele tööle. T. M.

Langenud sõdurite mälestussammas Simunas.

7. aug. avati pidulikult Simuna kihelkonna langenud sõdurite mälestussammas. Riigivanema esitajana avas mälestussamba ja pani vab. valitsuse pärja töö-hoolekandeminister Dr. Masing, kaitseväe nimel asetas pärja major H. Wanaveski, 1. divisililt — major Remmel. Järgnesid pärjad Simuna koguduselt, Wiru maavalitsuselt, kaitseleidu Wäike-Maarja malevkonnalt, kihelkonna valdadel, kohalikkudelt seltsidelt jne., kokku üle paarikümne. Wiru maavalitsuse esitaja teatas suurema summa annetamisest mälestussamba ümbruse korraldamiseks ja ilustamiseks. Telegramme saatsid: Riigikogu esimees K. Einbund, piiskop Kukk, end. riigivanem Johan Kukk, kaitseleidu ülema k. t. major J. Maide, Wiru praost, Wiru maleva pealik j. t.

Avamistalitsusele järgnes kohaliku kaitseleidu paraad.

Mälestussamba püstitamise eeltööd algasid 1924. a. kevadel. Raha koguti näitemüükidest, ühistegeliste- ja omavalitsusasutuste ja üksikute isikute annetustest. 1926. a. sügiseks oli 400.000 marka koos ja võidi asuda kavatsuse teostamisele. Raskusi sünnitas kohase maa-ala leidmine. Selleks tuli tõsta pinda 3—4 jala võrra. Tarvilise täitematerjali — 500 kuni 600 koor-

mat kiva ja liiva — vedasid kohale kihelkonna põllumehed.

Sammas on valmistatud hallist Saaremaa dolomiidist kunstnik Hammer-Wasard'i kavandi järele ja kaalub üle 2000 puuda. Samba kõrgus on 23 jalga, aluskihi mõõdud 10×7 jalga, samba küljemõõdud 6×5 jalga. Samba sisemus on alumises osas täidetud tsemendiga. Samba õõnsusse paigutati vabadussõjast pärit olev shrapnellid, milles andmed samba ehitamise ja käesoleva aja kohta.

Sammas kujutab enesest neli-tahkset kolonni, mille ülemist osa ehivad 3 reljeefi: eesküljel ratsasõdur hobuse seljas, vasakküljel haavatud sõduri kuju, keda kaaslane toetab, ja paremal küljel lahinghäiret kujutav grupp — esiplaanil sarvepuhuja, kelle järele kaks sõduri kuju liikumas määratud kohtadele.

Esiküljel allpool on reljeefina väljaraiutud vabadusrist ja selle all juhtsõna:

„Parem surra vabana, kui elada orjana.“

Samba kolmele küljele on raiutud Simuna kihelk. 1918—1920. a. vabadussõjas, 1914—1918. a. ilmasõjas ja 1919 a. kommunistide terrori ohvriks langenute nimed (vabadussõjas — 30, ilmasõjas — 85, ja kommunistide ohvrid — 17).

Sport kaitseväes.

Tallinna garnisoni kergejõustiku võistlused.

23. ja 24. juulil s. a. peeti Tallinna garnisoni spordikomisjoni korraldusel garnisoni väeosadevahelisi kergejõustiku võistlusi s. s. „Kalevi“ väljal erakordselt rohkearvulise k/v. sportlasepere osavõtul. Võistlustele olid end ülesannud 253 individuaal-võistlejat ja 14 meeskonda, mis eelmise aastaga võrreldes üle 50 protsendi suurenenud.

Garnisoni ülema ilmunisel olid võistlejad kõik „Kalevi“ väljale üles rivistatud. Garnisoni ülema k. t. kindralstaabi kolonel Kauler tervi-

tas sportlasi, meelde tuletades spordi tähtsust ja kriipsutades alla, et sportliselt hästi väljaarenenud kodanik on ka tubli sõjamees. Kaitseväe kehalise kasvatus juhataja kol.-lt. Maser soovis omalt poolt kõigile osavõtjatele õnne ja kordaminekut, äramärkides järjest kasvavat osavõtjate arvu. Võistlused peeti kolmes klassis — A, B ja üldklassis.

Tagajärjed olid järgmised:

A klass.

100 m tr. jooks — osavõtjaid 15. 1) kpr. Martin Baumann — keh. kasv. kurs. — aeg

*Tallinna garnisoni spordikomisjon.
Juhib üleriiklisi kaitseväe spordivõistlusi 10.—14. aug. s. a.*

Istuvad — vasakult: n.-ltn. Luks — sekretär, n.-ltn. Langel — varahoidja, kol.-ltn. Maser — esimees, n.-ltn. Lest — abisekretär, kapten Susi — abiesimees; seisavad: ltn. Alev — laekahoidja ja n.-ltn. Mats — varahoidja abi.

12,2 sek.; 2) kpr. Axel Kallismaa — allohv. k. — 12,2; 3) veltv. Reinhold Kesküll — pioneerpat. — 12,5 sek.

400 mtr. j. — Osav. 18. 1) v.a.o. Karl Miitel — k. k. k. — 54,7 sek.; 2) veltv. Reinhold Kesküll — 56,5; 3) v.a.o. Mihkel Udel — sõjak. — 57,2 sek.

1000 mtr. j. Osav. 10. 1) n.a.o. Karl Laurson — side pat. — 2:45,6 sek., uus k/v. rek.; 2) n. p. kdt. Oskar Mõttus — sõjak. — 2:51,2; 3) v.a.o. Harald Kuusbok — allohv. kool — 2:52,0.

5000 mtr. j. Osav. 11. 1) n.a.o. Karl Laurson — 16:20,3 sek.; 2) rms. Heinrich Kurm — side pat. — 17:15,4; 3) kpr. Oskar Kurg — pioneerpat. — 17:34.

110 mtr. tõkke j. (madal tõk.). Osav. 12. 1) n.a.o. Evald Tipner — k. k. k. — 16,6 sek.; 2) n.a.o. Johannes Kõvamees — 10. j. rüg. — 17,7; 3) kpr. Martin Baumann — 17,9.

Teatejooks 5×800 mtr. Osav. 4 meeskonda. 1) allohv. kooli meesk. — aeg 11:15,8 sek., koosseisus: v.a.o. Kuusbok, n.a.o. Gründorf, rms. Tschutselov ja rms. Palm; 2) sidepat. meesk. — 11:24 sek.; 3) 10. jalaväe rüg. meesk. — 11:24,3.

Teatejooks rakm. 5×500 mtr. Osav. 3 meesk. 1) Sõjakooli meesk. — 7:39 sek. koosseisus: p. veltv. Veborn, kdt'id Truus, Mägi, Kerjan ja n. p. kdt. Mõttus; 2) allohv. kooli meesk. — 8:9,6 sek.

Kuulitõuge. Osav. 9. 1) v.a.o. Joh. Suuk — sidepat. — 12,81 m.; 2) v.a.o. Aug. Schröder — allohv. k. — 12,06; 3) rms. Abel Mitt — sidepat. — 11,74.

Ketas. Osav. 11. 1) n.a.o. Evald Tipner — 37,44 mtr. — uus k/v. rekord; 2) veltv. Voldemar Miller — allohv. k. — 35,81; 3) v.a.o. Johannes Piir — allohv. k. — 35,01.

Oda. Osav. 9. 1) rms. Joh. Laurson — sidepat. — 51,22 mtr., uus k/v. rek.; 2) n.a.o. Joh. Kõvamees — 44,20; 3) v.a.o. Joh. Piir — 41,98.

Raskus. Osav. 9 (12,5 klg.). 1) n.a.o. Evald Tipner — 13,31 mtr.; 2) kpr. Arnold Luhaäär — sidepat. — 13,24; 3) v.a.o. Joh. Suuk — 13 mtr.

Granaadi kaugusviske rakmetes. Osav. 9. 1) v.a.o. Joh. Suuk — 61,47 mtr.; 2) v.a.o. A. Pakkas — allohv. kool — 60,32; 3) v.a.o. Nikolai Frey — sõjak. — 56,90.

Kaugushüpe hooga. Osav. 15. 1) n.a.o. Joh. Kõvamees — 6,14 mtr.; 2) kdt. Herbert Kaarik — sõjak. — 6,04; 3) kdt. Endel Mark — sõjak. — 6 mtr.

Kõrgushüpe h-ga. Osav. 9. 1) n.a.o. Evald Tipner — 1,70 — endise rek. kordamine; 2) n.a.o. Joh. Kõvamees — 1,65; 3) n.a.o. Leo Tiitso — allohv. k. — 1,60.

Kolmikhüpe h-ga. Osav. 11. 1) n.a.o. Evald Tipner — 13,37; 2) kdt. Endel Mark — 12,57; 3) n.a.o. Joh. Kõvamees — 12,19.

Teivashüpe. Osav. 10. 1) n.a.o. Johannes Laur — 10. jal. rüg., hüppas väljaspool võistlust — 3 m. 30 cm., uus k/v. rek. (endine 3 m. 15 cm.); 1) n.a.o. Joh. Kõvamees — 3 m.; 2) asp. Joh. Tüits — sõjak. — 2,90; 3) n.a.o. Alex. Viil — allohv. k. — 2,90.

Teivaskaugushüpe rakmetes. Osav. 11. 1) n.a.o. Alex. Viil — 6 m. 44 cm., uus k/v. rek.; 2) v.a.o. Joh. Piir — 6,42; 3) v.a.o. Georg Sternfeldt — sidepat. — 6,30.

Viievõistlus. Osavõtjaid 15

	Kaug- hüpe mtr.	Oda mtr.	200 mtr. jooks sek.	Ketas mtr.	1500 mtr. jooks min.	Punkte
1. N.-a.o. Evald Tipner . . .	5.86	41.99	24,7	36.99	7.4.2	12
2. V.-a.o. Joh. Piir . . .	5.29	43.69	25,8	33.91	5:25,7	17
3. " Karl Miitel . . .	5.49	37.15	25,3	31.99	4:55	18
4. N.-a.o. Joh. Kõvamees . . .	5.69	46.12	25,7	28.40	5.30,6	20
5. Veltv. Voldemar Müller . . .	5.47	36.50	25,7	33.13	5.35,6	23
6. V.-a.o. Joh. Suuk . . .	5.20	41.36	26,2	32.46	6:12,2	27

= Kõievedu. Osav. 5 meesk. 1) allohv. kooli meesk., koosseisus: n.a.o. Läänesaar, n.a.o. Raudsepp ja rmh. Leht, Mättik, Terts, Saage, Arbeiter ja Sipp; 2) keh. kasv. kurs. meesk.; 3) komendantuuri meesk.

B klass.

100 mtr. j. Osav. 23. 1) rms. Jaan Lustig — allohv. k. — 12,2 sek.; 2) rms. Rihard Frey — sidepat. — 12,3; 3) rms. Alex. Kürbis — komend. — 12,8.

400 m. j. Osav. 23. 1) rms. Voldemar Keit — 10. j. rüg. — 57,6 sek.; 2) rms. Karl Palm — allohv. k. — 58,1; 3) rms. Eino. Ende — distsip. komp. — 58,1.

1000 m. j. Osav. 17. 1) noorsõdur Herbert Vogdt — pioneerpat. 2:54,2 sek.; 2) rms. Peeter Kikas — sidepat. — 2:54,8; 3) rms. Karl Palm — 2:55,3.

5000 mtr. j. Osav. 20. 1) noor Alex. Toomingas — pioneerpat. — 17:29,4 sek.; 2) rms. Peeter Kikas — 17:33,5; 3) rms. Andrey Tschutselov — 17:37,2.

110 mtr. tõkkejooks (madal. tõk.). Osav. 22. 1) kdt. Arnold Luha — 18,7 sek.; 2) kdt. Mihkel Lossmann — 18,9; 3) rms. Rihard Frey — 19,8.

Teatejooks 5×800 mtr. 1) sõjakooli meesk. — aeg 12:18,4 sek., koosseisus: kdt'id Asu, Miil, Lossmann, Iila, Truus.

Teatejooks rakmetes 5×500 mtr. 1) sõjakooli meesk. — 8:01,7 sek., koosseisus: kdt'id Miil, Lossmann, Asu, Iila, Russmann; 2) 10. jalaväe rüg. meesk. — 8:51,8 sek.

Kuul. Osav. 21. 1) n.a.o. Jaan Gründorf — allohv. k. — 11,35 mtr.; 2) kdt. Arnold Luha — 10,86; 3) kpr. Hugo Pauskar — aut.-tank. div. — 10,70.

Ketas. Osav. 20. 1) kpr. Hugo Pauskar — 32,30; 2) kdt. Otto Kurvits — 31,47; 3) kdt. Evald Leeber — 31,08.

Oda. Osav. 15. 1) rms. Altmann — pioneerpat. — 46,76; 2) kdt. Evald Leeber — 43,68; 3) kdt. Arnold Ritsing — 42,66.

Raskusheide (12,5 klg.). Osav. 7. 1) kpr. Felix Tammann — lennuv. rüg. — 10,69; 2) rms. Elmar Männik — sidepat. — 10,57,5; 3) noor Hugo Toompuu — pioneerpat. — 10,17.

Granaadi kaugeviske rakm. Osav. 18. 1) rms. Aug. Roop — auto-tank. div. — 64,73; 2) n.a.o. Altmann — 62,70; 3) noors. Karl Feldmann — 10. j. rüg. — 59,95.

Kaugushüpe h-ga. Osav. 19. 1) kpr. Hugo Pauskar — 5,82; 2) rms. Voldemar Keit — 5,82; 3) kdt. Arnold Luha — 5,77.

Kõrgushüpe h-ga. Osav. 18. 1) kdt. Rihard Laas — 1,66 cm.; 2) n.a.o. Roman Lepjst — allohv. k. — 1,55; 3) kdt. Endel Mark — 1,55.

Kolmikhüpe h-ga. Osav. 17. 1) kpr. Hugo Pauskar — 12,21; 2) kpr. Felix Tammann — 11,79; 3) kdt. Evald Leeber — 11,77.

Teivashüpe. Osav. 18. 1) kpr. Ferd. Tamman — 2,90 cm.; 2) n.a.o. Altmann — 2,80; 3) kdt. Harry Aneliin — 2,80.

Teivaskaugushüpe rakmetes. Osav. 14. 1) kdt. Harry Aneliin — 6,18; 2) rms. Konstantin Tall — 5,86; 3) rms. Alex. Gadeberg — 5,77.

Kohti loeti individuaal-võistlusaladel kuus, meeskonna-võistlustel kolm.

Väeosad omasid punkte järgmiselt:

1. Allohviteride kool	— 163 punkti
2. Sõjakool	— 162 "
3. Sidepataljon	— 111 "
4. Kehalise kasv. kurs.	— 107 "
5. 10. jalaväe rügement	— 87 "
6. Pioneerpataljon	— 59 "
7. Auto-tankide div.	— 40 "
8. Komendantuur	— 20 "
9. Lennuvägi	— 20 "
10. Merekindlused	— 5 "
11. Distiplinaar komp.	— 4 "

Võistluste lõpul annetati individuaal-võistlusaladel kolmele esimesele kohaletulejale hinnalised auhinnad ja meeskonna-võistlustel esimesele kohaletulnud meeskonnale kõigile hinnalised auhinnad.

Võistluseid tuleb hästi kordaläinuks lugeda. Püstitati viis uut kaitseväge rekordi paremate tagajärgedega ja korraldi ühte. Tagajärjed oleks ehk veelgi paremad olnud, kui kõrvetav päike ja hooti suured vihmavalangud oma halvavat mõju ei oleks avaldanud. L—ks.

Uus lend kehalise kasvatus kursustelt.

3. augustil s. a. lõppesid Tondil Sv. Ü. Õ. juures esimesed 6-kuulised kehalise kasvatus kursused üleajateenijatele-rivallohviteridele. Kursuse lõpetasid üldsummas 38 üleajateenijat allohv., kes omasid k.-v. keh. kasv. instruktorite abide õigused.

Et kursuse kestvus võrdlemisi lühikene oli, suudeti siiski võrdlemisi suurekavaline programm põhjalikult läbi võtta, mis kursantidele väga mitmekesiseid teadmisi, nii teoreetilisi kui ka praktilisi andis.

Teoreetilistest ainetest võeti läbi: anatoomia, liikumismehaanika ja füsioloogia — 84 tundi; teravishoid — 21; keh. kasv. arenemise ajalugu — 20; keh. kasv. teooria — 21; pädagoogika — 12 ja massashi teooria — 10 tundi. — Praktilisest ainetest: massash — 42 tundi; võimlemine — 105; rakendusvõimlemine ja rännak — 84; kergejõustik, suusat. ja ujumine — 126; mängud — 63; täägivehkl. — 63; esp. ja raiumine möögaga — 42 ja enesekaitse (poks, maadlus, Iiu-litsu), tõstmine — 63 tundi.

Allohvitseride kooli 7 aastapäeval peetud spordivõistlustest osavõtjaid.

Eriti häid praktilisi teadmisi omasid kursuslased suusakursuselt soomlase härra Palmros'i juhatusel ja poksikursuselt sakslase härra Schaffer'i juhatusel.

Lõpuaktusel käis ka Sõjaminister kindral Reek, kes lõpetajaid tervitas ja uuele tööpõllule astumiseks palju edu soovis.

Lõpetajad demonstreerisid ministrile praktilist tundi võimlemises, rakendusvõimlemises ja täägi-vehklemises, mis ministert rahuldas.

Lõpuks annetati kolmele paremale lõpetajale auhinnad. 1. veltv. Miller'ile — hõbedane kirjutuslaua blokk; 2. n.a.o. Koff'ile — hõbe paberossi-toos ja 3. v.a.o. Miitel'ile stoper.

K.-v. keh. kasv. juhataja kol.-ltm. Maser tervitas omalt poolt lõpetajaid ja tuletas meelde, missugune töö neid väcosas ootab — olla eeskujuks ja õpetajateks k.-v. keh. kasv. edukal arendamisel.

Lõpetasid väga hästi:

1. veltv. Miller, Voldemar — Allohv. kool.
2. n.a.o. Koff, Aleksander — Merev. ekip.
3. v.a.o. Miitel, Karl — Sakala rüg.
4. „ Tederkin, Meinhard — 1. jalav. rüg.
5. n.a.o. Tõnts, Eduard — 10. jalav. rüg.
6. „ Tipner, Evald — Pioneer pat.
7. v.a.o. Subanov, Johannes — 2. div. õpekom.
8. n.a.o. Eksta, Bronislav — Allohv. kool.
9. v.a.o. Reimann, Jaan — 7. jalav. rüg.
10. „ Rammus, Leonhard — Ratsa rüg.
11. n.a.o. Kruusiauk, Jaan — Ranna pat. nr. 6.

Lõpetasid hästi:

1. v.a.o. Meos, Karl — 7. jalav. rüg.
2. „ Siimus, Karl — 2. jalav. rüg.
3. kpr. Baumann, Martin — Aegnasaare kom.
4. v.a.o. Kirk, Aleksander — Sakala rüg.
5. „ Roos, Kristjan — 1. Soomusr. rüg.
6. n.a.o. Lill, Johannes — Allohv. kool.
7. „ Vahesaar, Konstantin — Komendantuur.
8. kpr. Udras, Alexander — 2. Soomusr. rüg.
9. v.a.o. Morgenrot, Ferdinand — 10. jalav. rüg.
10. n.a.o. Krikmann, Lembit — 5. jalav. rüg.
11. „ Mark, August — 4. suur. grupp.
12. v.a.o. Reispas, Ernst — Korrald. val.
13. veltv. Rääk, Arnold — 1. div. õpekom.
14. n.a.o. Jussmann, Eduard — 3. div. õpekom.
15. n.a.o. Kukkk, Rudolf — 2. suur. gr.
16. v.a.o. Kuuskmann, August — 7. jalav. rüg.
17. n.a.o. Kukkk, Johannes — 1. suur. gr.
18. veltv. Mänd, Aleksander — 6. jalav. rüg.

Lõpetasid rahuldavalt:

1. v.a.o. Siiberg, August — 1. jalav. rüg.
2. „ Vitsut, Leonhard — 5. jalav. rüg.
3. n.a.o. Kokk, Verner — 2. jalav. rüg.
4. v.a.o. Ahven, Arnold — Allohv. kool.
5. „ Tambek, Anton — 1. jalav. rüg.
6. „ Seiten, Alexander — 6. suur. gr.
7. n.a.o. Ottason, Rihard — Naissaare kom.
8. „ Sipp, Johannes — 10. jalav. rüg.
9. „ Sinovjev, Aleksei — 7. jalav. rüg.

L—ks.

Allohvitseride kooli spordivõistlused.

Allohvitseride kooli 7. aastapäeval korraldatud omavahelise spordivõistluse tagajärjed osutusid hoolimata väljakannatamata kuumusest rahuldavateks ja mõnedel aladel isegi heaks. Üldiselt paistis silma jõu- ja tahteküllus ning treeningu puudus.

Tagajärjed olid:

- 100 mtr. jooksus — meistriks kapr. Kallismaa, Alex., ajaga 12,3 s.
- 1-ne — rms. Lustig, Jaan — 12,5 s.
 - 2-ne — „ Mägi, Reinh. — 12,5 s.
 - 3-as — „ Ferchen, Otto — 12,6 s.
 - 4-as — „ Rekkaro, Arnold.
 - 5-es — „ Mauts, Johannes.
- 400 mtr. jooksus meistriks v.a.o. Kuusbock, Harald, ajaga 57,2 s.
- 1-ne — rms. Rekkaro, Arnold — 59,8 s.
 - 2-ne — „ Palm, Karl — 60,1 s.
 - 3-as — „ Roots, Richard — 60,2 s.
 - 4-as — „ Allimann, Julius.
 - 5-es — „ Korts, Erich.
- 1000 mtr. jooksus:
- 1-ne — rms. Palm, Karl — 3 m, 1,6 s.
 - 2-ne — „ Tschutschelov, Andrei — 3 m, 3,2 s.
 - 3-as — „ Kaalep, Alfred — 3 m, 3,4 s.
 - 4-as — „ Rekkaro, Arnold.
 - 5-es — „ Bildse, August.
- 5000 mtr. jooksus:
- 1-ne — rms. Kaalep, Alfred — 19 m, 11 s.
 - 2-ne — „ Tschutschelov, A. — 19 m, 18,5 s.
 - 3-as — „ Bildse, August — 19 m, 20,5 s.
 - 4-as — „ Pulmberg, Elmar.
 - 5-es — „ Rekkaro, Arnold.
- Teatejooksus 10×500 mtr. tuli võitjaks 1-se l. kompanii meeskond koosseisus:
- 1) v.a.o. Piir, Johannes, 2) v.a.o. Schröder, August, 3) n.a.o. Viil, Aleksander, 4) n.a.o. Neimann,

Alfred, 5) n.a.o. Reinthal, Rudolf, 6) rms. Bildse, August, 7) rms. Palm, Karl, 8) rms. Rebane, Eduard, 9) rms. Jaanson, Villem, 10) rms. Kuk, August. Aeg — 15 min. 41,2 s.

Kaugushüppes hooga tuli meistriks veltv. Miller, Vold. — kaugus 5,82 mtr.

- 1-ne — rms. Kudeberg, Al-der, kaugus 5,60 cm.
- 2-ne — n.a.o. Tiitso, Leo — kaugus 5,38 cm.
- 3-as — „ Lepist, Roman — kaugus 5,35 cm.
- 4-as — rms. Allimann, Julius.
- 5-es — n.a.o. Kulo, Aleksei.

Kõrgushüppes hooga:

- 1-ne — n.a.o. Tiitso, Leo — kõrgus 1,60.
- 2-ne — „ Lepist, Roman — kõrgus 1,55.
- 3-as — rms. Landberg, Eduard — kõrgus 1,55.
- 4-as — „ Väljataga, Evald.
- 5-es — „ Stahlberg, Artur.

Teivas-kaugushüppes tuli meistriks v.a.o. Piir, Joh. — kaugus 6 m. 19. cm.

- 1-ne — rms. Kudeberg, Aleks., kaugus 5,50 mtr.
- 2-ne — „ Jaanson, Villem, kaugus 5,42 mtr.
- 3-as — „ Ferchen, Otto, kaugus 5,27 mtr.
- 4-as — n.a.o. Tiitso, Leo.

Teivas-kõrgushüppes tuli meistriks n.a.o. Viil, Al-der — kõrgus 2,90 mtr.

- 1-ne — rms. Rüütli, Elmar — kõrgus 2,70.
- 2-ne — n.a.o. Lepist, Roman — kõrgus 2,60.
- 3-as — rms. Laud, Leonhard — kõrgus 2,60.

Kuulitõukes (kuul 5,44 klg.) tugevama käega tuli meistriks v.a.o. Piir, Joh. — kaugus 14,00 mtr.

- 1-ne — rms. Niglas, August — kaug. 13,79 mtr.
- 2-ne — „ Kudeberg, Aleks. — kaug. 13,55 m.
- 3-as — n.a.o. Gründorf, Jaan — kaug. 13,23 m.
- 4-as — „ Tiitso, Leo.
- 5-es — rms. Arbeiter, Heino.

Allohv. kooli 1. laskur-kompanii meesk. „kõieveos“.

Kettaheitel tuli meistriks veltv. Miller — kaugus 36,20 mtr.

- 1-ne — rms. Kudeberg, Aleks. — 31,64 mtr.
- 2-ne — n.a.o. Tiitso, Leo — 29,36 mtr.
- 3-as — „ Gründorf.

Granaadiviskes:

- 1-ne — rms. Palm, Karl — kaug. 65,20 mtr.
- 2-ne — „ Arbeiter, Heino — kaug. 61,77 m.
- 3-as — n.a.o. Kulo, Aleksei — kaug. 59,21 mtr.
- 4-as — rms. Ertman, Jaan.
- 5-es — „ Vinkel, Al-der.

Sõjaväe kolmevõistluses (100 mtr. jooks, granaadi märkiviske ja kujude torkamine):

- 1-ne — rms. Ferchen, Otto.
- 2-ne — „ Lustig, Jaan.

Allohv. kooli võitja jalgpallis. 1. laskur-kompanii meeskond ühes kompanii ülema kapten Pinding'iga ja spordidstruktor Ohaka'ga.

- 3-as — n.a.o. Kulo, Aleksei.
- 4-as — rms. Palm, Karl.
- 5-es — n.a.o. Raudsepp, Kristjan.

Meeskondade vahelises viievõistluses — k. klp. jagu (5 klm. rännak rakmes, liivakoti kandmine 25 meetri kauguselt tulejoonele, 200 mtr. kauguselt laskmine vintpüssidest ja k. k. Madsenist, 100 mtr. jooks rakmetes ja granaadiviske märki kaevikusse) tuli esimesele kohale kuulip. komp. meeskond 31 punktiga.

Kõieveos tuli võitjaks kuulip. komp. meeskond.

Kompaniide vahelistes võrkpalli võistlustes tuli võitjaks õpepatarei meeskond, kes finaalis vahekorraga 30:25 lõi kuulip. komp. meeskonda.

Kompaniide vahelistes jalgpalli võistlustes tuli võitjaks 1-se laskurkompanii meeskond, kes finaalis võitis 3-da komp. meeskonda vahekorraga 3:1.

Paremaks meheks väljalosutus rms. Kudeberg, Aleksander, kes üksinda oma kompaniile (2-ne l.-komp.) 19 punkti tõi.

Punkte omasid kompaniid:

II laskur kompanii 79 punkti — 1. koht.

I laskur kompanii 65 punkti — 2. koht.

Kuulip. kompanii 43 punkti.

Õpepatarei 25 punkti.

Üleajateenijate üldkursus 5 punkti.

III laskur kompanii 3 punkti.

Võistlustest võtsid osa ka üleajateenijad, kelledele jäeti õigus, 1-se kohale tulemisel, omada meistri nime, kuid auhinde neil õigust saada polnud. 1-se auhinna sai sel puhul ikkagi ajateenija.

Kõieveodu, jalgpall ja võrkpall kompaniidele punkte ei annud, samuti üleajateenijad, ka meistri diploma omandades, mitte. T. M.

Jalg- ja käsipall III. diviisis.

III. diviisi väeosadevahelised jalg- ja käsipalli võistlused peeti 29.—30. juulil Viljandis ja Pärnus.

Võrkpallis võitis: III. diviisi suurtükivägi — Sakala jal. rüg. — 2:0 (15:6 ja 15:3) Viljandis; 6. jal. rüg. — 3. div. õppekompanii — 2:0 (15:8 ja 15:13) ja 6. jal. rüg. — 3. div. suurtükiväge — 2:0 (15:2 ja 15:8) Pärnus. Vahekohtunikuks oli ltn. Elendt (3. div. õp.).

Jalgpallis võitis: 3. diviisi suurtükivägi sai Sakala jal. rüg. loobumisvõidu. 6. jal. rüg. — 3. diviisi õppekompanii 2:1 (1:1), nurgad 3:0 6. rüg. kasuks. 6. jal. rüg.—3. diviisi suurtükiväge 5:2 (2:2), nurgad 6:2 (1:2) 6. rüg. kasuks. Mõlemat mängu juhtis A. Jürvetson (Pärnu „Tervis“).

Korvpallis: 6. jal. rüg. vastast ei olnud. Seega tuli 6. jal. rüg. kolmekordseks diviisi meistriks — jalg-, võrk- ja korvpallis ning esitab 3. diviisi üleriiklistel väeosade vahelistel spordivõistlustel 10.—15. aug. E—dt.

5. jalaväe rügemendi kergejõustiku võistlused.

23. ja 24. juulil s. a. korraldas 5. jalaväe rügement omavahelised kergejõustiku võistlused Rakveres, „Rahvaaias“. Osavõtjaid oli mõlemist pataljonist, kokku 52 kaitsevällast. Võistlustel saavutati järgmisi tagajärgi:

Jooksud:

60 mtr. jooks: 1) kpr. Hans Kõõnberg — 8,0 — side k-do. 2) rms. Boris Tarasov — 8,0 (pool rinda järel) 1. l-komp. 3) rms. Artur Schirmer — 8,1 1. l-komp.

400 mtr. jooks: 1) rms. Aleksander Marsalov — 1:0,6 (uus rek.) 1. klp. k., 2) n.a.o. Johannes Lindvers — 1:1,4 1. laskurkomp., 3) kpr. Hans Kõõnberg — 1:1,5 side k-do.

1000 mtr. jooks: 1) rms. Aleksander Marsalov — 2:58,6, (uus rek.), 1. klp. k., 2) rms. Nikolai Petrov — 2:58,9, S. jlgr. k., 3) kpr. August Vart — 3:1,1, 1. l-komp.

5000 mtr. jooks: 1) v.a.o. Nikolai Russ — 18:18,6, (uus rek.), 2. l-komp., 2) kpr. August Vart — 18:27,1, 1. l-komp., 3) rms. Artur Berg — 18:30,0, 1. l-komp.

Hüpped:

Kõrgus hooga: 1) nrs. Heinrich Ilves — 1,40, 2. l-komp., 2) rms. Anatoli Puskin — 1,40, 1. l-komp., 3) rms. August Paulmann — 1,40, 2. l-komp.

Kaugus hooga: 1) kpr. Hans Kõõnberg — 5,18, side k-do, 2) rms. Boris Tarasov — 5,16, 1. laskurkomp., 3) n-ltn. Martin Valdmann — 5,10, 3. l-komp.

Kolmikhüpe hooga: 1) rms. Friedrich Joller — 10,77, 1. l-komp., 2) n-ltn. Martin Valdmann — 10,74, 3. l-komp., 3) nrs. Adolf Trestip — 10,07, 1. l-komp.

Teivashüpe: 1) rms. Boris Tarasov — 2,61, (uus rek.), 1. l-komp.

Heited:

Ketas: 1) n.a.o. Martin Metsapihk — 30,46, (uus rek.), 2. l-komp., 2) n-ltn. Martin Valdmann — 29,15, 3. l-komp., 3) nrs. Johannes Kään — 26,44, 2. l-komp.

Kuul: 1) rms. Ivan Stolfat — 10,41, 3.

1. l-komp., 2) n.a.o. Martin Metsapihk — 9,40, 2. l-komp., 3) n-ltn. Martin Valdmann — 9,27, 3. l-komp.

Oda A kl.: 1) n-ltn. Martin Valdmann — 46,30, (uus rek.), 3. l-komp.; Oda B kl.: 1) nrs. August Papp — 43,28, 3. l-komp., 2) nrs. Johannes Kään — 38,10, 2. l-komp., 3) kpr. Hans Kõõnberg — 38,00, side k-do.

Graanaat kauguse peale: 1) n-ltn. Martin Valdmann — 71,90, (uus rek.), 3. l-komp., 2) rms. Anatoli Puskin — 71,88, 1. l-komp., 3) rms. Ivan Dultsev, — 66,21, 1. l-komp.

Graanaat tabavuse peale: 1) nrs. Leonid Glavov — 13 p., 2. l-komp., 2) nrs. Aleksei Proskov — 11 p., 2. l-komp., 3) rms. Georg Neimann — 11 p., S. jlgr. k.

Ujumine:

100 mtr. vabaujumine: 1) nrs. Arnold Lootus — 1:56,4, 1. l-komp., 2) rms. Friedrich Joller — 1:59,9, 1. l-komp., 3) rms. Karl Lindret — 2:00, 1. l-komp.

Sõjaväe neljavõistlus, alad: laskmine vintpüssidest, granaadipildumine, 100 mtr. jooks ja kaugushüpe hooga: 1) kpr. Hans Kõõnberg — 10 p., Side k-do, 2) rms. Karl Lindret — 11 p. 1. l-komp., 3) n-ltn. Martin Valdmann — 12 p. 3. l-komp., 4) rms. Artur Schirmer — 17 p. 1. l-komp., 5) n.a.o. Martin Metsapihk — 18 p. 2. l-komp.

Graanaadi kahevõistlus: 1) nrs. Evald Püss — 10 p. 1. l-komp., 2) rms. Artur Schirmer — 11 p. 1. l-komp., 3) nrs. Johannes Kään — 13 p. 2. l-komp.

Teivas-kaugushüpe hooga: 1) rms. Boris Tarasov — 5,68, 1. l-komp., 2) v.a.o. Nikolai Russ — 5,16, 2. l-komp., 3) nrs. Adolf Trestip — 4,95, 1. l-komp.

Kompaniide vahelise teatejooksu takistustega — 4×224 m. rakmetes, ühes riiete vahetusega võitis 1-se laskur-kompanii meeskond koosseisus: rms. rms. Schirmer, Schmit, Joller, Tarasov, ajaga — 10:00 sek.

Kompaniide vahelise kõieveo võitis 1-se laskur-kompanii meeskond, koosseisus: rms. rms. Lindret, Tarasov, Voimann, Vester, Dultsev ja Puskin.

Võistlustel saavutasid punkte:

1-ne laskur-kompanii	— 50 punkti
2-ne	— 24 „
3-as	— 21 „
Side komando	— 13 „
1-ne kuulipild. kompanii	— 6 „
Suusk-jalgratturite k-do	— 3 „

Vaatamata ebasoodsatele võistlustingimustele: laupäeval ülikuumus ja pühapäeval libe ning porine võistlusväli, on tagajärjed kõigiti paremad eelmiste aastate saavutustest. Mitmetel aladel seati üles uusi rügemendi rekorde. Võistluste lõpul jagati võitjaile diploome ja hinnalisi auhinde.

Sõjaväelisi teateid.

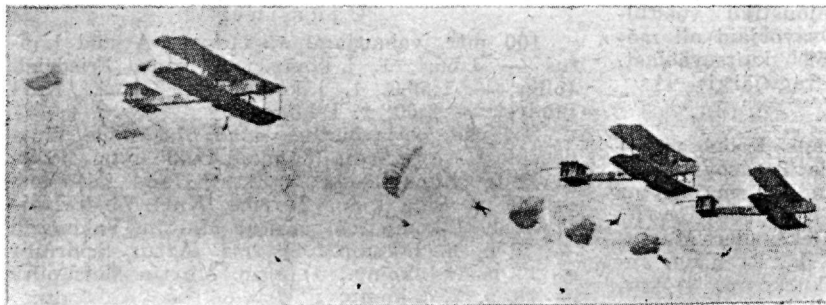
Briti õhujõudude lennupäev Hendon'is.

Briti Kuningliku Õhujõudude (RAF) laevastik on pidanud iga aasta suuri lennupidustusi, mis oma eeskava täielikkuse poolest alati suurt huvi on pakkunud niihästi laiematele rahvakihtidele kui ka eriteadlastele. Tänavu peeti see lennupäev, — järjekorras kaheksas, — Hendonis, 2. juulil. Kuigi

toimepandud üldjoontes eelmise aasta kava järele, jättis ka seekord lennupäev oma suurepärase organisatsiooni, korra ja puhta läbiviimise poolest sügava mulje. See oli tehnilise progressi uus demonstratsioon ühelt poolt masinate, teiselt poolt lendurite osavuse suhtes.

Pidustustel viibisid Briti kuningapaar, Hispaa-

nia kuningas, Kreeka eks-kuningapaar, Jorki prints ja suur hulk teisi kõrgemaid külalisi. Hommikupoolne ilm ei olnud just paljutootav. Kuni keskpäevani sadas ajuti peenikest vihma ja puhus loopiv tuul. Sellepeale vaatamata voolas rahvast aerodroomile juba varakult igast kaarest kokku. Juba kaua enne eeskava peaosu algust, mis kella 15 peale oli määratud, olid kõik kohad rahvast täis. Ligikaudse arvestuse järele võis kokkutulnud olla ligi 80.000 inimest, mis lennupäeva rekord. Muu seas oli ehitatud tribuun 3000 inimesele, millel lehvitsid kõikide riikide lipud. Eriti hästi oli korraldatud häälekõvendajate süsteem, mis igasse kohta orkestrimuusikat ja informatsiooni sündmustiku üle edasi andsid.

Briti õhujõudude lennupäev Hendonis.

Parashutistid „Vickers-Vimy“ biplaanidel.

Mõned „vähemad“ numbrid kanti juba hommikupoolel eeldemonstratsioonina ette. Nii demonstreeriti umbes kella 11 paiku sidepidamist lennukite ja maa vahel raadiotelefoni kaudu ja pakett-teadete tõstmist maa pealt lennukile. Numbrid täitjateks olid „Bristol-Fighter“-tüübilised masinad. Paketi tõstmiseks pidi lendur madalale laskuma sidejaama kohale ja vaatleja pidi haagi abil paketti väljaõngitsema, mis kinnitatud oli kahe lati vahel rippuva nõõrile. Saades paketi kätte, telefoneeris vaatleja selle sisu raadio kaudu maapealsele jaamale; viimase poolt anti lendurile omakorda raadiotelefoni kaudu edaspidised korraldused. Kõik kõned ja käsud lennukite ja maapealse jaama vahel tehti häälekõvendajate kaudu rahvale kuuldavaks, mis huvitavat üksikute lendurite ja vaatlejate oskuse ja osavuse võrdlemist võimaldas.

Sellejärele korraldati üheistmeliste lahingmasinatele kiirusvõistlus 27 miili peale, mille võitjaks osutus lendmasin Flycatcher („Jaguar“ mootoriga); masin lendas tähendatud maa ära 11 min. 53 sek.

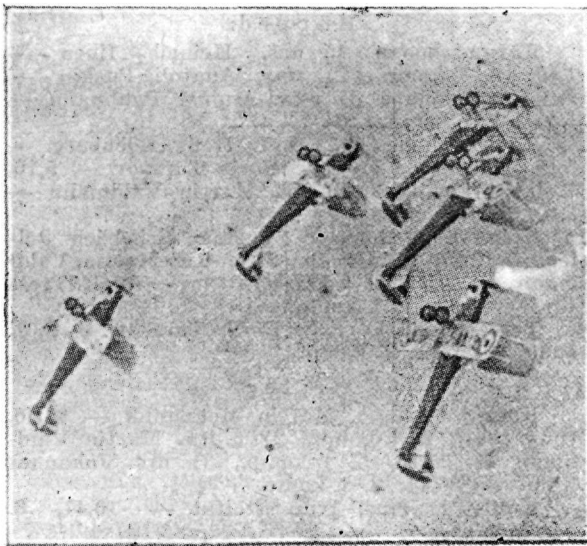
Järgmisena korraldati kiirusvõistlus R. A. F. reservohvitseridele 14 miili peale. Võistlusest võttis osa viis lendurit „Avro“-tüübilistel õppemasinatel (mootor „Siddley-Lynx“). Sellele järgnes kahe instruktori poolt lennuõpetamise meetodide demonstreerimine, ühtlasi oli see demonstratsiooniks „Avro-Lynx'i“ kui suurepäralise õppemasina omadustele.

Nüüd järgnes õhuturniir kahe üheistmelise hävitaja vahel, mis pidi näitama lendurite manööverdamise osavust ja õhulahingu taktika tundmist vaenlasest parima seisukorra saavutamiseks. Lõpuks hakkas üks lennukitest suitsu ja tuld (elektriline muidugi) välja ajama, mis õige efektse pildi andis tabatud vaenlase saatusest.

Järgmisena pidi tulema kõrgusevõistlus 4 lenduri vahel, kes, varustatud hapniku ja elektrisoojendusega, pidid 15 min jooksul võimalikult kõrgemale tõusma. Halva ilma tõttu ei saanud aga võistlust jälgida; lendmasinad startisid korraga

ja kadusid pea madalate pilvede taha ära. Ainult ajuti oli kuulda mõne mootori põrinaat, nii et publik neid peagi äraunustas. Kuuldavasti jäivad võistluse tagajärjed halva ilma tõttu fikseerimata. Vahepeal algas kõrgema pilvtaashi demonstreerimine, mida rahvas hinge kinnipidades jälgis. Lendurid saatsid korda hulljulgeid trikke küll üksikult, küll paaris.

Mõni minut enne kella 15 ilmub aerodroomile kuningapaar; rahvushümni helide all stardivad parajasti kolmes rivis päevase pommitamise lennukid (DH—GA ja Fairy-Fot tüübid). Pilduva ilma peale vaatamata oli gruppilend ilus ja korralik, ümbergrupppeerimised puhtad. Muu seas sai üks DH—GA kokkupõrkel veidi vigastada, lenduri

Briti õhujõudude lennupäev Hendonis.
5 instruktori riviend. (Sõlm riviiga).

liikuv tank, mis aga mõnesuguse rikke tõttu aerodroomile seisma jääb. Lendurid teevad vaheldumisi kiireid pealehüppeid järsu suuna muudatusega, visates 50 jala kõrgusest tanki pihta pommi (ilma sihinguta). Juba mõne pommi järele kaob tank suitsu pilvesse ära, nii et pole võimalik tabamisi märkida, suitsu järele otsustades olid nad kahtlemata ligidased.

Selle järele tuli huvitava uudisena n. n. „õhutamts“ orkestri muusika saatel, mida korda saatis „Siskin“-tüüpi masinate rivi. Number võeti laimate masside poolt naljapalana vastu, kuigi ta ühtlasi demonstreeris sidepidamist raadiotelefoni kaudu. Orkestrimuusika anti raadio teel üle igale lendurile; selle juures oli veel üksik kõrval lendav „tantsumeister“, kes korraldusi tegi ja üksikute tantsijate vigu parandas. Muusikapala ise loomu järele tegid masinad ümberrivistusi, lennates kord hanereas, kord ringis, kord paaris, tehes hüppeid, keerutusid j. n. e. Muusikahelid ja korraldused toodi kuuldavale häälekõvendajates.

Järgnes paraad uutele ja proovimisel olevatele lendmasinatele, mida tüüpide arvu poolest oli 15.

Üldist tähelepanu kõitsid lendurid Smart („Genet-Moth'it“) ja Noakes („Avro Monosoupape“) oma kaelamurdva akrobatsiooniga ning akrobaatiline rivilend viie instruktoriga — üks puhtamate ja kenamate kogu päeva jooksul. Väga meeldiv oli õige lähedalt kokkusurutud V rivi ja ületüüva viske ravis.

Vahepeal on aerodromile väljarivistunud neljas gruppis (ä 5 masinat) öösised pommitajad, mis oma võimsa müraga õhu värisema panevad. Need on suured, kahe mootoriga Vickers-Virginiad („Napier-Lion“ mootorid) ja Handley-Page „Hyderabad'id“ („Lion“ moot.). Nende rivi demonstreerib öösiti pommitajate omadusi.

Sellele järgneb populaarseks saanud number — õhupallongi rünnak ja mahalaskmine. Õhupalong on tõusnud major Sandberg'iga 600 jala kõrgusele, kuna üheksa „Grebe'i“ patrulli pidasid; üks viimastest eraldub, liigub õhupalongile ja avab selle pihta tule. Parajasti sel momendil, kui major Sandberg oma parashutti on vabastanud, on näha õhupalongi külje pealt tuld ja suitsu. Mõne sekundi järele on palong tuld ja suitsu täis ja langeb põleva küünlana aerodroomile.

Lõpunumbrina demonstreeritakse „Londoni pommitamist“. On näha liginemas vaenlase pommitajad (DH—GA); kaitseks on õhku tusnud kaks hävitajat (Grebe) rivi ja pea algabki õhulahing. Mõlemil pooltel on kaotusi, osa lennukid on tabatud ja langeb tule ja suitsuga alla. Pommitajad taganevad, kuid nende asemele liigub teisest küljest uus vaenlase rivi, seekord „Hyderabad'id“ (2 mootoriga); ka see vaenlane saab kaitserivi poolt ärähävitatud; nõndasamuti hävitatakse ja surutakse aerodroomile kolmas vaenlaste rivi.

Nüüd ilmub aerodroomi kohale rivi kolmest „Vickers-Vimy“ biplaanist: alles aerodroomi kohal, 800 jala kõrgusel, hüppavad masinatelt langevarjudega alla korraga kuus parashutisti (Henlow langevarjude koolist). Kaks langevarju puutuvad juhuslikult kokku, kuid lähevad peagi lahku.

Lõpuks teatab patrulleerija lennuk, et on liginemas uus vaenlase pommitajate rivi ja kutsub abi. Pea ilmuvadki „Fox“ pommitajad ja algavad aerodroomile ehitatud linna hävitama. Näha on kuidas linnast põgenevad naised ja lapsed; need on lõpuks välisest ilmast ära lõigatud, lennukid toimetavad nendele kätte langevarjude abil arstirohtusid ja toidumootoreid. Lõpuks tulevad kolm „Queen Victoria't“, ajavad oma kuulipildujate tulega vaenlase laiali, maanduvad ja viivad naised ja lapsed hädaohuta kohta.

Trompeetide hüüetega märgitakse ära kuninga paari lahkumist aerodroomilt ja suurepäralise lennupäeva lõppu.

H. J.

Endiste sõjaväelaste koondused välismail.

Endised sõjaväelased, kes ilmasõjast osa võtsid, on peaaegu kõigis sõdivates riikides tarvillikuks leidnud end koondada ühingutesse.

Nende sõjaväelaste ühingute eesmärk on: 1) värskendada seda vana sõdurivaimu, mida iseloomustab tulisem isamaa-armastus, ohvimeelsus ja valmisolek oma kodu kaitseks välja astuda igal silmapilgul, kui hädaoht varitsemas; 2) poliitilisi ja majanduslisi nõudmisi ühiselt läbi viia.

Ühingutesse on koondunud sõjaväelasi kogu ilmas umbes 8½ miljonit. Esirinnas sammuvad siin Saksamaa, Austria, Ungari, Bulgaaria — 4 milj. kuna ülejäänud arv — 4½ milj. — liitlaste peale langeb.

Suurim endiste sõjaväelaste koondus ilmas on Saksa sõjaväelaste ühing „Kyffhäuser“, millel ühes oma rohkearvuliste osakondadega ja sektsioonidega on üksi 3 milj. liiget, ja mis annab välja samanimelist ajakirja. Peale selle on veel Saksamaal 7 suuremat end. sõjaväelaste koondust, millel (monarhistilise „Stahlhelm'iga“ eesotsas) on 732 tuh. liiget. „Stahlhelm'i“ koondus annab välja ka samanimelist ajakirja. Endiste sõjaväelaste arv Saksamaal oleks veel suurem, kui Saksamaast eraldatud maakondades endiste sõjaväelaste koondamine mitte keelatud poleks.

Austrial on umbes 2 end. sõjaväelaste ühendust 142 tuh. liikmega, Ungaril — üks 70 tuh. liikmega ja Bulgaarial — samuti üks ühing 40 tuh. liikmega.

Prantsusmaal on 14 mitmesugust endiste sõjaväelaste koondust 1,6 milj. liikmega, Itaalia aga ainult üks ühing 750 tuh. liikmega. Põhja-Ameerika Ühisriikide endiste sõjaväelaste ühendus „American Legion“ omab kõigest 65 tuhat liiget ja Inglise endiste sõjaväelaste ühendus „British Legion“ — umbes 400 tuh. liiget. Poolas on üks ühing 158 tuh. liikmega ja Belgias samuti üks ühing 118 tuh. liikmega.

Eestis on kaks endiste sõjaväelaste koondust: „Eesti Vabadussõjalaste Liit“, asutatud 1926. a. oktoobris (varem tegutses „Eesti Demobiliseeritud Sõjaväelaste Ühing“) ja „Vabaduse Risti Vendade Ühendus“, asutatud 1923. a. veebruaris. E. Ms.

Mälestussammas Ypres'i kaitsmisel langenud Briti sõduritele.

24. juulil s. a. avas Inglise feldmarssal lord Plumer Ypres'is (Belgias) „Menin-värava“ — mälestussamba ilmasõjas Ypres'i kaitsmisel (1914.—1918. a.) langenud 58.600 Briti sõdurile, kellede nimed on raiutud mälestussambale. Mälestussammas on 44 mtr. pikk ja 23 m. kõrge. Inglise valitsust esitas mälestussamba avamiseks Inglise sõjaminister sir Laming Worthington-Evans. Mälestussamba avamisest võttis osa ka Belgia kuningas Albert I, kes esines ingliskeelse kõnega.

Patriootlike ühingute toetusel oli Inglismaalt kohale toodud 700 ema ja leske, kellede pojad ja mehed langesid Ypres'i kaitsmisel. Peale nende viibisid avamisel veel tuhanded langenute omaksed ja sugulased.

E. Ms.

Saksamaa.

10. Saksa üliõpilaspäeval, 17. juulil s. a. avati Würzburgis mälestussammas ilmasõja kestel langenud 16.287 Saksa üliõpilasele. Mälestussammas kuitab enesest hiiglasuurt kuubilist kiviblokki, mis asub neljal kivist alustel. Samba üllemises otsas asub püramiid, mille tipul kotkas. E. Ms.

Vastused küsimustele.

I.

1. Kas on õigustatud saada rügemendist allohvitseride kooli juure komandeeritud ohvitser kõrgema astme palka? (Rühma ülema kohustetäitja, rühma ülem viibis täienduskursustel.)

2. Kui ei, kas mingisugust komandeerimise raha on õigustatud saada ehk ei ühest diviisist teise komandeerimise puhul pikemaks ajaks?

Juurekomandeerimine mingisugust muudatust palga astmes ei õigusta. Ohvitseridele, kes kaitsev. ohvits. teenistuskäigu seadluse (R. T. nr. 37/38 — 1924. a.) III peat. prg. 119—121 vastavalt mittevakant ametkohale kohustetäitjaks määratud, maksetakse esimese kahe kuu jooksul endine palk, pärast seda: peale teist kuud kuni ühe aastani ühe astme võrra vähem mittevakant ametkoha jaoks määratud palgast, kuid mitte vähem endisest palgast; peale üheaastast teenistust mittevakant ametkoha palk täiel määral (R. T. nr. 45/46 — 1925. a.).

Komandeerimise raha, kui komandeerimine kestis üle 45 päeva, juurekomandeeritud ohvitseril õigus saada ei ole. (Riigiteenijate ametsoitude tasuseadus R. T. nr. 113 — 1921 a. ja R. T. nr. 54 — 1927. a.) Ka ei saa neile maksta sama seaduse prg. 7 ettenähtud tasu erakorraliste kulude katteks (*ümberpaigutamise puhul*). Seaduse prg. 5 ja 7 alusel maksetakse riigiteenijatele tasu erakorraliste kulude katteks ainult juhtumisel, kui ümberpaigutamine sündis uuele ametkohale määramise puhul. Uuele ametkohale võib aga määrata ainult peale üleviimist teise väeosas, juurekomandeerimine aga ei ole üleviimine (kaits. ohvits. teenistuskäigu seadlus R. T. nr. 37/38 — 1924. a.).

II.

Kes on vanem, kas väeosas teeniv aspirant n. a. o., kes rühma ülema k. t., ehk teise väeosa üleajateenija allohvitser ja veltveebel?

Kõrgemas auastmes kaitsevälasi nimetatakse nendest nooremate suhtes, kui nad ei ole viimastele ülemad ega käsualused, vanemateks, auastmes nooremaid — nooremateks. Nimetus — aspirant, üleajateenija — ei ole tähtis. (Uus Sisemäärustik prg. 70.)

III.

1) Missuguseid õlakuid peab kandma üleajateenijaks jäänud aspirant?

2) Kas samasuguseid nagu allohvitseride kooli lõpetajad või ilma kollase ääreta?

Küsimuse lahendab Sõjaministri käsukiri 27.I.26. a. nr. 36 lisa I osa X peat. prg. 3 märkus; selle järele kannavad Sv. Ühendatud Õppeasutuste täieliku allohvitseri ettevalmistuse kursuse lõpetajad (seda on ka aspirantide kursuse läbi teinud allohvitserid) — seadl. tagavaraväe ohvitseride ettevalmist. kohta prg. 3 (R. T. nr. 19 — 1923. a.) —

sv. ühendatud õppeasutuste allohvitseride kooli kasvandikkudega ühesuguseid õlakuid.

IV.

Missuguune vahekord on aspirantide kursuse lõpetanud asp. n. allohv. batareis (kompaniis), s. o.

1) kas nemad alluvad harilikus korras veltveebelile, nagu teisedki allohvitserid; kui ei, siis kumb neist vanemaks loetakse ja kellele nad alluvad?

2) Kuidas oleks nimetamine sõdurite poolt õigem, kas kutseliigi järele „hr. aspirant“ või „hr. allohvitser“?

3) Kas on neil õigus tänavail ilma rihmata käia?

1) Aspirantide alluvuse vahekorra selgitamisel tuleb arvesse võtta asjaolud: kes on ülemus, kes vanem. Esimese mõiste määrab Sisemäärustik (uus) prg. 69; ülemaks nimetatakse kaitsevälasi, kes määratud alaliselt või ajutiselt juhtima teiste kaitsevälaste tegevust ja kandma nende eest seaduses ettenähtud vastutust.

Teise mõiste annab sisemäärustiku prg. 70: kõrgemas auastmes kaitsevälasi nimetatakse nendest nooremate suhtes, kui nad ei ole viimastele ülemad ega käsualused, vanemateks.

Sisemäärustiku prg. 73 loetleb kaitsevälaste auastmete vanuse astmeid (sõdurid): veltveebel, vanem allohvitser, noor. allohvitser, kapral, reamees.

Need prg. prg. lahendavad ka aspirandi alluvuse vahekorra patareis.

2) Kaitsevälased nimetavad üksteist auastme järele (sisemäärust. prg. 134).

3) Tänavatel ilma rihmata käia õigust ei ole. (Sõmini käsukiri nr. 2 — 1922. a. ja maaväe vormi kirjeldus.)

V.

1) Kas on olemas seadust § näol, mis käseb haigemaja-, sanatooriumi jne. arstlise komisjoni poolt antud puhkust ilmingimata puhkusega mõõda saata? Või on võimalik ja lubatav ka puhkusele minek ära jätta (muidugi puhkuse saaja soovil) ja teensituse kohuste täitmisele asuda?

2) Kas on olemas seadust, mis keelaks sõjaväelasel lahtise tiisikuse protsessi juures ametikohuste täitmist?

3) Kas saab üleajateenija, kes vallandatud koosseisude kitsenduse puhul 1. aprilliks teiste riigiteenijatega ühel alusel 3 kuu palka edasi või mitte?

1) Sõja Sead. Kogu XVI raam. (Sõjaväe arstlised asutused) prg. 179) määrab, et haigemajast võib välja kirjutada ainult täiesti terveks saanud. Sama seadl. prg. 181 lubab kaitsevälasi enne täielist terveks saamist haigemajast välja kirjutada nende eneste soovil — kui haigus ei ole

külgehakkav ja ei piira haige teguvõimet. Enne puhkuse lõppu teenistuse kohuste täitmisele asumine seaduses otsekohe keelatud ei ole, kui selleks on ülemuse nõusolek.

2) Iga kaitsevälane on kohustatud ettekandma oma vahetule ülemale kõigist temaga juhtunud sündmustest, ka haigustest. (Sisemäär. prg. 53 ja 712) juhtumisel kui ta haiguse tõttu ei või omi teenistuse kohuseid täita, või kui haigus on külgehakkav.

Ülemus on kohustatud valvama ja selgitama, et alluvad oleks kaitseväge teenistuseks ja oma kohuste täitmiseks kõlblikud (kaitsev. teenistuskäigu seadl. prg. 5).

Haiguste ja kehaliste puuduste nimek. lit. „A“ („R. T.“ nr. 7 — 1927. a.) p. 60 järele kuuluvad tiisikuse haiged kaitseväge teenistusest vabastamisele.

3) Koosseisude kitsendamise puhul peale 15. jaan. 1927. a. vallandatud üleajateenijatel on õigus saada oma endise ametkoha järele kolme kuu jooksul täit palka ja korteri varustuse raha; kui üleajateenija teenistuses olnud üle 2 aasta, saab ta peale selle järgmise kolme kuu jooksul edasi pool kuu palka. („R. T.“ nr. 41 — 1927. a.).

VI.

Kas neil allohvitseridel, kes allohvitseride kooli lõpetasid 1921. ja 1922. aastal, on lubatud kanda allohvitseride kooli lõpetamise tunnuseks kollaseid paelu õlakutel, või on selleks õigustatud ainult pärast 1922. aastat lõpetajad?

Küsimuse lahendab Sõmini käsukiri nr. 36 — 27. I. 1926. a. lisa I osa X peat. prg. 3 märkus, mille järele ka need allohvitserid, kes 1921. ja 1922. a. allohvitseri kooli lõpetanud, kannavad sv. ühend. õppeasutuste allohvitseride kooli kasvandikkudega ühesuguseid õlakuide.

VII.

1) Kelle lubaga ja missuguste dokumentidega võivad sõjaväelased (ohvitserid, üleajateenijad) puhkusel olles Lätimaale sõita?

2) Kas on võimalik Valga-Mõisaküla vaheltest, Läti territooriumil asuvatest jaamadest maha minna ja sealt Eesti territooriumile tulla maad mööda? Jaataval korral, missugused dokumendid on tarvilised?

3) Kas võib tähendatud sõitudel vormis olla?

Lätimaale sõiduks puhkuse ajal peab olema Sõjaministri nõusolek. Dokumentidest on tarvis — päevapildiga isikutunnistus. Täpsed andmed küsimuse kohta leiate sellekohases Vabariigi Valitsuse otsuses („R. T.“ nr. 181/182 — 1925. a.).

VIII.

Kuidas tuleb järgneval juhtumisel talitada: Koosseisude koondamise puhul on riigiteenijale teatatud, et tema koondamise puhul 1. aprillist s. a. vabastatakse. Likvideerimise tööde 1. aprilliks mitte lõpule jõudmisel on

sama isik sõm. ksk. 129 p. 4—20 a. alusel likvideerimise töödele kuni likvideerimise lõpuni alles jäetud. Sama ksk. p. 6 näeb ette, et sarnane isik saab palka kuni töö lõpuni endise ameti järele. Sama nimeline koht, millel isik enamalt teenis, on ka 1. aprillist maksmapandud koosseisus.

Kuidas maksta selle isikule, alates 1. aprillist s. a. palka kas vana või uue palgaseaduse alusel?

Palga küsimuses on otsustav kohale määramine. Kui riigiteenijale oli teatatud, et tema koosseisu kitsendamise puhul 1. aprillist kohalt vabastatakse, tegelikult aga see ametikoht koosseisus endisel kujul alale jäänud ja nimet. riigiteenija selle kohaga seotud ametikohuseid täidab, tuleb seisukohale asuda, et ametnik oma endisel ametkohal edasi teenib ja temal ka õigus on sellel ametkohal uute palganormide järele palka saada. Kui on alale jäänud ainult ametkoha nimetus, amet aga ümberkujundatud (liidetud teise ametiga, teise asutuse koosseisu üleviidud jne.) oleneb ülemusest, keda ametikohale määrata. Kuni sellel ametkohal enne teeninud riigiteenija uuesti määramiseni samanimelise, kuid ümberkujundatud ametkohale, tuleb temale palka maksta 1. aprillist alates vana palgaseaduse alusel.

IX.

1) Kas on üleajateenija, kes 6 aastat vahetpidamata üleajateenijana kaitseväes teeninud, õigustatud saama teistkordselt lisatasu 3 kuupalga suuruses.

On õigustatud. Üleajateenijatele maksetakse:

1) iga kolmeaastase vahetpidamata teenistuse eest lisatasu kolme kuupalga suuruses;

2) iga kümneaastase vahetpidamata teenistuse eest lisatasu kuue kuupalga suuruses (Sõmini käsukiri nr. 109 — 1927. a. lisa — lisareeglid prg. 6).

X.

Kuidas tuleb arusaada Sõmin. ksk. 123 — 1924. a. nende üleajateenijate kohta, kes läinud aastal komandeeriti omal soovil sv. ü. õ. sõjakooli eelklassi, kas on nad õigustatud saama 3 aastase vahetpidamata ja kiiduväärt teenistuse eest maksetavat lisatasu täiel või poolel määral?

Sõmini käsuk. nr. 123 — 1924. a. järele maksetakse sv. ühend. õppeasutuste juures avatud eelklassis õppijatele üleajateenijatele allohvitseridele eelklassis viibimise aja jooksul (10½ kuud) pool oma endise koha palgast väeosas (Sõm. käsuk. nr. 123 — 1924. a.). Lisatasu üleajateenijatele maksetakse aga 3 ja 10 aastase teenistuse eest. Kuna Sõmini käsuk. nr. 123 lisatasu maksmise korral muutmise määrusi ei sisalda, tuleb seisukohale asuda, et lisatasu väljamaksmise juures aluseks tuleb võtta üleajateenija endise teenistusekoha terve kuu palk. **u.**

Kroonika.

MÄLESTUSTAHVEL VABADUSSÕJAS LANGE- NUILE VÕRU VALLAS.

17. juulil s. a. avati Võru vallamajas Vabadussõjas langenute mälestustahvel, mille püstitas kohalik kaitseliit Võru valla langenud kangelastele. Mälestustahvel valmistati kodumaa graniidist Rāpinas hra Kirotski poolt ja temasse on raiatud kõigi Võru valla Vabadussõjas langenud sõdurite nimed.

E. Ms.

— Meie kaitselaevastik jõudis navigatsioonist Tallinna reidile tagasi 3. aug.

— Tallinnas asutati „Vabadusristi Vendade Ühingu“ osakond. Ajutise juhatuse esimeheks valiti kindral-major J. Unt; liigeteks: san.-kolonel dr. H. Leesment, major G. Kirschbaum, res. ohv. aset. Bachman, res. kapten Klaar ja res. kapten Susi. Aukohtu esimeheks valiti kindral-major P. Lill, liigeteks res. kapten Th. Rõuk, mereväe kapten H. Salza, res. ohv. aset. B. Parm ja kolonel Trossi.

Revisjonikomisjoni esimeheks valiti san. kindral-major dr. Lossmann, liigeteks major Schwarz ja kapten Jõgevest.

— 30. juulist kuni 3. augustini külastas Tallinnat Läti kaitselaevastik, kuhu kuulusid: kahurlaev „Virsaitis“, allveelaevad „Ronis“ ja „Spidola“, traalerid „Imanta“ ja „Wiesturs“.

— Jalgpallivõistlus Eesti mereväe ja Läti kaitselaevastiku vahel lõppes viigiga 3:3.

Õiendus.

Kirjutuse „Eesti olud Rootsi-Vene sõja ajal 1788—1790“ 2. järku („Sõdur“ nr. 30) on sattunud mõned eksitavad trükkivead: lk. 729, I veerg, r. 13 ja 14 ülev: „16. juulil“ asemel tuleb lugeda „16. juulil vana kalendri järele“ ja Kõrgesaare merelahingu päeva mitte 4. juuliks, vaid 6. juuliks v. k. j. Sama lk. II veerg, r. 8 ja edasi esineva skäärیده asemel igalpool shäärیده; lk. 730, I v., r. 11 alt mereliikumise a. mereliikumise; II v. 10 r. ü.: brigadiülem v. Stedinzk a. Stedingk; 22 r. ü.: Anjola a. Anjala; 21 r. alt: Frongsundi a. Trongssund; 5 r. alt: Därälä a. Värälä.

ALEX. ED. JÜRGENS

*mehaaniline graniidi
ja marmoritööstus*

*Tallinnas, Kaurmõhe tän 7,
tel. 2316*

Kindralstaabi VI. osakonna kirjastusel ilmus trükist:

Jalaväe taktikaliste õppuste metoodika.

Kokku seatud R. K. K. A. taktikakomitee jalaväe sektsiooni poolt.

Tõlkinud venekeelest kapten J. KASAK.

Hind 165 marka.

Raamat on müügil „Sõduri“ talituses, Uus t. 10.

Trükist ilmunud:

Jalaväe eeskiri II osa, Jalavägi lahingus.

On müügil „Sõduri“ talituses. — Hind lihtköites — 100 mk., iluköites — 125 mk.

Maailma kuulsatel

Michelin

jalgratta, mootorratta
ja

auto-kummidel
sõidate kõige mõnusam.

Esitus Eestis

0/ü „**TARMO**“
TALLINN,

Narva maantee 6. : Kõnetr. 26-65.

Daamide unistus!!

*Proovige meie
siidi sukke*

Luik

*Müük
kõigis
ärides*

*Need on kõige kaunimad ja
vastupidavamad.
"Kavanit" Tallinn*

H. STOLZMANN,
rätsepmeister,

Pikk tän. nr. 1, Tallinn.

Suures valikus
kodu- ja välismaa riideid

Tellijatele hooaja kõige
uemad moed.

Igasugu karusnaha
tööd talve hooajaks.

Hinnad mõõdukad.

Esimene

Tallinna tuletikuvabrik

A./S.

JULIÜS TRUMM & Ko.

Tallinn, S. Pärnu mnt. nr. 82

Telefon 9-04. — Telegrafi aadr. „Trusand“.

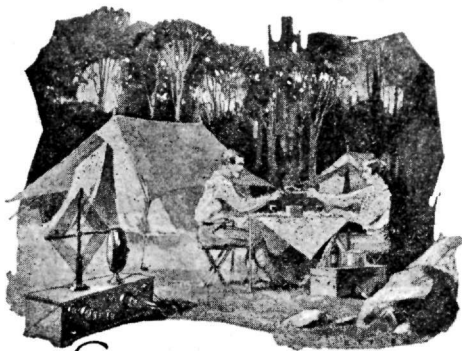
Kõige suurem ja täielikum
tikuvabrik Eestis,

valmistab kõige pare-
maid tikke sise- kui ka
välisturu jaoks.

Eduard Laaska
Ateljee ja õppetöökoda
 Suur Karja t. 21 m, Telef. 11-58

Alub 1. septembrist s. a. Harju tänav 48.
 Valmistab kunsttöite ja naht-täpistöde alal parimaid mälestus ja tükimise esemeid

SUPER 20

Baltic tehased tarvitavad oma aparaatidele
 ainult

Philipslampe!

Baltic plaanid isehitajatele!

Nõudke hinnakirje!

A.-S. KAPSI & KO.
 Tallinn, Harju tän. 46.

Krohvmatid,

harilised ruutudes (□ arsh.) ja traatkude kangastes.

Odavad hinnad.

Tallinn, Viljandi tänav 9, telefon 8-63.

P. M. PRICK,

vineer-krohvmati tehas.

Soovitame laost kõige soodsamatel maksutingimustel

ALFA ja ASTRA

koorelahutajaid piimatalitustemasinaid

PIIMAVEOKANNUSID.

Laos:

Rehepeksugarnituurid.

Mootorid mitmest vabrikust,

Rootsi, Ameerika ja Saksamaa rohu- ning viljaniitjad, hobuserehad, kõikide koristamismasinade osad, igasugused adrad, äkked, külvimasinad, jalgrattad jne.

KUNSTVÄETISAINED.

Loomajõutoidu, masinarihmad, masinaõli, veskikivi valamise materjal, raud, naelad jne

Tallinna Eesti Majandusühisus,

TALLINN, Estonia puistee 21.

Abikauplus: S. Pärnu mnt. 30.

Osäühisus „MOTOR“ vedrutehas

Valmistab:

auto-, mootorratta-, vankri-, vaguni- ja igasuguste masinate ja tööriistade

vedrusid.

Pool- ja täispatent vankri

telgi- ja rattapöide

(bandaashe).

Kalestab (tsementeerib) telgi.

Karastab ja parandab vanu vedrusid.

Igasugused autogeenkeelmistööd.

Autokummide vulkaniseerimine

Tehas: TALLINN, Lutri tänav 48-a,

Laadaplatsi ääres. Tel. 13-05.

Linna kontor: V. Karja t. 12. Tel. 27-72.

Vedrud valmistatakse paremast rootsi terasest. Töö headuse eest vastutus.

Hinnad mõõdukad.

Eesti Ühistegelise Kindlustus-Keskselts

TALLINN, S. Karja 19. Telef. 30-78.

ÜHISTEGELISTE ASUTUSTE KINDLUSTUS-KESKKOHT

Tulekindlustus. Veokindlustus.

Kindlustus murdvarguste vastu.

— Kollektiivkindlustus, —

Kariloomade ja hobuste kindlustus õnnetuste, haiguste ja varguste vastu.

EDASIKINDLUSTUSE TOIMETAMINE KOHALIKKUDELE VASTASTIKUSTELE KINDLUSTUSSELTSIDELE.

Mõõdukad tariifid. Kiire, vastutulelik ja õiglane kahjude tasumine.

H. Reile seebivabrik

Talinnas, Paltiski mnt. nr. 29.
Telefonid nr. nr. 1-51 ja 14-30.

Valmistab suurel arvul:

**Pesuseepi kirjut,
pesuseepi kollast
ja rohelist seepi.**

Kaitseväge osadele kõige sündsam ostukoht.

H. Reile seebivabrik Tallinnas.

Talinnas,
Karjam. tän. nr. 1.

ARSENAL

Telefonid Arsenali
keskjaama kaudu.

võtab vastu peale sõjaministeeriumi tellimiste ka tellimisi teistelt riigiasutustelt, eraisikutelt ja -ettevõtetelt, peaaesjalikult autode, mootorite ja muude masinate osade, koonus-, tigu- ja igasuguste teiste hammasrataste, vankrite, plekksepa, peenlukksepa tööde, lekaalide ja shabloonide valmistamise peale.

Igasuguste laskeriistade, sihtimise ja optiliste abinõude parandamise ja kordaseadmise tööde alal.

Toimetab auto-kummide pealepanemist, rataste valmistamist ja rautamist (vitsa pealetõmbamist) külmalt, pressi abil, millede vitsa paksus on kuni $\frac{3}{4}$ ja laius kuni 6 tolli, ratta läbimõõdu juures kuni 170 cm. või 67 tolli.

Vasevalu kuni 100 kg. iga üksik tükk, ja teeb stantsimise, nikeldamise, mustamise, elektrotehnilisi ja muid töid.

Hinnad ajakohased.

Ühisus
„Estonia Eksporttapamajad“
ostab

aasta ringi pekoni-sigu eluskaaluga 5—7 pd.,
 makstes kõige kõrgemat päevahinda. Tapmise
 päevad igal **esmaspäeval, teisipäeval,**
kesknädalal ja neljapäeval.

Ühisus
Estonia Eksporttapamajad
müüb

odavaid tapamaja lihasaadusi: **päid-jalgu,**
neerusid, südameid, maksasid, peko-
ni lõikeid, lihaga supikonte, sulatatud
ja sulatamata ploomirasva jne.

Kõige austusega

Ühisus „Estonia Eksporttapamajade“ juhatus.
 Tallinn, S. Tartu m. 79, postkast 33. Kõnetraat 29-53.

O.-ü.
„EMLO“

Tallinn, Pikk t. 17, Börsekelder.
 Telefon 16-02.

Eriti soovitame :

Crème d'Orange fine Champagne
 (K o n j a k) Extra-très-vieux
 Crème de Mandarine
 Cherry Brandy
 Curaçao
 j. n. e.

Veinikauplus
C. Petenberg

Tallinn, Pikk t. 17, Börsekelder.
 Telefon 16-02.

Sise- ja väljamaa
 veinid,

Champagner,
 liköörid,
 Konjak

ainult kõige paremas headuses.

Schenker & Ko., Tallinnas

Rahvusvahelised transpordid
Tallinn — Pikk tän. 40.

Speditsioon ja tollitalitused
Inkasso ja kinnitamised

TELEGR. ADDRESS :

„Trachtschenker“

„Ostschenker“

Telef. 15-63

21-08

19-95

18-95

} kontoris

} tolliametis

Osakonnad kõigis ilma tähtsamates linnades.

Saku õlletehas A.-S.

õlu ja mõdu.

**Pealadu: Tallinn, S. Kloostri
uul. 10/12. Kõnetr. 17-48.**